

Isojärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Isojärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax
Kansikuva: Kalakorven majavalampi Isojärvellä. Kuva Metsähallitus.

© Metsähallitus 2009

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-699-8 (nidottu)
ISBN 978-952-446-700-1 (pdf)

100 kpl
Kopijyvä Oy, Jyväskylä, 2009

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2009
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	27.1.2009
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	2399/623/2006
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	kansallispuisto, suojelumetsä, rantojensuojeluohjelma, vanhojen metsien suojeluohjelma, Natura 2000		
ALUEEN NIMI	Isojärvi, Salmijärvi, Isojärvi–Arvajanreitti		
NATURA 2000 -ALUEEN NIMI JA KOODI	Isojärvi–Arvajanreitti (FI 0900101)		
ALUEYKSIKKÖ	Etelä-Suomen luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Isojärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma		
TIIVISTELMÄ	<p>Isojärven kansallispuisto muodostaa keskeisen osan Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -aluetta, johon lisäksi kuuluvat Salmijärven vanhojen metsien suojeluohjelmakohde sekä Isojärven ja Arvajanreitin vesialueet. Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman suunnittelualueeseen kuuluu Natura-alueen lisäksi kansallispuistoon rajautuva Isojärven suojelumetsä. Metsähallitus on laatinut suunnittelualueelle hoito- ja käyttösuunnitelman, jossa sovitetaan yhteen aluetta koskevien eri maankäyttömuotojen tavoitteet sekä linjataan alueen tulevaa kehittämistä. Keskeiset suojelutavoitteet ovat johdettavissa alueen perustamissääöksistä ja aluetta koskevista suojeluohjelmista.</p> <p>Suunnittelualueelle on laadittu alueen tavoitetilan mukainen vyöhykejako, jonka perusteella toteutetaan mm. palveluvarustuksen ja reittien rakentaminen kansallispuistoon. Vyöhykkeistäminen ja kävijöiden ohjaaminen suuntaavat kävijöiden kulun alueella siten, että luonto- ja kulttuuriperintöarvot voidaan turvata. Isojärven kansallispuistoa kehitetään erämaisena retkeilykohteena, joka palvelee sekä omatoimisesti luonnossa liikkuvia retkeilijöitä että luontomatkailuyrittäjiä asiakkaineen. Alueella on lukuisia huomattavia kulttuuriperintökohteita, kuten alueen asutushistoriasta kertova, valtakunnallisesti arvokas Huhtalan tila sekä suojeltu Heretyn savottakämppä. Kulttuuriperintökohteiden tunnettuutta nähtävyyksinä edistetään.</p> <p>Suunnitelma on laadittu osallistavaa suunnittelutapaa noudattaen. Suunnittelussa on mahdollisuuksien mukaan huomioitu eri intressiryhmien näkemykset ja pyritty minimoimaan ristiriitatilanteet alueen eri käyttäjäryhmien välillä.</p> <p>Hoito- ja käyttösuunnitelma on kohdealueen yleissuunnitelma, jota täydentää yksityiskohtaisempi toimenpidesuunnittelu. Suunnitelma ohjaa Metsähallituksen toimintaa ja resurssien käyttöä valtion omistamilla alueilla.</p>		
AVAINSANAT	hoidon ja käytön suunnittelu, osallistava suunnittelu, kansallispuistot, suojelumetsät, Natura 2000, retkeily, luontomatkailu, luonnonsuojelu		
MUUT TIEDOT	Suunnitelman on kirjoittanut Arja Halinen.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 54		
ISSN	1796-2943	ISBN (NIDOTTU)	978-952-446-699-8
		ISBN (PDF)	978-952-446-700-1
SIVUMÄÄRÄ	121 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAikka	Kopijyvä Oy
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	10 euroa

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2009
UPPDRAGSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	27.1.2009
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	2399/623/2006
TYP AV SKYDDSSOMRÅDE/SKYDDSPROGRAM	nationalpark, skyddsskog, strandskyddsprogrammet, skyddsprogrammet för gammal skog, Natura 2000		
OMRÅDETS NAMN	Isojärvi, Salmijärvi, Isojärvi–Arvajastråten		
NATURA 2000 -OMRÅDETS NAMN OCH KOD	Isojärvi–Arvajastråten (FI 0900101)		
REGIONENHET	Södra Finlands naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Isojärvi nationalpark		
SAMMANDRAG	<p>Isojärvi nationalpark utgör en central del av Natura 2000 -området Isojärvi–Arvajastråten, som dessutom omfattar Salmijärvi, som är ett skyddsobjekt enligt skyddsprogrammet för gammal skog, samt vattenområdena Isojärvi och Arvajastråten. Till planeringsområdet för denna skötsel- och användningsplan hör förutom Natura-området Isojärvi skyddsskog, som gränsar till nationalparken. Forststyrelsen har gjort upp en skötsel- och användningsplan för planeringsområdet, där man samordnar målen för de olika markanvändningsformerna i området och drar upp linjerna för områdets framtida utveckling. De centrala skyddsmålen kan härledas ur lagstiftningen om inrättandet av området och de skyddsprogram som berör området.</p> <p>För skyddsområdet har en zonindelning uppgjorts som överensstämmer med målbilden för området och utgående från vilken bl.a. serviceutrustningen och lederna byggs i nationalparken. Zonindelningen och styrningen av besökarna inriktar slitaget i området så att natur- och kulturarvsvärdena kan tryggas. Isojärvi nationalpark utvecklas som ett ödemarksbetonat utflyktsmål som betjänar både vandrare som rör sig i naturen på egen hand och naturturismföretagare och deras kunder. På området finns flera viktiga kulturarvsobjekt, t.ex. Huhtala torp som är av nationell betydelse och berättar om områdets bosättningshistoria samt den skyddade skogsarbetarstugan i Heretty. Strävan är att göra kulturarvsobjekten mera kända som sevärdheter.</p> <p>Planen har uppgjorts med iakttagande av deltagande planering. Vid planeringen har man i mån av möjlighet beaktat olika intressentgruppers åsikter och försökt minimera konflikterna mellan de olika grupper som använder området.</p> <p>Skötsel- och användningsplanen är en översiktsplan för målområdet, som kompletteras av den mera detaljerade åtgärdsplaneringen. Planen styr Forststyrelsens verksamhet och användningen av resurser på de områden som ägs av staten.</p>		
NYCKELORD	planering av skötsel och användning, deltagande planering, nationalparker, skyddsskogar, Natura 2000, friluftsliv, naturturism, naturskydd		
ANDRA UPPGIFTER	Skötsel- och användningsplanen har skrivits av Arja Halinen.		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 54		
ISSN	1796-2943	ISBN (HÄFTAD)	978-952-446-699-8
		ISBN (PDF)	978-952-446-700-1
SIDANTAL	121 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	Kopijyvä Oy
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	10 euro

Esipuhe

Luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaan kansallispuistoille on niiden hoidon ja käytön järjestämiseksi laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa määritellään toimenpiteet puiston perustamistavoitteiden toteuttamiseksi. Euroopan unionin luontodirektiivi (92/43/ETY) edellyttää, että erityisten suojelutoimien alueille eli Natura 2000 -alueille laaditaan tarvittaessa aluetta koskeva käyttösuunnitelma. Hoito- ja käyttösuunnitelma ohjaa alueen haltijan omaa toimintaa. Ulkopuolisia sitovista toimenpiteistä, määräyksistä ja rajoituksista säädetään alueen perustamis- säädöksen ohella luonnonsuojelulain nojalla annetussa järjestyssäännössä.

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisesta on vastannut Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalvelut. Projektiryhmään ovat kuuluneet puistonjohtaja Raimo Itkonen, suunnittelija Arja Halinen, vastaava suojelubiologi Panu Kuokkanen, puistonhoitaja Seppo Virta sekä eräsuunnittelija Paavo Ryyppö. Lisäksi suunnitelman laatimiseen on osallistunut kulttuuriperinnön erikoissuunnittelija Minna Maukonen. Suunnitelman on kirjoittanut Arja Halinen.

Suunnittelun tukena on toiminut keskeisistä sidosryhmistä koostunut yhteistyöryhmä, johon ovat kuuluneet Aulis Jämsä (Keski-Suomen ympäristökeskus), Reima Väliavaara (Keski-Suomen liitto), Markku Julkunen (Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri) sekä Silmu Sarvala, Olli Vainio ja Mikko Hietamies (Kuhmoisten kunta). Yhteistyöryhmä on kokoontunut suunnittelun aikana kolme kertaa.

Nyt valmistunut suunnitelma on ollut lausuntokierroksella 20.12.2007–31.1.2008. Saatujen lausuntojen perusteella suunnitelma on viimeistely nykyasuunsa. Yhteenvedo lausunnoista ja Metsähallituksen vastineista niihin on liitteenä 7. Hoito- ja käyttösuunnitelma on vahvistettu kansallispuiston osalta ympäristöministeriössä 27.1.2009 (Liite 8) ja suojelumetsän osalta Metsähallituksessa 9.12.2008.

Sisällys

1 Johdanto	11
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ	19
2 Luonto ja historia	19
2.1 Yleiskuvaus.....	19
2.2 Geologia ja geomorfologia	21
2.3 Vesistöt	23
2.4 Luontotyypit	25
2.5 Lajisto	29
2.5.1 Yleistä	29
2.5.2 Nisäkkäät.....	31
2.5.3 Linnut.....	31
2.5.4 Kalat.....	32
2.5.5 Matelijat	32
2.5.6 Selkärangattomat.....	33
2.5.7 Putkilokasvit	34
2.5.8 Käävääkkäät.....	35
2.6 Historia	36
2.6.1 Maankäytön historia ja kulttuuriperintö.....	36
2.6.2 Kulttuuriperintökohteet.....	40
2.6.3 Luonnonsuojelu ja kansallispuiston perustaminen	48
2.7 Nykyinen käyttö.....	49
2.8 Aikaisemman suunnitelman toteutuminen.....	51
2.9 Maankäyttöanalyysi.....	51
2.10 Yhteenvedo tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta.....	53
HOITO JA KÄYTTÖ	55
3 Hoidon ja käytön tavoitteet	55
3.1 Yleiset tavoitteet	55
3.2 Kansallispuiston sekä suojelumetsän hoidon ja käytön tavoitteet	55
3.3 Natura 2000 -verkoston tavoitteet	56
3.4 Luonnonsuojeluohjelmien tavoitteet.....	56
3.5 Tavoitteiden yhteenvedo.....	56
4 Vyöhykealuejako	57
4.1 Vyöhykejaon perusteet	57
4.2 Suunnittelualan vyöhykejako.....	57
5 Luonto- ja kulttuuriarvot	60
5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito	60
5.1.1 Nykytila	60
5.1.2 Tavoitteet	62
5.1.3 Toimenpiteet.....	64
5.1.4 Seuranta	67

5.2 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito.....	68
5.2.1 Nykytila	68
5.2.2 Tavoitteet	68
5.2.3 Toimenpiteet	69
5.2.4 Seuranta	71
6 Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu	72
6.1 Retkeily ja muu luonnon virkistyskäyttö	72
6.1.1 Nykytila	72
6.1.2 Tavoitteet	72
6.1.3 Toimenpiteet	74
6.1.4 Seuranta	75
6.2 Opastusviestintä ja ympäristökasvatus	75
6.3 Matkailun yritystoiminta	75
6.3.1 Nykytila	75
6.3.2 Tavoitteet	76
6.3.3 Toimenpiteet	76
6.3.4 Seuranta	76
6.4 Palvelurakenteiden huolto	76
7 Tutkimus	78
8 Muu käyttö.....	79
8.1 Marjastus ja sienestys	79
8.2 Kalastus.....	79
8.3 Metsästys	79
8.4 Liikenne ja liikkuminen	80
9 Toimenpidesuunnitelmat	81
HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	82
10 Käytön ohjaus, sopimukset, järjestyssääntö ja laajentaminen	82
11 Turvallisuus ja pelastustoiminta.....	84
12 Valvonta	84
13 Yhteistyö.....	84
14 Resurssit ja aikataulu.....	85
15 Suunnitelman vaikutusten arviointi	87
15.1 Ekologiset vaikutukset ja vaikutukset Natura 2000 -alueeseen	87
15.1.1 Virkistyskäyttö	87
15.1.2 Ennallistaminen ja luonnonhoito.....	88
15.1.3 Kansallispuiston laajentamisen ympäristövaikutukset.....	90
15.1.4 Vaikutukset suunnittelualueen Natura 2000 -suojeluperusteisiin	90
15.2 Vaikutukset kulttuuriperintöön	92
15.3 Sosiaaliset vaikutukset	92
15.4 Taloudelliset vaikutukset	94
15.5 Suunnitelman vaikutusten seuranta.....	94
Lähteet.....	95

Liitteet	103
Liite 1 Ote laista eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi 674/1981.....	103
Liite 2 Isojärven kansallispuiston alueella sijaitsevat kiinteistöt	104
Liite 3 Isojärven suojelumetsän alueella sijaitsevat kiinteistöt	105
Liite 4 Suunnittelualueen maankäyttöanalyysi	106
Liite 5 Kestävän luontomatkailun periaatteet	107
Liite 6 Ehdotus Isojärven kansallispuiston järjestyssäännöksi	109
Liite 7 Yhteenvedo suunnitelmasta annetuista lausunnoista.....	111
Liite 8 Ympäristöministeriön vahvistuskirje.....	120

1 Johdanto

Isojärven kansallispuisto sijaitsee Kuhmoisten kunnassa, eteläisessä Keski-Suomessa. Kansallispuisto on perustettu vuonna 1982 Päijänteiden länsipuolisille seuduille ominaisen metsäisen vuori- maan suojelemiseksi sekä rantojen luonnontilaisuuden säilyttämiseksi. Kansallispuiston nähtävyyksiä ovat erämaisen luonnon ohella myös entisaikojen asutuksesta kertovat tilat ja perinnetmaisemat sekä alueen metsätalouskäytön historiasta kertovat savottakämpät. Puiston pinta-ala on 2 167 ha.

Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -alueen (FI 0900101) muodostavat kansallispuiston ohella karu ja kirkasvetinen Isojärvi sekä Isojärvestä Päijänteeseen laskeva, 18 koskea käsittävä Arvajan koskireitti. Natura 2000 -alue sijoittuu Kuhmoisten kunnan sekä Jämsän kaupungin (31.12.2006 asti Längelmäen kunnan) alueelle. Natura 2000 -alueen pinta-ala on 4 641 ha.

Salmijärven vanhojen metsien suojeluohjelmakohde rajoittuu Isojärven kansallispuistoon ja kuuluu Natura 2000 -rajaukseen. Kohteen pinta-ala on 15 ha, ja se on liitetty vanhojen metsien suojeluohjelmaan ohjelman täydennyksen yhteydessä vuonna 1994.

Isojärven suojelumetsä on perustettu Metsähallituksen päätöksellä vuonna 2005 Länsi-Suomen luonnonvarasuunnittelun yhteydessä tukemaan kansallispuiston luonnonsuojelullisia ja toiminnallisia tavoitteita. Suojelumetsässä ei harjoiteta metsätaloutta, ja luonnontilan palauttamiseksi toteutetaan ennallistamistoimia. Suojelumetsä sijaitsee kokonaisuudessaan Kuhmoisten kunnan alueella ja rajautuu kansallispuistoon sen länsi- ja eteläosissa. Suojelumetsän pinta-ala on 481 ha.

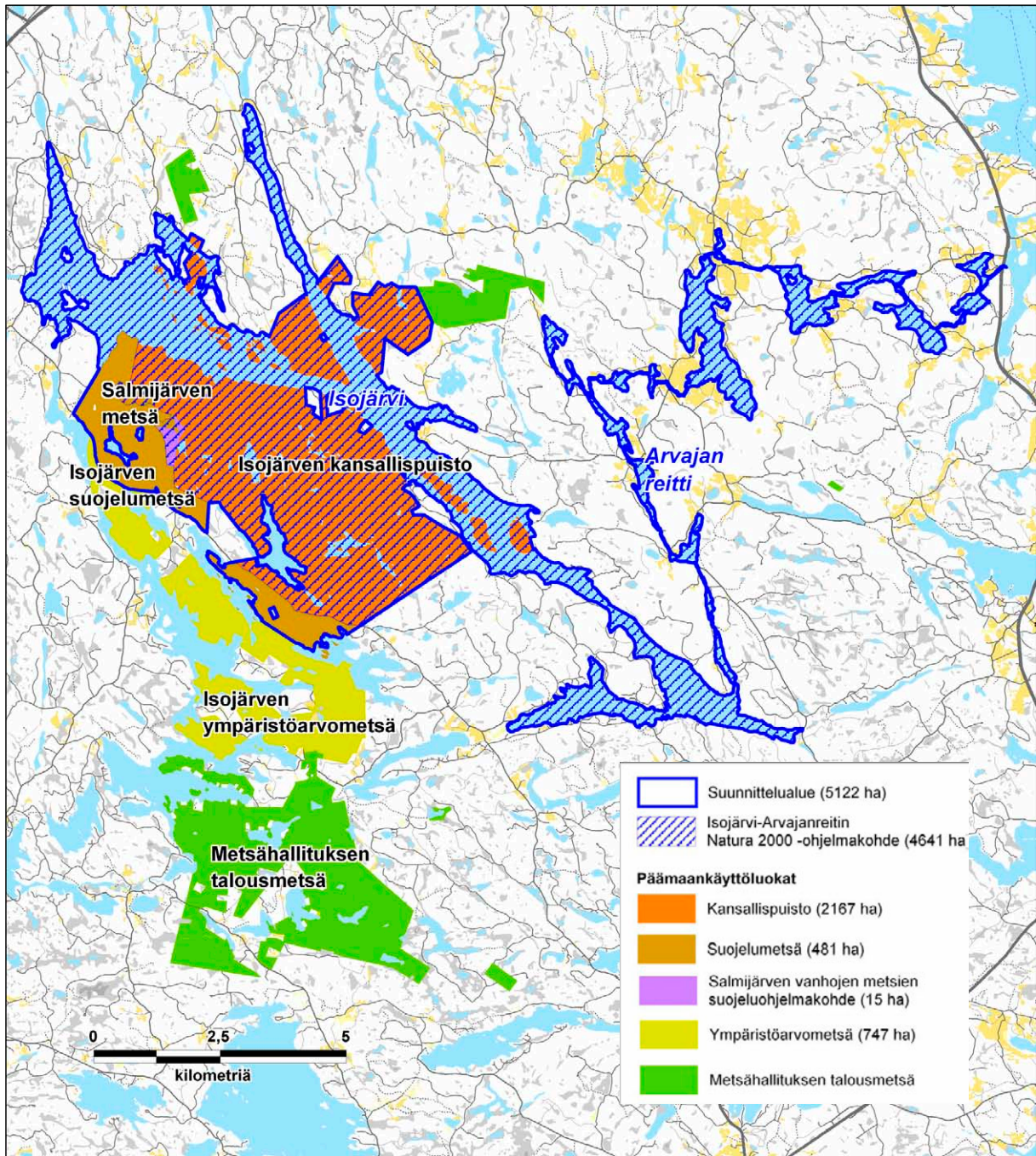
Nokiniemessä sijaitseva männyn siemenviljely on toistaiseksi Siemen Forelia Oy:n käytössä. Viljely sijaitsee suojelumetsän ympäröimänä Väkkärlä-nimisellä kiinteistöllä. Käytön päätyttyä viljelyalue liitetään Isojärven suojelumetsään.

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma koskee Isojärven kansallispuistoa, suojelumetsää sekä Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -aluetta, josta kansallispuisto muodostaa keskeisen osan. Näistä alueista käytetään tässä suunnitelmassa nimitystä **suunnittelualue**, ja sen kokonaispinta-ala on 5 122 ha. Suunnittelualueen sijainti on esitetty kuvassa 1 ja päämaankäyttöluokat kuvassa 2.

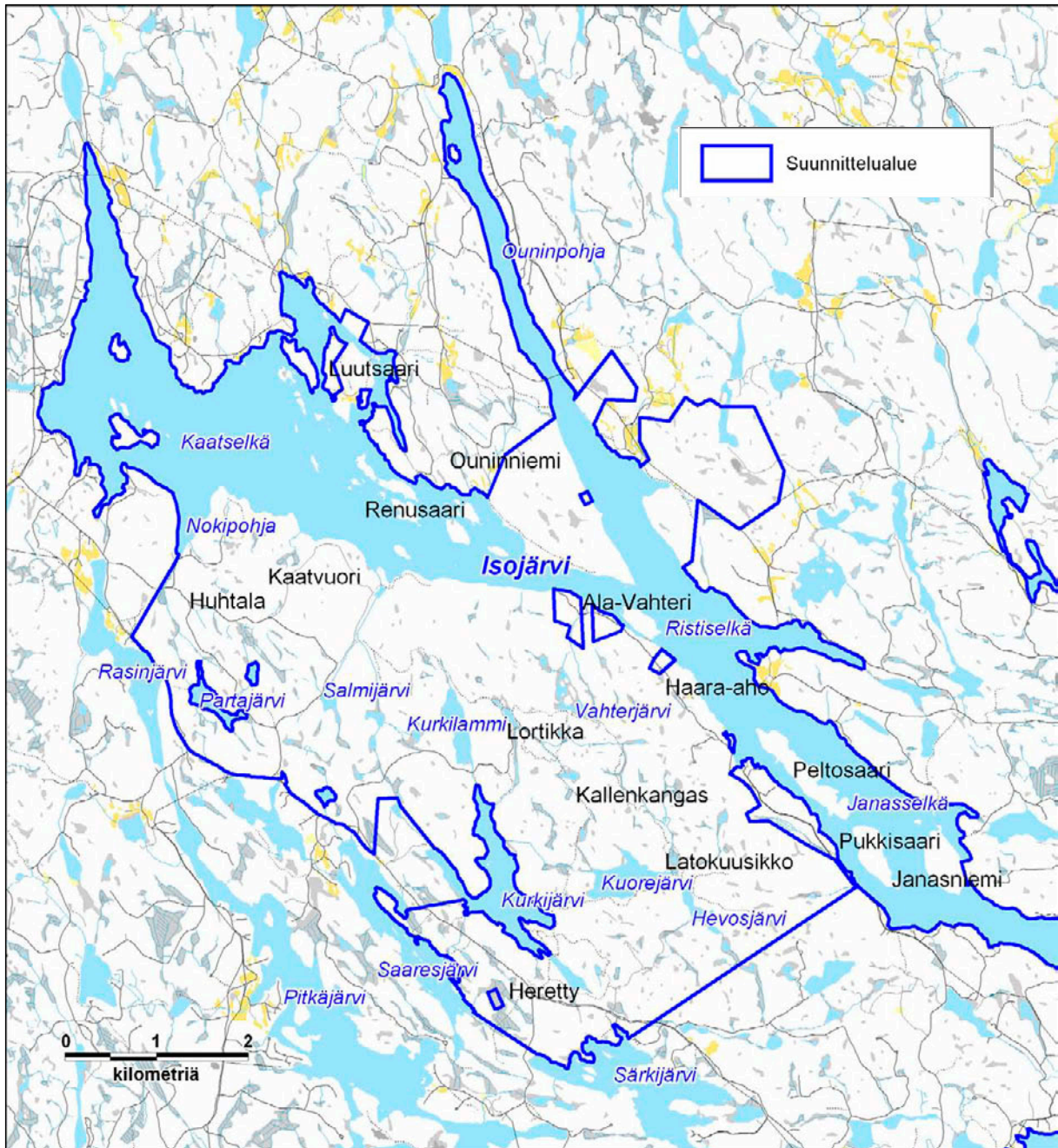
Suunnittelualueen rajaus, yleispiirteet ja keskeinen nimistö on esitetty kuvissa 3 (Isojärven ympäristö) ja 4 (Arvajanreitti).

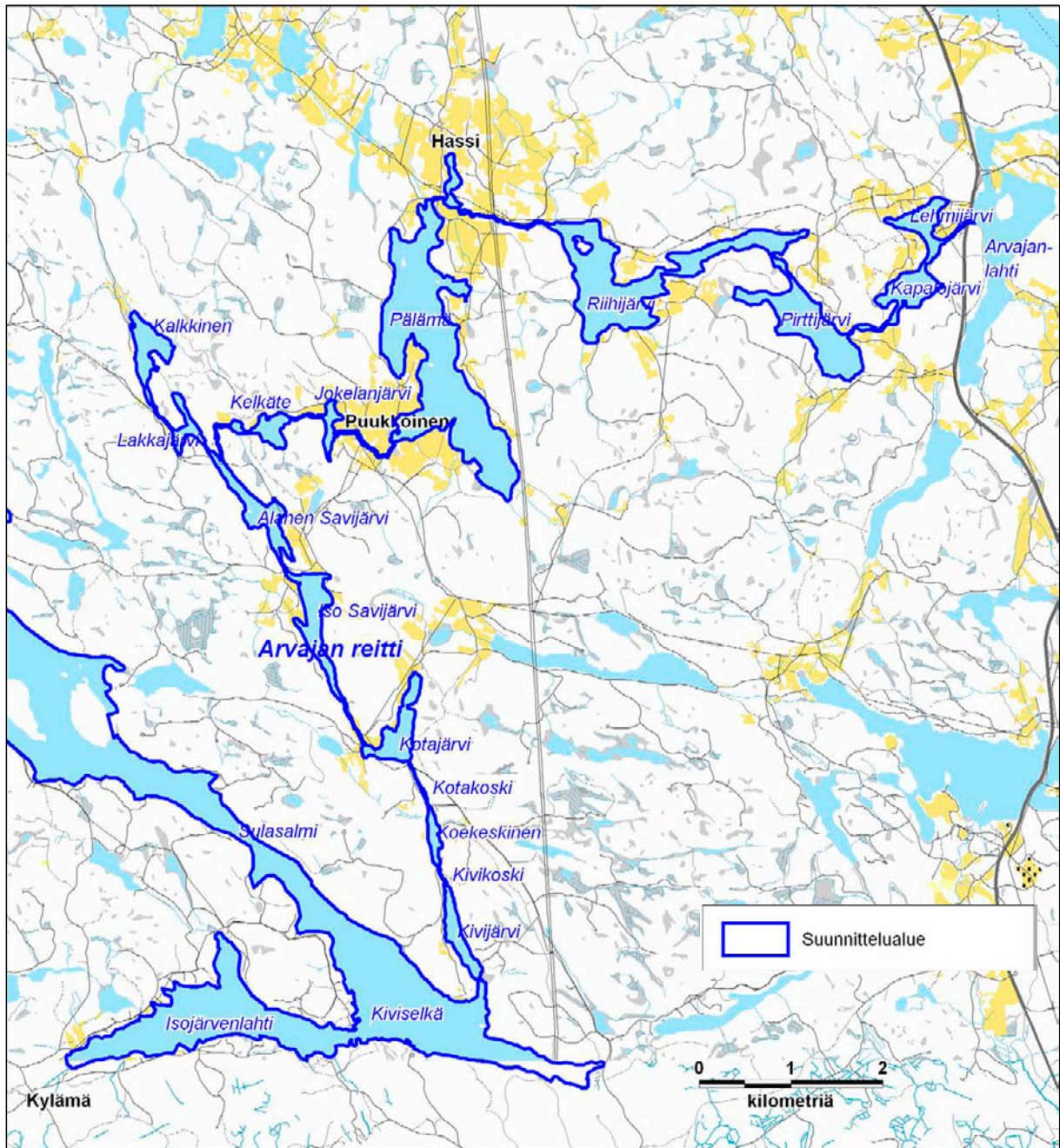
Kuva 1. Isojärven suunnittelualan sijainti. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Kuva 2. Isojärven suunnittelualueen päämaankäyttöluokat. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Kuva 3. Suunnittelualueen rajaus, yleispiirteet ja nimistö Isojärven ympäristössä. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Kuva 4. Suunnittelualan rajaus, yleispiirteet ja nimistö Arvajanreitillä. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Suunnittelun perusta

Luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaan kansallispuistoille on niiden hoidon ja käytön järjestämiseksi laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa määritellään toimenpiteet puiston perustamistavoitteiden toteuttamiseksi. Euroopan unionin luontodirektiivi (92/43/ETY) edellyttää, että erityisten suojelutoimien alueille eli Natura 2000 -alueille laaditaan tarvittaessa aluetta koskeva käyttösuunnitelma. Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden – tässä tapauksessa Isojärven kansallispuiston, Salmijärven metsän ja Isojärven suojelumetsän – osalta hoito- ja käyttösuunnitelmassa linjataan alueiden käytön päätarkoitukset ja määritellään tavoitteet alueiden tulevalle kehitykselle sekä toimenpiteet niiden toteutumiseksi. Suunnitelma ohjaa Metsähallituksen toimintaa hallinnassaan olevilla alueilla. Muun Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -alueen osalta hoito- ja käyttösuunnitelmassa on kuvattu alueen ominaispiirteitä sekä määritetty suojeluarvojen säilyttämiseen perustuva tavoitetila. Tältä osin suunnitelmassa ei esitetä alueen haltijaa sitovia velvoitteita. Natura 2000 -alueen käsitteleminen yhtenä suunnittelukokonaisuutena mahdollistaa alueen suojeluarvojen kattavan huomioimisen ekosysteemitason suunnittelun kautta sekä alueeseen kohdistuvien käyttöodotusten ja -paineiden laajan tarkastelun. Natura 2000 -alueeseen rajautuvan suojelumetsän perustamistavoitteet tukevat osaltaan kansallispuiston ja Natura 2000 -alueen suojelua. Suurimman osan alueen maapinta-alasta ollessa Metsähallituksen hallinnassa on luontevaa, että Metsähallitus kantaa päävastuun suunnittelutyöstä.

Osa Natura 2000 -kohteesta sisältyy myös rantojensuojeluohjelmaan (RSO); osin RSO-alue taas on Natura 2000 -aluetta laajempi. Natura 2000 -alueen ulkopuoliset RSO-alueet eivät kuulu suunnittelualueeseen, koska rantojensuojeluohjelmassa ei edellytetä hoito- ja käyttösuunnitelmien laatimista ohjelmakohteille. Rantojensuojeluohjelmaan kuuluvat alueet on esitetty kuvassa 12 (s. 60).

Osallistaminen

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu osallistavan suunnittelun periaatteiden mukaisesti. Suunnittelun tukena on toiminut keskeisimmistä sidosryhmistä koostunut yhteistyöryhmä, johon ovat kuuluneet Aulis Jämsä (Keski-Suomen ympäristökeskus), Reima Väliavaara (Keski-Suomen liitto), Markku Julkunen (Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri) sekä Silmu Sarvala, Olli Vainio ja Mikko Hietamies (Kuhmoisten kunta). Yhteistyöryhmä on kokoontunut suunnittelun aikana kolme kertaa. Muiden sidosryhmien – kuten paikallisten ja loma-asukkaiden – osallistamiseksi on järjestetty kaksi yleisötilaisuutta. Suunnittelun alkamista, hoito- ja käyttösuunnittelun menetelmiä ja tavoitteita sekä suunnittelualuetta esiteltiin yleisötilaisuudessa Kuhmoisissa, Here-tyn kämpällä 22.8.2006. Paikalla oli 45 osallistujaa. Suunnitelmaluonnoksen valmistuttua järjestettiin Kuhmoisissa, Meolan tiloissa toinen yleisötilaisuus 21.2.2008. Tilaisuuteen osallistui 20 henkilöä. Suunnittelusta on lisäksi tiedotettu Metsähallituksen verkkosivuilla, jota kautta suunnitelman luonnos on myös ollut luettavissa ja kommentoitavissa. Suunnitelma on ollut lausuntokierroksella 20.12.2007–31.1.2008. Lausuntopyyntöjä esitettiin 18 kpl ja lausuntoja saatiin 9 kpl.

Aikaisemmat suunnitelmat

Isojärven kansallispuistolle on puiston perustamisen yhteydessä laadittu runkosuunnitelma (Metsähallitus 1984). Runkosuunnitelman mukaisesti Huhtalalle, Heretylle ja Lortikalle on laadittu kunnostussuunnitelmat (Metsähallitus 1985a–b ja 1989). Kansallispuistoon myöhemmin liitettylle Luutsaaren alueelle on laadittu erityissuunnitelma (Kallonen 1995) ja luonnontilan palauttamista on toteutettu kansallispuistossa ennallistamissuunnitelman (Arminen 2004) mukaisesti. Suojelumetsälle ja Natura 2000 -kohteelle ei ole aiemmin laadittu nykymuotoista hoito- ja käyttösuunnitelmaa. Suojelumetsälle on kuitenkin laadittu ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpidesuunnitelma (Arminen 2007a). Natura 2000 -kohteeseen kuuluvaa vesialuetta on tarkasteltu ympäristöhallinnon vesialueita koskevissa suunnitelmissa, joista viimeisin on Arvajanreitin kalataloudellinen kunnostussuunnitelma (Eloranta & Huovinen 1991).

Luonnonvarasuunnittelu

Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelmassa (Metsähallitus 2006) suunnittelualueelle on perustettu Isojärven suojelumetsä. Suojelumetsä on perustettu tukemaan kansallispuiston luonnonsuojelu- ja muita toiminnallisia tavoitteita sekä laajentamaan ekologista verkostoa Isojärven kansallispuiston yhteydessä. Aiemmassa luonnonvarasuunnitelmassa (Metsähallitus 1997a) perustettu Isojärven ympäristöarvometsä sijoittuu suojelumetsän eteläpuolelle. Ympäristöarvometsä on monikäyttöalue, jolla metsätalouden ohella keskitytään luonnon monimuotoisuuden suojelun tukemiseen. Metsien käsittelyssä huomioidaan korostetusti myös maisema sekä virkistyskäytön ja luontomatkailun edistäminen. Isojärven ympäristöarvometsälle on valmisteilla oma hoito- ja käyttösuunnitelma (Hiltunen ym., ei vielä julkaistu), jossa ympäristöarvometsän tärkeimmiksi käyttömuodoiksi on määritelty kannattava metsätalous sekä toimiminen Isojärven kansallispuiston tuki-alueena luonnon monimuotoisuuden suojelussa. Lisäksi Isojärvi on nimetty luonnonvarasuunnitelmassa palojatkumoalueeksi, jota ylläpidetään suojelualueiden metsänpoltojen ja talousmetsien kulotusten avulla.

Seutu- ja maakuntakaavat

Suunnittelualueella on voimassa Keski-Suomen seutukaavan viides vaihekaava (Keski-Suomen liitto 1996), jonka ympäristöministeriö on vahvistanut 2.8.1999. Isojärven kansallispuisto ja Salmijärven metsä on merkitty kaavassa SL-merkinnällä, jolla osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita. Alueelle saa rakentaa vain tieteellisen tutkimuksen ja suojelutarkoituksen edellyttämiä rakennuksia. Valmisteilla olevan Keski-Suomen maakuntakaavan kaavaehdotuksessa (Keski-Suomen liitto 2006) Isojärven kansallispuisto on merkitty SL/kpu -merkinnällä. Alueen kuvaus kuuluu: ”kallioisten mäkien, pienten metsäjärvien ja lampien sekä suopainanteiden rikkomaa metsäaluetta”. Yhdessä Isojärven ja Arvajanreitin rantojensuojeluohjelmakohteiden kanssa kansallispuisto kuuluu kaavaehdotuksessa Isojärvi–Arvajanreitin luonnonsuojelualueeseen (SL). Suojelumetsä on merkitty S-merkinnällä (= suojelualue, joka voidaan toteuttaa luonnonsuojelu- ja/tai muun lainsäädännön perusteella). Kaavan suojelumääräyksen mukaan S-alueella ei saa ryhtyä toimenpiteisiin, jotka saattavat vaarantaa suojeluarvoja. Maakuntakaavassa on lisäksi osoitettu ulkoilun yhteystarve välille Isojärven kansallispuisto – Himos. Suunnittelumääräyksen mukaisesti yksityiskohtaisemmalla suunnittelulla tulee turvata ulkoilureittien jatkuvuus.

Huhtalan talo ja pihapiiri on osoitettu merkinnällä valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö ja Luutsaaren kalapirtti merkinnällä maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Kaavamääräyksen mukaan alueiden suunnittelussa on otettava huomioon kulttuurihistoriallisen rakennetun ympäristön kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti. Luutsaari on merkitty arvokkaaksi perinnemaisemaksi, jonka suunnittelussa on otettava huomioon maiseman, luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen. Maakuntakaavaan on merkitty myös Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -alue.

Arvajanreittiä koskevia kaavamerkintöjä maakuntakaavan kaavaehdotuksessa ovat Natura 2000 -alueen ohella SL-merkintä rantojensuojeluohjelman alueilla ja kulttuuriympäristöjen kehittämisen kohdealue (kuk), jota kehitetään suunnittelumääräyksen mukaan kulttuuriympäristön kannalta arvokkaana kokonaisuutena, ja alueella edistetään kulttuuriympäristöön liittyvää elinkeinotoimintaa ja asumista. Kotakoski, Kivikosken mylly ja koskimaisema sekä Arvajanreitin alaosan koskireitin kulttuuriympäristö on merkitty valtakunnallisesti arvokkaiksi rakennetuiksi kulttuuriympäristöiksi. Lisäksi suunnittelualueelle sijoittuu osittain Hassin–Kotakosken valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, jolla on suunnittelumääräyksen mukaan otettava huomioon arvokkaan maisema-alueen kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti.

Rantayleiskaava

Kuhmoisten kunnanvaltuusto on vahvistanut 9.6.2003 suunnittelualueutta koskevan Kuhmoisten sisäjärvien rantayleiskaavan (Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003). Yleiskaavassa Isojärven kansallispuisto on merkitty SL-merkinnällä eli luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetuksi alueeksi. Luutsaaren kalapirtti on merkitty sr-merkinnällä (arvokas rakennus) sekä Luutsaaren ja Ala-Vahterin tilat yr-merkinnällä osa-alueiksi, joiden rakennukset ja pihamiljöö säilytetään. Merkinnän kuvauksen mukaan osa-alueella olevia rakennuksia on mahdollista hyödyntää palvelemaan Isojärven kansallispuiston opastusta ja käyttöä. Alueiden perinneympäristöarvojen säilyminen tulee kaavamääräyksen mukaan turvata laatimalla alueelle erillinen hoito- ja käyttösuunnitelma. Rantayleiskaava ohjaa maankäyttöä ja rakentamista Isojärven sekä Arvajanreitin rannoilla.

Kiinteistönmuodostus

Suurin osa Isojärven kansallispuiston alueesta kuuluu vuonna 1986 perustettuun Isojärven kansallispuiston kiinteistöön. Kansallispuiston kiinteistöön liitetään vielä liittämättä olevat kiinteistöt, jotka on hankittu valtion omistukseen luonnonsuojelutarkoituksiin kansallispuiston perustamisen jälkeen. Kansallispuiston kiinteistötiedot on esitetty liitteessä 2 ja suojelumetsän kiinteistötiedot liitteessä 3.

Suunnitelman hyväksymis- ja vahvistamistiedot

Kansallispuiston osalta hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö (Liite 8), ja sikäli kuin kansallispuistoon liitetään uusia alueita, myös niillä noudatetaan tätä suunnitelmaa. Suojelumetsän osalta hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaa Metsähallitus. Natura 2000 -alueeseen kuuluvia vesialueita ei perusteta luonnonsuojelulain nojalla suojelualueiksi, joten suunnitelmaa ei niiden osalta vahvisteta viranomaisten toimesta, eikä suunnitelmassa esitetä alueen haltijaa sitovia toimia.

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto ja historia

Tässä luvussa on kuvattu suunnittelualueen luontoa ja tähänastista käyttöä. Tiedot perustuvat aluetta koskeviin julkaisuihin ja selvityksiin, jotka on koottu tämän hoito- ja käyttösuunnitelman lähdeluetteloon.

2.1 Yleiskuvaus

Isojärven kansallispuisto on perustettu 1.1.1982 lailla eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi (674/1981). Puiston rauhoitusmääräyksistä on säädetty asetuksessa eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista (932/1981). Puisto sijaitsee eteläisessä Keski-Suomessa Kuhmoisten kunnassa ja on kooltaan 2 167 ha. Kansallispuiston ydinosa on Isojärven eteläpuolella sijaitseva metsäalue, jolle sijoittuvat myös palvelurakenteet ja pääosa nähtävyyshäkeistä. Lisäksi puistoon kuuluu alueita Isojärven pohjoispuolelta, Ouninpohja-lahden suulta, sekä suurin osa Isojärven saarista.

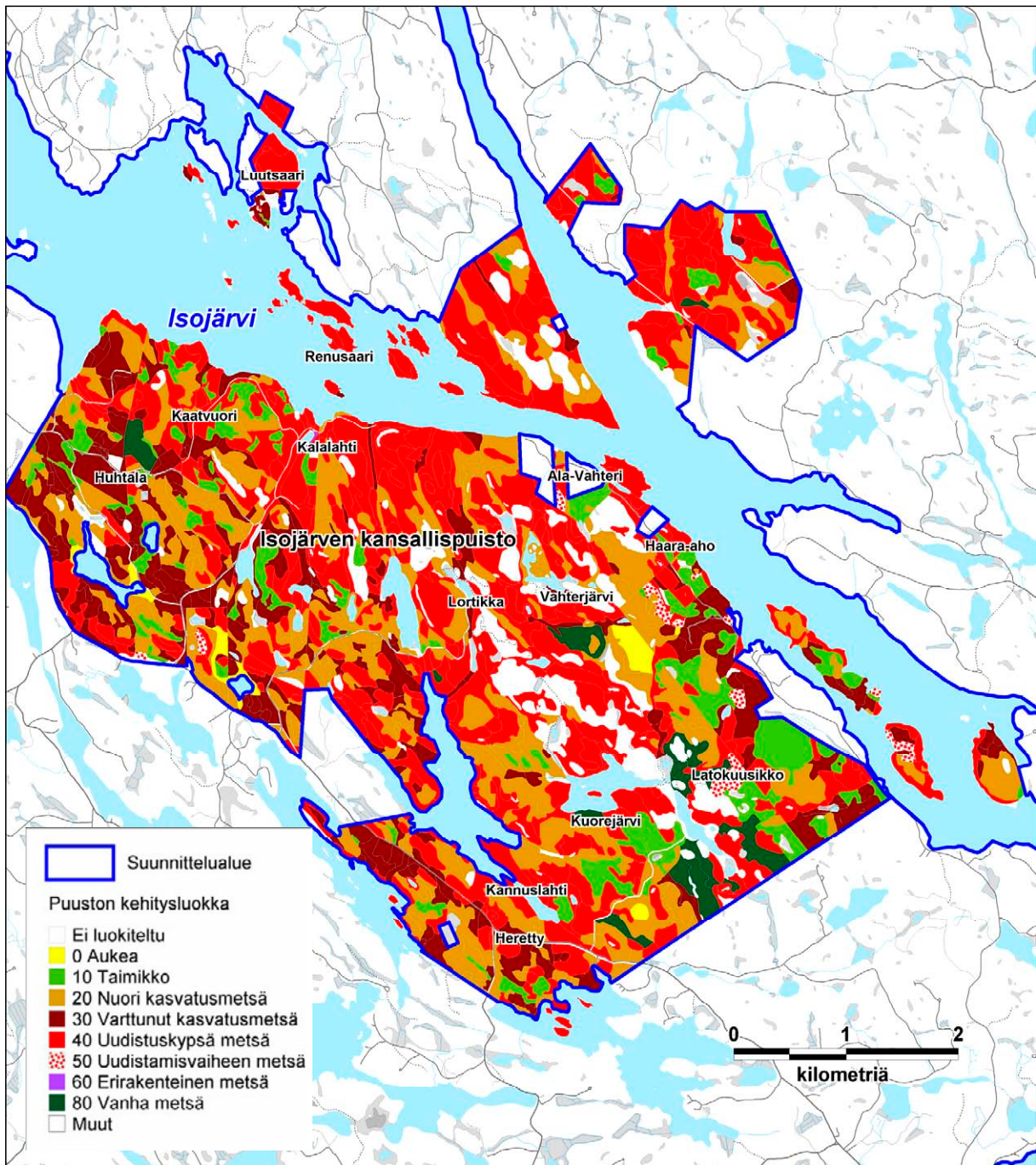
Puiston luonnon näkyvin piirre ovat luode-kaakkosuuntaiset metsäiset vuorijaksot ja niiden väliin jäävät murroslaaksot eli *hoilot*. Maaston muodoista johtuen metsäkasvillisuus on hyvin vaihtelevaa. Jyrkkien mäkien alarinteissä on mustikkatyypin kuusikoita, jotka ylärinteeseen mentäessä muuttuvat karuiksi puolukkatyypin männiköiksi ja mäkien laella jäkälän peittämiksi kalliomänniköiksi. Vuorten väliin jäävien hoiloiden pohjille sijoittuu reheviä korpijuotteja. Paikoin myös mäkien rinteet ovat lehtomaisen reheviä. Metsäisellä alueella sijaitsee lukuisia pieniä järviä ja lampia sekä puroja rehevine puronvarsilehtoineen.

Pääosa kansallispuiston metsistä on entistä talousmetsää. Suurin osa alueen metsistä on kangasmetsiä. Kansallispuiston ydinalueella, entisessä Lortikan luonnonhoitometsässä, metsäluonto vaihtelee pienistä, rehevistä lehtokuvioista karuihin kalliomänniköihin. Lehtokasvillisuutta esiintyy myös useiden järvien ja lampien laskupurojen varsilla. Puiston vanhinta metsää on Lato-kuusikon aarniometsälehto, jossa järeiden kuusien joukossa kasvaa suuria haapoja, ja lahoa pysty- ja maapuuta on runsaasti. Kansallispuiston metsien kehitysluokat on esitetty kuvassa 5.

Isojärven kansallispuistossa sijaitsee useita kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita. Heretyn ja Lortikan vanhat savottakämpät sekä niiden välillä kulkeva polkupyörätie muistuttavat alueen metsätalouskäytön historiasta. Menneestä asutuksesta kertovat puolestaan Huhtalan torppa ja Luutsaaren tila. Luutsaassa sijaitsee myös muikunpyynnin tukikohdaksi vuonna 1834 rakennettu kalapirtti, jonka museaalinen arvo on huomattava.

Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -alueeseen kuuluu Isojärven kansallispuiston ohella Isojärvi kokonaisuudessaan sekä Arvajan koskireitti, joka laskee Päijänteen Arvajanlahteen. Isojärvi on karu, kirkasvetinen järvi, jonka veden laatu on erittäin hyvä. Arvajanreitti on arvokas virtakutuisten kalalajien – erityisesti taimenen – lisääntymisalue.

Isojärven suojelumetsä on perustettu Metsähallituksen päätöksellä vuonna 2005 osana Länsi-Suomen luonnonvarasuunnittelua (Metsähallitus 2006). Suojelumetsän perustamisella laajennettiin Länsi-Suomen alueen ekologista verkostoa, joka muodostuu luonnonsuojelualueista, luonnonsuojeluohjelmakohteista, kaavojen suojeluvarauksista, suojelumetsistä sekä talousmetsien suojeluratkaisuista. Alueen ensisijainen käyttömuoto on luonnonsuojelu. Suojelumetsässä ei harjoiteta metsätaloutta, vaan alueen annetaan kehittyä luontaisesti. Talouskäytössä ollutta metsää myös ennallistetaan suojellisesti arvokkaiden piirteiden kehityksen tukemiseksi. Isojärven suojelumetsän pinta-ala on 477 ha.

Kuva 5. Metsien kehitysluokka Isojärven kansallispuistossa ja suojelumetsässä. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

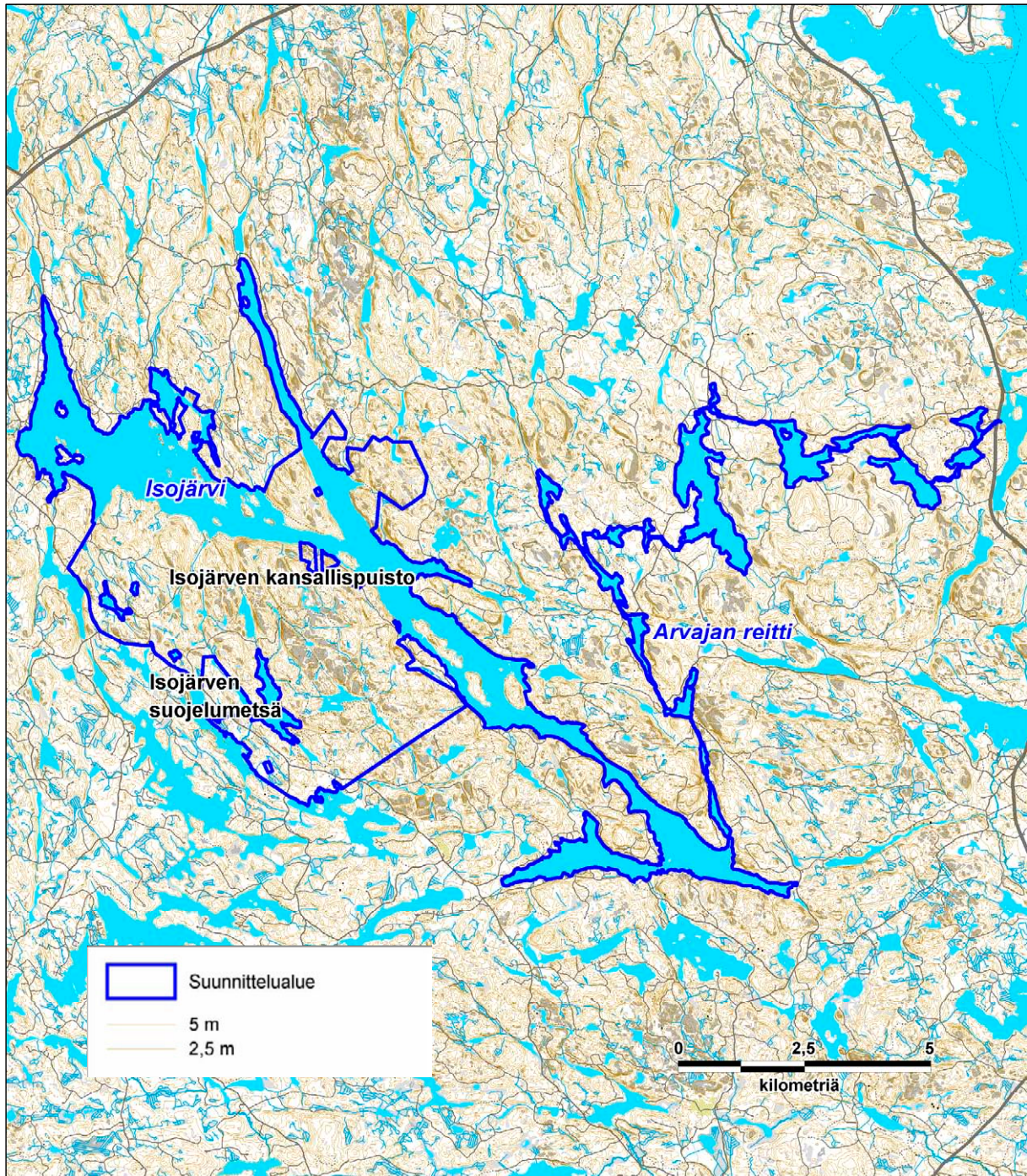
2.2 Geologia ja geomorfologia

Isojärven kansallispuiston korkokuva on erittäin vaihteleva (kuva 6). Maisema on muodostunut miljoonia vuosia sitten maankuoren liikkeiden seurauksena. Alueella on lukuisia kalliojyrkänteitä ja niiden väliin jääviä luode-kaakkosuuntaisia murtumalaaksoja. Murtumiin ovat syntyneet seudun syvät järvet sekä useat jyrkkäreunaiset rotkolaaksot eli *hoilot*. Korkeuserot alueella ovat huomattavia. Alueen korkein kohta, kansallispuistossa sijaitseva Vahterinvuori, kohoaa 219 m:n korkeuteen merenpinnasta, noin 100 m Isojärveä korkeammalle. Rotkolaaksossa sijaitsevan Isojärven syvimmissä kohdissa on vettä noin 70 m.

Jyrkänteet ja niiden väliset hoilot vuorottelevat Isojärven kansallispuiston korkokuvassa. Kuvassa Lortikanvuoren rinnettä. Kuva Metsähallitus.

Suunnittelualan kallioperä on muodostunut graniiteista, granodioriitista ja porfyrygraniitista. Kansallispuiston eteläosien kautta kulkee kapea kiillegneissijuonne, ja puiston etelä- ja kaakkoisosissa on myös joitakin pienempiä kiillegneissipaljastumia. Isojärven etelärannalla, Hirvivuoren ja Kunnianiitun välisellä mäellä esiintyy gabroa. (Heikkinen 1982) Arvajanreitti sijoittuu liuskekivi-vyöhykkeen reunalle. Alueen kallioperä muodostuu happamista syväkivilajeista ja kiillegneisistä. Lisäksi alueen halki kulkee kapea amfiboliittiesiintymä.

Kuva 6. Isojärven suunnittelualan korkeussuhteet ja pinnanmuodot. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Viimeisimmän jääkauden jäljiltä 10 000 vuoden takaa Isojärven maisemassa on nähtävissä mm. siirtolohkareita. Jääkausi myös silotti alueen kallioita ja kuljetti maa-aineksia. Maa-ainesten kasaantumista ohjasivat jäätikön liikkeiden lisäksi murtumalaaksot, jotka estivät mm. pitkien harjujaksojen syntymisen. Suunnittelualueen maaperä on pääosin moreenia.

2.3 Vesistöt

Isojärvi ja Arvajanreitti kuuluvat Kymijoen vesistöalueeseen (14) sekä edelleen Suur-Päijänteen alueeseen (14.2) ja Arvajanjoen valuma-alueeseen (14.26). Arvajanjoen valuma-alueesta suunnittelualueelle sijoittuvat Arvajan alue (14.261), Pälämän alue (14.262) ja Isojärven valuma-alue (14.263). Isojärven eteläpuolella kulkevan, luode-kaakkosuuntaisen vedenjakajan eteläpuoliset alueet kuuluvat Kokemäenjoen vesistöalueeseen (35) sekä edelleen Längelmäveden ja Hauhon reittien valuma-alueeseen (35.7), Pääskylänjoen valuma-alueeseen (35.76) ja Pitkäjärven valuma-alueeseen (35.765). (Ekholm 1993) (kuva 7)

Isojärvi on karu ja kirkasvetinen, oligotrofinen eli niukkaravinteinen järvi, jota ympäröivät jyrkät kallio- ja kivikkorannat niukkoine kasvustoineen. Vaikeakulkuisesta maastosta johtuen merkittävä osa Isojärven rannoista on säilynyt rakentamattomina. Isojärven pinta-ala on noin 1 830 ha, keski-syvyys 15 m ja syvin kohta noin 70 m (Keski-Suomen ympäristökeskus 2005). Isojärven vedenlaatu on erinomainen: Vesialue on luonnontilainen eikä se ole rehevöitynyt. Isojärven alapuolella sijaitsevat järvet kuuluvat samaan tyyppiin, joskin ihmistoiminta on vaikuttanut niihin voimakkaammin. Pälämän, Riihijärven ja Pirttijärven vedenlaatu on hyvä: Vedet ovat luonnontilaisia, mutta lievästi rehevöityneitä. (Keski-Suomen ympäristökeskus 2004)

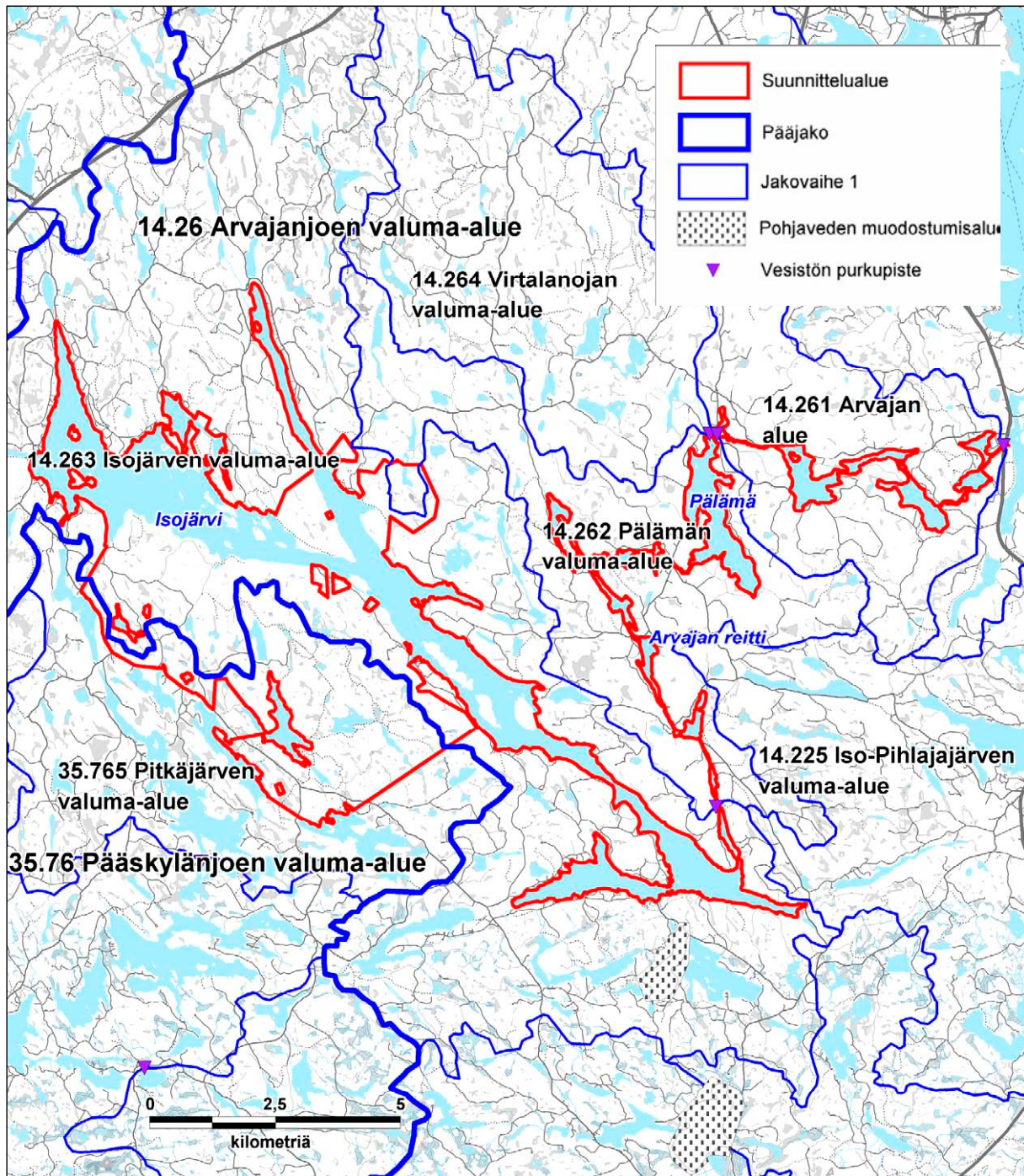
Kirkasvetinen Arvajanreitti on tärkeä virtakutuisten kalalajien – erityisesti taimenen – lisääntymisalue. Reitti saa alkunsa Isojärveen laskevista pikkupuroista. Arvajanreitin valuma-alueen pinta-ala on 263 km², järvien pinta-ala on 36,54 km² ja valuma-alueen järvisyys eli järvien pinta-alan osuus koko valuma-alueen pinta-alasta on 14 %. Reitille ovat ominaisia ympäristön suuret korkeusvaihtelut, maaston kivisyys ja avokallioisuus. Korkeusero Isojärven ja Päijänteen välillä on 41 m. Noin 20 km pitkä reitti koostuu yhteensä 18:sta koski- ja niva-alueesta sekä 17:stä suvanto- ja järviaaltaasta. (Eloranta & Huovinen 1991, Lukinmaa 1988)

Arvajanreitin vedenlaatu on erittäin hyvä; joskin reitin koskiin on aikanaan rakennettu patoja ja uittorakenteita, jotka ovat haitanneet kalojen liikkumista Päijänteen ja Isojärven välillä. Mm. Kotakosken voimalaitos on sulkenut vesiväylän kokonaan. Kotakoskessa on 1800- ja 1900-luvulla ollut myös mm. myllyjä, sahoja ja puuhiomo. Arvajankoskessa sijaitsee edelleenkin Kaipolan tehtaiden vedenottamo, jonka kautta tehtaalle johdetaan vuosittain n. 9 milj. m³ vettä. Biologisten olojen ja arvokkaan kalaston lisäksi Arvajanreitillä on myös huomattavia maisemallisia ja kulttuurihistoriallisia arvoja, joita on kuvattu tarkemmin luvussa 2.6.2 Kulttuuriperintökohteet.

Arvajanreitti on suojattu uudelta vesivoimarakentamiselta koskiensuojelulailla (35/1987). Reitille on laadittu etenkin taimenen elinolojen parantamiseen tähdännyt kalataloudellinen kunnostussuunnitelma (Eloranta & Huovinen 1991), jonka mukaisesti kunnostus toteutettiin 1990-luvun lopulla. Reitin koskien tila on kunnostuksen seurauksena yleisesti parantunut; vesieliöstö on monipuolistunut ja runsastunut monen ryhmän osalta. Arvajanreitillä vaeltavien emokalojen määrä lienee kuitenkin vain 1–5 yksilöä, ja Isojärven alavirtaan kudulle laskeutuva taimenpopulaatio näyttäisi olevan katoamassa. Kivikosken uoma on koskikunnostuksen jäljiltä varsin hyvässä kunnossa, Isojärven ja Arvajanreitin vedenlaatu on erinomainen, eikä koskessa esiinny normaalia enempää petokaloja. Taimenkannan alamäkeä reitillä selittää lähinnä ylikalastus: Verkkopyyntiä koskireitin järvillä on säädelty vain lievästi, ja myös salakalastus lienee ongelmana.

Koskikunnostus ei näytä nostaneen poikastuotantoa. Päijänteen luonnonvaraisen taimenen vaeltavat osakannat lienevätkin lähellä häviämistä. Tärkeimpänä keinona taimenkannan pelastamiseksi pidetään kalastuskuolleisuuden laskemista. (Syrjänen ym. 2007)

Suunnittelualan rantarakentamista ohjataan rantojensuojeluohjelman suojeluratkaisujen ja ranta-yleiskaavoituksen kautta. Isojärvellä on suhteellisen paljon rakentamattomia ranta-alueita. Kuhmoisten sisäjärvien rantayleiskaavassa (Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003) on osoitettu jonkin verran uutta rantarakentamista sekä Isojärven että Arvajanreitin rannoille. Pääosa uusista rakennuspaikoista sijoittuu olemassa olevien rakennuspaikkojen yhteyteen.

Kuva 7. Isojärven suunnittelualan valuma-aluejako, vesistöt ja suot. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

2.4 Luontotyypit

Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä I määritellyt luontotyypit ovat sellaisia maa- tai vesialueita, jotka ovat vaarassa hävitä tai joiden esiintymisalue on pieni tai jotka ovat hyviä esimerkkejä kyseisen luonnonmaantieteellisen alueen ominaispiirteistä Euroopan unionin alueella. Direktiivin päätavoite on pitää luontotyyppien suojelutaso suotuisana ja säilyttää luontotyypeille luontainen rakenne, toiminta ja levinneisyys sekä tyyppillinen lajisto. Luonnonsuojelulain (1096/1996) 5. §:n mukaan luontotyyppien suojelutaso on suotuisa, kun sen luontainen levinneisyys ja kokonaisala riittävät turvaamaan luontotyyppien säilymisen sekä sen ekosysteemin rakenteen ja toimivuuden pitkällä aikavälillä, ja luontotyyppille luonteenomaisten eliölaajien suojelutaso on suotuisa. Eliölaajien suojelutaso on suotuisa, kun laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään.

Seuraavassa esitellään lyhyesti suunnittelualueen luontotyypit sekä niiden pinta-alat ja esiintymispaikat. Luontotyyppien yleiskuvaus on Natura 2000 -luontotyyppioppaan (Airaksinen & Karttunen 2001) mukainen. Luontotyyppien edustavuus ilmentää sitä, miten ”tyypillisenä” luontotyyppi alueella on. Luontotyyppien luonnontilaan vaikuttavat alueen rakenne, toiminta ja ennallistamismahdollisuudet (97/266/ETY).

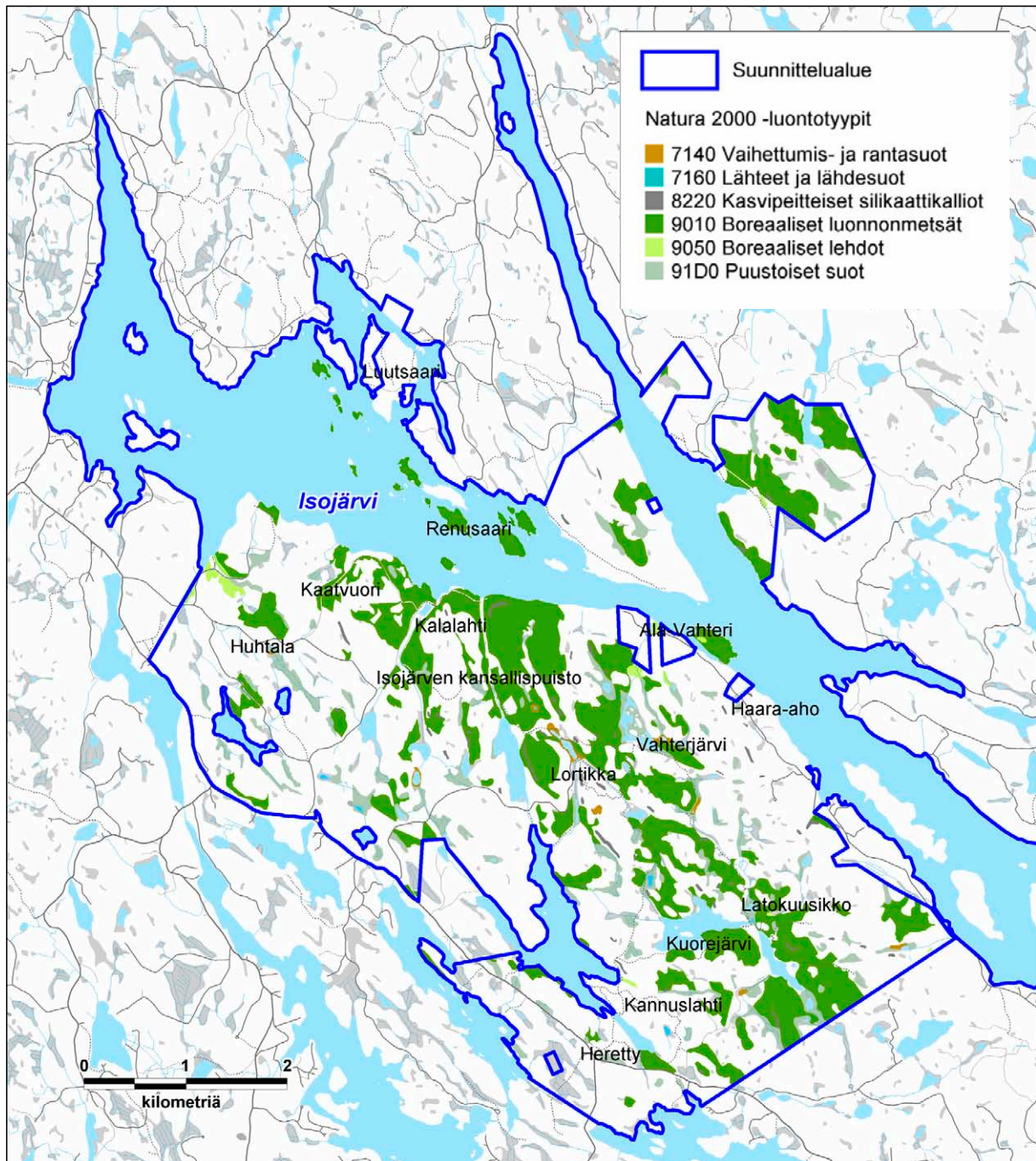
Suunnittelualueella esiintyy 10 erilaista EU:n luontodirektiivin liitteen I mukaista luontotyyppiä (kuva 8, taulukko 1). Maaluontotyyppien pinta-alat perustuvat vuosien 2003–2006 maasto-inventointeihin ja vesiluontotyyppien pinta-alat Natura 2000 -tietokantalomakkeeseen. Kerätty tieto on tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmiin. Luontotyyppien edustavuus on esitetty kuvassa 9.

Tässä suunnitelmassa esitetyt tiedot suunnittelualueen Natura 2000 -luontotyypeistä poikkeavat maaluontotyyppien osalta jonkin verran Natura 2000 -tietokantalomakkeen luontotyyppitiedoista. Poikkeamat johtuvat toteutettujen inventointien myötä täsmentyneestä tiedosta sekä erilaisesta aluerajauksesta: Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on esitetty Natura 2000 -luontotyyppitiedot myös Isojärven suojelumetsän osalta, vaikkakaan alue ei kuulu Natura 2000 -ohjelmaan. Myös luontotyyppien luokittelussa on eroavaisuuksia tämän suunnitelman ja Natura 2000 -tietokantalomakkeen välillä johtuen mm. muuttuneesta ohjeistuksesta sekä inventointien myötä täsmentyneestä tiedosta.

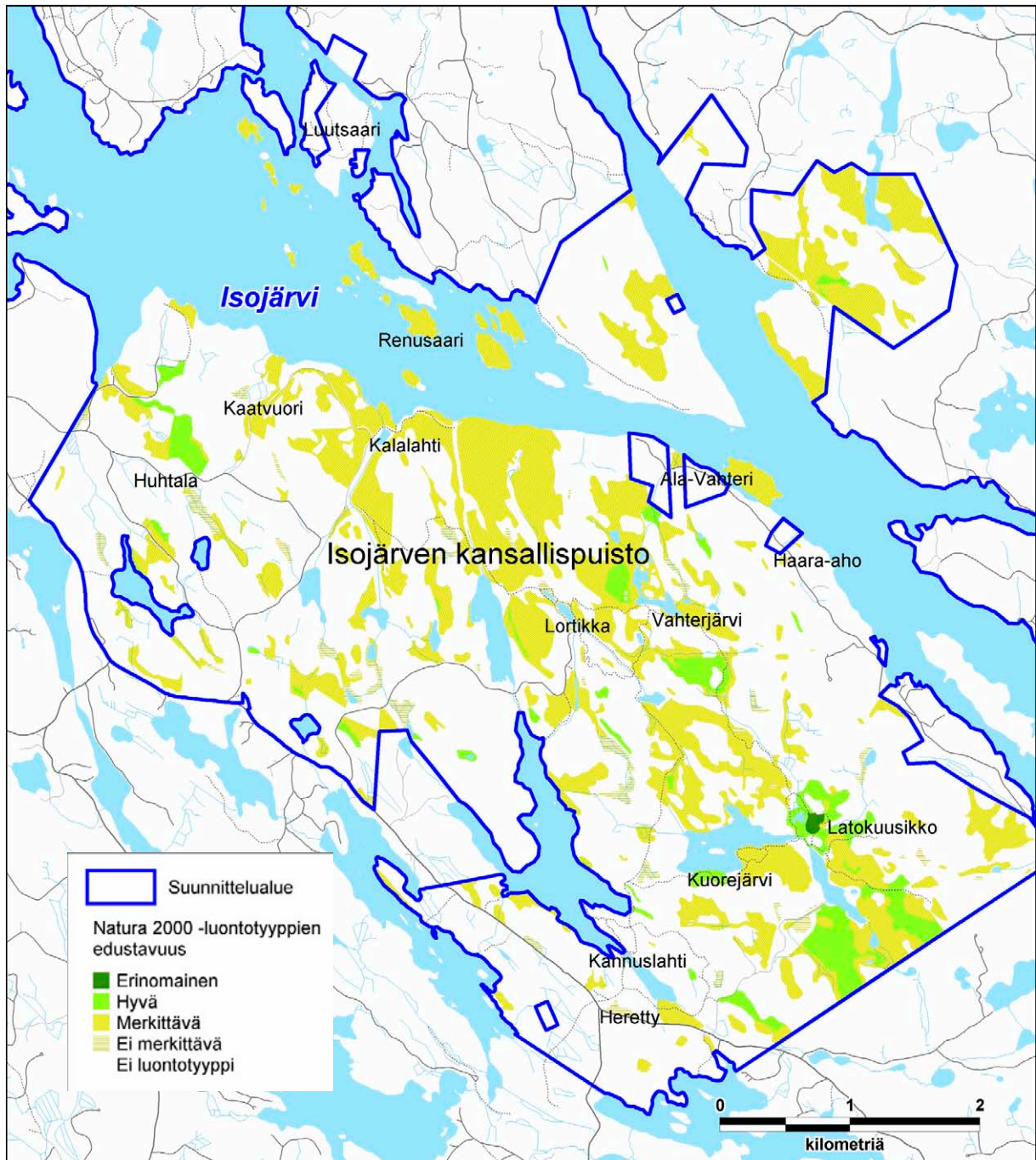
Taulukko 1. Isojärven suunnittelualueen Natura 2000 -luontotyypit. Sarakkeissa pinta-alat hehtaareina.
* = laskettu Natura 2000 -tietokantalomakkeen prosenttiluvusta.

Koodi	Luontotyyppi	Kansallispuisto	Suojelumetsä	Yhteensä
3110	Hiekkamaiden niukkamineraaliset niukkaravinteiset vedet			1 160,3*
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet			98,8
3210	Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit			185,6
3260	Pikkujoet ja purot			0*
7140	Vaihettumis- ja rantasuot	6,0		6,0
7160	Lähteet ja lähdesuot	0		
8220	Kasvipeitteiset silikaattikalliot	14,0	1,0	15,0
9010	Boreaaliset luonnonmetsät	530,0	23,0	553,0
9050	Boreaaliset lehdot	5,0	7,0	12,0
91D0	Puustoiset suot	108,0	26,0	134,0
	Yhteensä			2 164,7

Hiekkamaiden niukkamineraaliset niukkaravinteiset vedet (3110) ovat karuja, kirkasvetisiä, yleensä matalia ja niukkaravinteisia järviä ja lampia, joissa on runsaasti pohjaversoiskasvillisuutta. Vesi on lievästi hapanta tai neutraalia. Kasvillisuus on usein vyöhykkeistä, matalaa ja monivuotista. Tähän luontotyyppiin kuuluvat myös suuret järvet ja reittivedet, joissa on laajoja pohjaversoiskasvustoja ja harvoja ruovikoita. Luonnontilaa kuvastavat veden laatu ja sitä muuttavan kuormituksen puuttuminen sekä rantojen luonnontilaisuus. Suunnittelualueella luontotyyppiin kuuluu alueita Isojärvestä ja Arvajen koskireitistä. Luontotyyppiin kuuluvien vesistöjen yhteenlaskettu pinta-ala on 25 % koko Natura 2000 -alueen pinta-alasta eli 1 160,3 ha. Luonnontilaltaan nämä alueet ovat hyviä ja edustavuudeltaan merkittäviä.

Kuva 8. Isojärven suunnittelualueen Natura 2000 -luontotyypit (maaluontotyyppi). © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Kuva 9. Isojärven suunnittelualueen Natura 2000 -luontotyyppien edustavuus. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Humuspitoiset lammot ja järvet (3160) ovat turpeen ja humuksen vuoksi ruskeavetisiä sekä usein melko happamia. Rantavyöhyke on usein soistunut. Luonnontilaan vaikuttavat vedenlasku, hajakuormitus ja ojitukset valuma-alueella, rantapuuston hakkuut sekä rantarakentaminen. Tähän luontotyyppiin kuuluvat kansallispuiston alueen sisään jäävät pienet järvet ja lammot, joiden pinta-ala on 2 % koko Natura 2000 -alueen pinta-alasta eli 98,8 ha. Edustavuudeltaan ja luonnontilaltaan ne ovat hyviä.

Fennoskandian luonnontilaisten jokireittien (3210) vesi on niukkaravinteista ja vedenpinnan vuodenaikainen korkeusvaihtelu suurta. Talvella vedenpinta jäätyy. Ravinnepitoisuus on suurin jokisuulla, missä veden kuljettama aines alkaa kasaantua. Luonnontilaisuudesta kertovat rakentamattomat rannat ja muokkaamaton uoma sekä luontainen tulvarytmi. Suunnittelualueella jokireitit sijaitsevat Arvajen koskireitillä. Jokireittien pinta-ala on 4 % koko Natura 2000 -alueen pinta-alasta eli 185,6 ha. Edustavuudeltaan ja luonnontilaltaan kohteet ovat hyviä.

Pikkujoet ja purot (3260) ovat pieniä virtaavia vesiä, joissa on vedenalaista tai kelluslehtistä kasvillisuutta tai vesisammalia. Edustavuutta kuvaavat uoman ja lajiston monipuolisuus, ml. rantavyöhykkeen kasvillisuus. Luonnontilaan vaikuttavat uoman perkaukset, vedenlaatu sekä rantavyöhykkeen puuston ja muun kasvillisuuden luonnontilaisuus. Uoman luonnontilaisuus edellyttääkin luonnontilaista suojavyöhykettä uoman rannalla. Tähän luontotyyppiin luokitellun, Arvajanreitillä sijaitsevan alueen pinta-ala on alle 1 % koko Natura 2000 -alueen pinta-alasta. Alueen luonnontila on hyvä, mutta edustavuus korkeintaan merkittävä.

Vaihtumis- ja rantasuot (7140) ovat useista suotyypeistä koostuvia kokonaisuuksia. Vaihtumis- ja rantasuot elää laaja ja monimuotoinen joukko kasviyhdyskuntia. Suunnittelualueella vaihtumis- ja rantasuot on vain hyvin pienialaisina laikkuina joidenkin metsälampien – kuten Yläisen Lortikkalammen ja Vahterlammin – ympärillä yhteensä noin 6 ha. Edustavuudeltaan ja luonnontilaltaan ne ovat hyviä.

Lähteitä ja lähdesoita (7160) luonnehtii jatkuva pohjaveden virtaus, jonka vuoksi ne voivat pysyä avoimina (sulina) myös talvella. Vesi on kylmää sekä virtauksen vuoksi happi- ja mineraalirikasta. Lähteissä voi olla purkautumisallas ja erillinen laskupuro; lähdesoilla pohjavesi tihkuu pintaan maaperän tai turpeen läpi. Veden virtaus ylläpitää erikoista kasvi- ja sammal-lajistoa, johon kuuluu runsaasti pohjoisia lajeja. Alueilla esiintyy usein myös luontotyyppiin erikoistuneita selkärangattomia. Lortikan tien varressa sijaitseva lähde on ainoa tähän luontotyyppiin kuuluva kohde suunnittelualueella.

Kasvipeitteisillä silikaattikallioilla (8220) kasvaa vaihtelevaa kallionrakokasvillisuutta. Kasvilajiston koostumukseen vaikuttavat esimerkiksi kalliokohteen maantieteellinen sijainti, lähiympäristön luonne, rinteiden jyrkkyys ja ilmansuunta, seinämien ylikaltevuus ja kivilaji. Isojärven vuorimaastossa silikaattikallioita on melko runsaasti, mutta yksittäiset kalliot ovat pinta-alaltaan pieniä. Yhteensä niitä on suunnittelualueella 15 ha, mm. Lortikanvuorilla ja Hirvivuorella sekä suojelumetsän puolella, esimerkiksi Partavuorella. Edustavuudeltaan ne ovat hyviä ja luonnontilaltaan erinomaisia. Kasvipeitteisten silikaattikallioiden suojelun kannalta Isojärvi–Arvajanreitien alue on erittäin tärkeä.

Borealiset luonnonmetsät (9010) jaetaan kolmeen tyyppiin: vanhat luonnonmetsät, nuoret, palon seurauksena kehittyneet lehtipuumetsät sekä tuoreet metsäpaloalat. Voimaperäinen metsätalous on suurelta osin hävittänyt luonnonmetsien olennaiset piirteet, joita ovat mm. kuolleen pystypuuston ja maapuuston runsaus, elävän puuston ikä-, koko- ja puulajivaihtelu, puuston satunnainen alueellinen jakautuminen sekä häiriöiden – kuten tulipalojen sekä tuuli- ja lumituhojen – vaurioittama puusto. Luonnonmetsät ovat monien uhanalaisten lajien – erityisesti sienten, jäkälien, sammalten ja hyönteisten – elinympäristöjä. Suunnittelualueella on runsaasti borealisen luonnonmetsän kuvioita mm. Kalakorvessa, Hirvivuoren ja Vahterpuoren alueella sekä Hevosjärven ympäristössä. Edustavuudeltaan ja luonnontilaltaan ne ovat pääsääntöisesti hyviä. Suunnittelualueen borealisten luonnonmetsien pinta-ala on 553 ha.

Borealisissa lehdossa (9050) maalaji on hienojakoista ja veden saatavuus hyvä. Kuusi on yleisin puulaji, mutta lehtipuiden osuus on myös merkittävä. Kasvillisuutta luonnehtii kerroksellisuus: Aukkoinen pohjakerros on vain osittain sammalten peitossa, kenttäkerroksessa vallitsevat korkeat ruohot ja heinät sekä saniaisit, ja pensas- ja puustokerros ovat runsaslajisia. Lehtojen suojelun tavoitteena on erityisesti niille tyypillisten, rehevää ja ravinteista ympäristöä vaativien, usein levinneisyydeltään eteläisten eliölajien säilyttäminen. Edustavuutta ilmentää lehtomaisten piirteiden vallitsevuus suhteessa karumpiin metsätyyppeihin tai korpiin. Tärkeimpiä ominaispiirteitä ovat lehtolajiston runsaus sekä puuston rakenne ja lajikoostumus. Arvokkaita erityispiirteitä ovat huomattavan järeä ja vanha puusto sekä lahopuiden runsaus, monimuotoisuutta lisäävät laikut – kuten puronvarret, soistumat, vesistöjen rannat, soiden reunat, jyrkänteet tai louhikot – sekä jalopuut tai muut vanhat lehtipuut. Suunnittelualueen pienialaiset borealiset lehdot sijaitsevat suurimmaksi osaksi suojelumetsän puolella Nokipohja-lahden eteläpuolella. Kansallispuistossa on myös muutamia pienialaisia lehtoja mm. Vahterissa, Pässiniemessä sekä Kurkijärven Mäyrälahden rannalla. Yhteensä niitä on suunnittelualueella 12 ha. Edustavuudeltaan ja luonnontilaltaan ne ovat hyviä.

Puustoiset suot (91D0) ovat kosteilla tai märillä turvemaidella kasvavia havu- tai lehtimetsiä, joissa pohjaveden pinta on pysyvästi korkealla ja ravinteiden määrä vähäinen. Edustavuutta kuvaavat korpisuuden ja rämeisyyden vallitsevuus kasvillisuudessa sekä kullekin suotyypille ominainen lajisto, kasvillisuuden rakenne ja alueen luonne. Luonnontilaisuutta arvioitaessa keskeinen tekijä on puusto, sillä puustoisten soiden hakkuilla voi olla suuri merkitys suolajiston säilymisen kannalta. Puusto vaikuttaa myös alueen vesitalouteen. Puustoisia soita on Isojärvellä useilla alueilla: kansallispuistossa mm. Hevoslammin, Kurkijärven ja Vahterjärven ympäristössä sekä suojelumetsässä mm. Partajärven, Katajajärven ja Sammakkolammen ympäristössä. Edustavuudeltaan ne ovat erinomaisia ja luonnontilaltaan hyviä. Puustoisten soiden pinta-ala suunnittelualueella on 134 ha.

2.5 Lajisto

2.5.1 Yleistä

Natura 2000 -alueiden suojelu perustuu Euroopan unionin luonto- ja lintudirektiiviin (92/43/ETY ja 79/409/ETY). Luontodirektiivi koskee Euroopan luonnonvaraista eläimistöä, kasvistoa ja luontotyyppisiä ja lintudirektiivi luonnonvaraisia lintuja. Direktiiveillä suojellut lajit on lueteltu direktiivien lajiliitteissä. Luontodirektiivin liite II sisältää eläin- ja kasvilajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita eli Natura 2000 -alueita lajien suotuisan suojelutason ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi. Luonnonsuojelulain (1096/1996) 5. §:n mukaan eliölajin suojelutaso on suotuisa, kun laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisessa elinympäristössään. Suomelle on myönnetty poikkeus euroopanmajavan, suden, karhun ja ilveksen sekä liitteessä lueteltujen kalalajien suojelun osalta.

Luontodirektiivin liite IV sisältää eläin- ja kasvilajit, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua. Niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Suomelle on myönnetty poikkeus euroopanmajavan suojelun osalta sekä suden suojelun osalta poronhoitoalueella. Poronhoitoalueen eteläpuolella suteen sovelletaan kuitenkin tiukan suojelun vaatimusta.

Lintudirektiivin liite I sisältää lintulajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita. Lintudirektiivin yleistavoite on suojella Euroopan unionin alueen kaikkia luonnonvaraisia lintuja. Direktiivissä korostetaan erityisesti muuttolintujen suojelua.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt lajilistat eivät ole täysin yhteneviä Natura 2000 -tietokantalomakkeiden lajilistojen kanssa. Poikkeamat johtuvat toteutettujen inventointien ja perusselvitysten myötä täsmentyneestä tiedosta.

Uhanalaisuudella tarkoitetaan lajin tai sitä alemman taksonin häviämistodennäköisyyttä. Lajien uhanalaisuuden luokitteluun on jo lähes 30 vuotta käytetty Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) uhanalaisluokitusta. IUCN:n luokitus uusittiin vuonna 1994 palvelemaan ensisijaisesti lajien uhanalaisuuden arviointia koko maapallon mittakaavassa. Luokitus perustuu määrällisiin kriteereihin, jotka koskevat ensisijaisesti lajin kannan, levinneisyysalueen tai esiintymisalueen suuruutta ja muutoksia sekä lisäksi esiintymisen pirstoutuneisuutta, esiintymien lukumäärää ja kannan suuruuden suuria vaihteluita. Uhanalaisia lajeja ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) lajit. Silmälläpidettävät (NT) lajit eivät ole valtakunnallisesti uhanalaisia, mutta niiden kannan tarkkailu on aiheellista kannan kehityksen tai koon perusteella. Monet silmälläpidettävät lajit ovat alueellisesti uhanalaisia (RT). Suomessa uutta luokitusta sovellettiin ensimmäisen kerran vuonna 2000 valmistuneessa Suomen kolmannessa uhanalaisuusarvioinnissa (Rassi ym. 2001), jossa myös alueellinen uhanalaisuusarviointi tehtiin metsäkasvillisuusvyöhykkeisiin perustuvilla alueilla aiempien arviointien läänijaon sijaan.

Isojärven kansallispuistossa ja suojelumetsässä sekä Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -alueella esiintyvät uhanalaiset lajit Rassin ym. (2001) mukaan sekä EU:n luontodirektiivin liitteiden II ja IV lajit ja lintudirektiivin liitteen I lajit on esitetty taulukoissa 2–7. Tiedot perustuvat suunnittelualueella tehtyjen luontoselvitysten ohella ympäristötiedon hallintajärjestelmä Herttaan koottuihin viitteisiin. Isojärvi–Arvajanreitin vesialueita ei ole toistaiseksi kattavasti inventoitu, eikä näiltä alueilta ole käytettävissä tietoja yhtä laajasti kuin kansallispuiston ja suojelumetsän maa-alueilta. Kaikkiaan suunnittelualueelta on tavattu 50 valtakunnallisesti uhanalaista tai silmälläpidettävää eläin- tai kasvilajia, 10 luontodirektiivissä suojeltua eläin- ja 2 kasvilajia sekä 19 lintudirektiivissä suojeltua lintulajia. Taulukoissa 2–7 Uhanalaisuus-sarakkeessa CR = äärimmäisen uhanalainen, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä ja RT = alueellisesti uhanalainen. Direktiivin liite -sarakkeessa I = lintudirektiivin liite I: yhteisön tärkeinä pitämät lajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita eli Natura 2000 -alueita, II = luontodirektiivin liite II: yhteisön tärkeinä pitämät eläinlajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita eli Natura 2000 -alueita, IV = luontodirektiivin liite IV: yhteisön tärkeinä pitämät lajit, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua. * = priorisoitu laji, m = lintulaji, jolle alueella on merkitystä muuton kannalta, mutta joka ei pesi alueella. Seuraavissa kappaleissa on kuvattu uhanalaisten ja direktiivilajien ohella myös suunnittelualueen muuta lajistoa.

2.5.2 Nisäkkäät

Luontodirektiivin liitteessä II mainituista lajeista kansallispuistossa on tavattu ilves (*Lynx lynx*), liito-orava (*Pteromys volans*), saukko (*Lutra lutra*) ja susi (*Canis lupus*). Puistossa on mm. Kurkijärven ympäristössä liito-oravalle sopivia alueita, joilla kasvaa järeitä, vanhoja haapoja ja muita lehtipuita. Erämainen metsäalue tarjoaa sopivan elinympäristön ilvekselle ja sudelle. Tiukkaa suojelua edellyttävistä luontodirektiivin liitteen IV lajeista kansallispuistossa esiintyvät vesisiippa (*Myotis daubentonii*), viiksisiippa (*Myotis mystacinus*), pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) ja korvayökkö (*Plecotus auritus*). Lepakoita esiintyy mm. Isojärven ja Kurkijärven rannoilla sekä puistossa sijaitsevien vanhojen rakennusten ympäristössä. Lähes kaikilla puiston pienillä järvillä ja lammilla on merkkejä kanadanmajavan (*Castor fiber* sp. *canescens*) toiminnasta, ja havaintoja majavista poikasineen on tehty puiston alueella vuosittain. Majava on myös puiston tunnuseläin. (taulukko 2)

Taulukko 2. Isojärven suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset ja silmälläpidettävät sekä luontodirektiivin liitteissä II ja IV mainitut nisäkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokat: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
ilves	<i>Lynx lynx</i>	NT	II, IV
korvayökkö	<i>Plecotus auritus</i>		IV
liito-orava	<i>Pteromys volans</i>	VU	II, IV
pohjanlepakko	<i>Eptesicus nilssonii</i>		IV
saukko	<i>Lutra lutra</i>	NT	II, IV
susi	<i>Canis lupus</i>	EN	II, IV
vesisiippa	<i>Myotis daubentonii</i>		IV
viiksisiippa	<i>Myotis mystacinus</i>		IV

2.5.3 Linnut

Isojärvellä sekä suunnittelualueen pienemmillä järvillä ja lammilla pesivät mm. kuikka (*Gavia arctica*), selkälokki (*Larus fuscus*) ja kalatiira (*Sterna hirundo*). Kokonaisuutena karun Isojärven vesilinnusto on kuitenkin lajimäärältään vähäinen. (Laine 1984) Kansallispuiston syrjäisillä metsälammilla viihtyy kaakkuri (*Gavia stellata*). Metsälinnuston tyyppilajeja ovat peippo (*Fringilla coelebs*) ja pajulintu (*Phylloscopus trochilus*). Muita tavanomaisia metsälajeja alueella ovat mm. harmaasiippo (*Muscicapa striata*), metsäkirvinen (*Anthus trivialis*), hippiäinen (*Regulus regulus*), leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*), hömötiainen (*Parus montanus*), työhtiäinen (*Parus cristatus*), kirjosiippo (*Ficedula hypoleuca*) ja talitiainen (*Parus major*). Kansallispuiston verraten vanhoissa metsissä, joissa mm. lahoppuuta on suhteellisen paljon, esiintyy monia tikkalajeja – kuten harmaapäätikka (*Picus canus*), palokärki (*Dryocopus martius*) ja pohjantikka (*Picoides tridactylus*). Yhtenäisiltä metsäalueilta tavataan myös useita petolintuja – mm. helmipöllö (*Aegolius funereus*), huuhkaja (*Bubo bubo*), mehiläishaukka (*Pernis apivorius*), varpuspöllö (*Glaucidium passerinum*) ja viirupöllö (*Strix uralensis*), joka pesii mm. Luutsaassa. Myös sääksi eli kalasääski (*Pandion haliaetus*) pesii kansallispuistossa. Metsien lajistoon kuuluvat metso (*Tetrao urogallus*), teeri (*Tetrao tetrix*) sekä pyy (*Bonasa bonasia*). (Laine 1983 ja 1984, Rajasärkkä 1983, 1993 ja 2006, Toivanen 2006, Vickholm & Virolainen 1983) (taulukko 3)

Taulukko 3. Isojärven suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset ja silmälläpidettävät sekä lintudirektiivin liitteessä I mainitut linnut. Parimääräarviot perustuvat Metsähallituksen linjalaskenta-aineistoon ja Keski-Suomen lintutieteellisen yhdistyksen kokoamiin havaintoihin. IUCN-uhanalaisuusluokat: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, RT = alueellisesti uhanalainen.

Laji	Tieteellinen nimi	Parimäärä	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
ampuhaukka	<i>Falco columbarius</i>			
harmaapäätikka	<i>Picus canus</i>	2	NT, RT	
helmipöllö	<i>Aegolius funereus</i>			
huuhkaja	<i>Bubo bubo</i>			
kaakkuri	<i>Gavia stellata</i>	1 – 2	NT	
kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>			
kehrääjä	<i>Caprimulgus europaeus</i>		NT	
kuikka	<i>Gavia arctica</i>			
käenpiika	<i>Jynx torquilla</i>	2 – 3	VU	
käki	<i>Cuculus canorus</i>	7–10	NT	
liro	<i>Tringa glareola</i>			
mehiläishaukka	<i>Pernis apivorus</i>			
metso	<i>Tetrao urogallus</i>	11–22	NT, RT	
palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	3 – 5		
pikkulepinkäinen	<i>Lanius collurio</i>	4 – 6	NT	
pikkusieppo	<i>Ficedula parva</i>	2 – 4	NT	
pohjantikka	<i>Picoides tridactylus</i>	1 – 2		
pyy	<i>Bonasa bonasia</i>	51–97		
selkälokki	<i>Larus fuscus</i>		VU	
sääksi	<i>Pandion haliaetus</i>			
teeri	<i>Tetrao tetrix</i>	15–21	NT	
tiltalti	<i>Phylloscopus collybita</i>	51–77	VU	
varpuspöllö	<i>Glaucidium passerinum</i>	3 – 6		
viirupöllö	<i>Strix uralensis</i>			

2.5.4 Kalat

Isojärvestä ja Arvajanreitillä elää monipuolinen järvi- ja koskikalasto, jota on täydennetty istutuksin. Isojärvestä ja Arvajanreitiltä on tavattu ainakin 27 kalalajia, joista kaksi – kirjolohi (*Oncorhynchus mykiss*) ja harjus (*Thymallus thymallus*) – istutettuina. Kalataloudellisesti merkittävimmät lajit reitillä ovat muikku (*Coregonus albula*) ja siika (*Coregonus lavaretus*) sekä taimen (*Salmo trutta*). Keski-Suomen ympäristökeskus seuraa taimenkantojen tilaa Kivi- ja Puukkoistenkoskessa, joissa taimenen poikastiheydet ovat poikkeuksellisen korkeita.

2.5.5 Matelijat

Käärmeistä kyytä (*Vipera berus*) tavataan alueelta säännöllisesti. Kansallispuiston eläimistöön lukeutuu myös jalaton lisko, vaskitsa (*Anguis fragilis*). (Laine 1981a) (taulukko 4)

Taulukko 4. Isojärven suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset ja silmälläpidettävät sekä luontodirektiivin liitteissä II ja IV mainitut matelijat. IUCN-uhanalaisuusluokka: NT = silmälläpidettävä.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
vaskitsa	<i>Anguis fragilis</i>	NT	

2.5.6 Selkärangattomat

Isojärven kansallispuistossa ei ole tehty kattavia hyönteiselvityksiä, mihin nähden alueelta tunnettujen uhanalaisten lajien määrä on korkea. Alueen kovakuoriaislajistoa on inventoitu Keski-Suomen ympäristökeskuksen koordinoiman EU Life -hankkeen yhteydessä, mutta tällöinkin inventoinnit keskittyivät hankkeessa poltetuille alueille. Monet uhanalaisten lajien havainnoista on tehty harrastajavoimin. Muista hyönteislahkoista kuin kovakuoriaisista puiston alueelta on niukasti tietoa. (taulukko 5)

Kansallispuiston alueelta tunnetaan neljä valtakunnallisesti erityisen merkittävää kovakuoriaislajia: havuliekopimikkä (*Hymenophorus doublieri*), kaskikeiju (*Phryganophilus ruficollis*), karvakukkajäärä (*Leptura pubescens*) ja sysikonnakas (*Eपुरaea silesiaca*). Näistä havuliekopimikkä ehdittiin jo luokitella Suomesta hävinneeksi (RE), ennen kuin se yllättäen löytyi Isojärveltä vuonna 2001 (Helve 2006). Edellisen kerran ennen Isojärven havaintoa laji on tavattu Suomesta vuonna 1948 (Leppävirta), ja sitä edeltävältä ajalta tunnetaan vain kaksi havaintoa vuodelta 1938 (Ruovesi ja Punkaharju). Kaskikeiju on löydetty Kuhmoisista vuonna 1938, ja Isojärven kansallispuistosta lajin rauhoittamista edeltävänä vuonna 2005. Tällä välin laji tavattiin Suomesta vain viideltä paikalta.

Karvakukkajäärä on laji, josta tunnetaan nykyisiä esiintymiä vain Keski-Suomen alueelta; Isojärven lisäksi näitä on kolme. Isojärveltä on tavattu toistaiseksi vain kaksi yksilöä vuonna 2006, joten populaation elinvoimaisuudesta ei ole käsitystä. Lajin esiintymistä alueella tulee jatkossa selvittää tarkemmin ja populaation tilaa seurata. Sysikonnakas on ensisijaisesti palaneilla alueilla viihtyvä laji, jota on löydetty vain muutamalta paikalta Pohjois-Karjalasta ja yhdeltä paikalta Pohjois-Savosta. Isojärvi on lajin selvästi läntisin havaintopaikka.

Isojärven kansallispuistoa voidaan pitää erittäin merkittävänä alueena eteläboreaalisen metsälajiston suojelun kannalta. Muutamat edellä mainitut suurharvinaisuudet korostavat alueen arvoa, ja toisaalta antavat aiheen olettaa, että alueella elää vielä nykyisin tunnettua huomattavasti suurempi määrä uhanalaisia selkärangattomia.

Taulukko 5. Isojärvellä esiintyvät uhanalaiset ja silmälläpidettävät sekä luontodirektiivin liitteissä II ja IV mainitut selkärangattomat. IUCN-uhanalaisuusluokat: RE = hävinnyt, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
haapasyöksykäs	<i>Tomoxia bucephala</i>	NT	
havuliekopimikkä	<i>Hymenophorus doublieri</i>	RE	
isomustakeiju	<i>Melandrya dubia</i>	NT	
isopehkiäinen	<i>Peltis grossa</i>	NT	
jurokuoriainen	<i>Zavaljus brunneus</i>	VU	
karvakukkajäärä	<i>Leptura pubescens</i>	EN	
kaskikeiju*	<i>Phryganophilus ruficollis</i>	EN	II, IV
kirjoverkkoperhonen	<i>Euphydryas maturna</i>		II
koivukelokärsäkäs	<i>Tropideres dorsalis</i>	VU	
kulokauniainen	<i>Melanophila acuminata</i>	NT	
kytysukkulainen	<i>Scraptia fuscula</i>	VU	
litikka	<i>Aneurus avenius</i>	VU	
palojahkiainen	<i>Sphaeriestes stockmanni</i>	NT	
raitasepikkä	<i>Microchagus lepidus</i>	NT	
rusoseppä	<i>Ampedus suecicus</i>	NT	
sysikonnakas	<i>Eपुरaea silesiaca</i>	EN	
viitosaatukainen	<i>Pseudeglenes pentatomus</i>	NT	

Isojärven kansallispuiston perinnebiotooppien ja niittyjen perhoslajistoa kartoitettiin vuonna 2007 linjalaskennoin Huhtalassa sekä syöttipyynnillä Huhtalassa ja Luutsaassa. Huhtalasta tavattiin linjalaskennoissa 62 perhoslajia ja syöttipyynnissä 117 laji. Luutsaaresta löytyi syöttipyynnissä 133 laji. Laskennoissa ei havaittu uhanalaisia tai silmälläpidettäviä lajeja, eikä aiemmissa, vuoden 1995 laskennoissa havaittua kirjoverkkoperhosta (luontodirektiivin liitteen II laji) myöskään löytynyt. Syynä saattoi olla normaalistikin harvinaisen lajin parhaan lentoajan osuminen linjalaskentojen väliin. (Mikonranta 2007)

2.5.7 Putkilokasvit

Isojärven kansallispuiston kasvillisuutta on inventoitu puiston perustamisen aikaan (Heikkinen 1982) sekä tätä hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten (Juutilainen 2006). Jälkimmäisessä inventoinnissa keskityttiin rehevimpiin kasvillisuustyyppeihin sekä lajistoltaan oletusarvoisesti kiinnostavimpiin kuvioihin. Kasvillisuudeltaan arvokkaimpia alueita kansallispuistossa ovat rehevät, lajistoltaan monimuotoiset lehdot ja lehtokorvet: Kurkilammista Kurkijärven laskevan Kurkilammenpuron ruohokangaskorpi, Kaatojan saniaislehtokorpi Kalalahden majavalammen vierellä, Ouniniemen lehdot Isojärven pohjoispuolella, Vahterjärvestä laskevan Vahterinpuron lehto, Tuomilammenpuron saniaislehtokorpi sekä Latokuusikko. Kohteista Latokuusikko, joka on metsän sukession loppuvaiheessa oleva aarniometsälehto, on muuttunut eniten inventointien välillä kuluneiden 25 vuoden aikana. Järeää lahomaapuuta on muodostunut runsaasti, ja lisääntynyt valon määrä on johtanut pensaskerroksen runsastumiseen ja joidenkin pohjakerroksen lajien – mm. lehtoarhon (*Moehringia trinervia*) – häviämiseen alueelta. Järeitä kuusia on vielä toistaiseksi runsaasti pystyssäkin. Puuston valtapituus Latokuusikossa on lähes 30 m.

Isojärven kansallispuistossa kasvaa muutamia valtakunnallisesti tai alueellisesti harvinaisia ja uhanalaisia kasvilajeja (taulukko 6). Ahokirkiruoho (*Gymnadea conopsea* var. *conopsea*) on kasvanut Luutsaaren tilan pihapiirissä, mutta esiintymästä ei ole havaintoja viime vuosilta. Huhtalan pihapiiriin on siirtoistutettu idänverijuuri (*Agrimonia pilosa*), joka on runsaasti valoa vaativa perinnebiotooppilaji. Idänverijuuri tarvitsee uusiutuakseen myös maanpinnan säännöllistä rikkomista, mitä perinteisesti on tapahtunut karjan liikkua laitumilla. Huhtalan esiintymää hoidetaan mm. niittämällä ympäröivää kasvillisuutta ja rikkomalla maanpintaa kuokalla. Vuoden 2006 inventoinnissa todettiin, että idänverijuuri on levinnyt Huhtalasta Kalalahteen vievän polun lehtomaiselle reunalle. Suomen Natura 2000 -verkostoon ehdotettujen luonnonarvojen tieteellisessä arvioinnissa (Ilmonen ym. 2001) idänverijuuresta todettiin, ettei lajin suojelutaso ole suotuisa, vaan lajin säilyminen edellyttää jatkuvaa hoitoa sekä hoitotoimien laadun ja tehokkuuden tarkentamista ja hoidon vaikutusten seuranta. Hoitotoimia edellyttävä perinnebiotooppilaji on myös ketokatkerö (*Gentianella campestris*), joka kasvaa Luutsaassa. Luutsaaren lajistoon on vuoden 1982 inventoinnin mukaan kuulunut myös lietetatat (*Persicaria foliosa*), mutta lajista ei ole tuoreita havaintoja. Kansallispuiston lajistoon kuuluu myös silmälläpidettävä ketoneilikka (*Dianthus deltoides*).

Taulukko 6. Isojärven suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset ja silmälläpidettävät putkilokasvit. IUCN-uhanalaisuusluokat: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
ahokirkiruoho	<i>Gymnadea conopsea</i> var. <i>conopsea</i>	VU	
idänverijuuri	<i>Agrimonia pilosa</i>	EN	II, IV
ketokatkerö	<i>Gentianella campestris</i>	EN	
ketoneilikka	<i>Dianthus deltoides</i>	NT	
lietetatat	<i>Persicaria foliosa</i>		II, IV

Isojärvellä kasvavat Keski-Suomessa harvinaiset pikkuvelholehti (*Circaea alpina*), sinivuokko (*Hepatica nobilis*), pohjannokkonen (*Urtica dioica* ssp. *sondenii*) ja korpisorsimo (*Glyceria lithuanica*). Pikkuvelholehteä esiintyy runsaasti Tuomilamminpuron varrella sekä ylemmässä rinnelehdossa. Sinivuokkoa tavataan runsaimmin Huhtalan torpan pohjoispuolella ja Tuomilamminpuron rinnelehdossa. Pohjannokkonen kasvaa Vahterin tilan lehdossa ja korpisorsimo Kaatojan varrella, missä puro laskee Kalalahden majavalampeen. Kansallispuistosta löytyy myös useita muita merkittäviä luontoarvoja, kuten reheviä kasvupaikkoja – lehdot, rehevät korvet, lähteiköt, rantaluhdat – osoittavia lajeja: lehtokorte (*Equisetum pratense*), kivikkoalvejuuri (*Dryopteris filix-mas*), korpiorvokki (*Viola epipsila*), kaiheorvokki (*Viola selkirkii*), suoputki (*Peucedanum palustre*), lehtovirmajuuri (*Valeriana sambucifolia*), purtojuuri (*Succisa pratensis*), nuottaruoho (*Lobelia dortmanna*), herttakaksikko (*Listera cordata*), soikkokaksikko (*Listera ovata*), pussikämmekkä (*Coeloglossum viride*), harajuuri (*Corallorhiza trifida*), polkusara (*Carex brunnescens*), korpisara (*Carex loliacea*), koiranvehnä (*Elymus caninus*), luhtarölli (*Agrostis canina*), viitakastikka (*Calamagrostis canescens*) sekä hete-, letto- ja pallorahkasammal (*Sphagnum warnstorffii*, *S. teres*, *S. wulfianum*). Korpisorsimo, lietetatar ja pohjannokkonen ovat myös Suomen kansallisia vastuulajeja suojelun suhteen.

2.5.8 Kääväkkäät

Isojärven kansallispuiston kääpälaajisto on hyvin monipuolinen, ja siihen kuuluu useita uhanalaisia lajeja sekä vanhan metsän indikaattorilajeja. Joukossa on sekä harvinaisen pohjoisia että harvinaisen eteläisiä esiintymiä ja myös lajeja, jotka ovat eteläisestä Suomesta häviämässä. Kääpälaajiston perusteella puiston suojeluarvo on varsin korkea. Vuonna 2005 tehdyssä kääväkäsinventoinnissa alueelta löytyi 88 lajia, joista 13 oli uhanalaisia. Puiston kääpälaajistoon kuului erittäin uhanalainen keltarihmakääpä (*Anomoporia albolutescens*) sekä vaarantuneet mesipillikääpä (*Antrodia mellita*), poimukääpä (*Antrodia pulvinascens*), punakarakääpä (*Junghuhnia collabens*), rustikka (*Protomerulius caryae*), sirppikääpä (*Skeletocutis lenis*) ja välkkyludekääpä (*Skeletocutis stellae*). Silmälläpidettävistä lajeista puistossa tavattiin kielinahikka (*Stereopsis vitellina*), kultakurokka (*Sistotrema alboluteum*), liekokääpä (*Gloeophyllum abietinum*), riekonkääpä (*Antrodia albobrunnea*), ruostekääpä (*Phellinus ferrugineofuscus*) ja rusokantokääpä (*Fomitopsis rosea*). (Halme ym. 2006) (taulukko 7)

Taulukko 7. Isojärven suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset ja silmälläpidettävät kääväkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokat: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
keltarihmakääpä	<i>Anomoporia albolutescens</i>	EN	
kielinahikka	<i>Stereopsis vitellina</i>	NT	
kultakurokka	<i>Sistotrema alboluteum</i>	NT	
liekokääpä	<i>Gloeophyllum abietinum</i>	NT	
mesipillikääpä	<i>Antrodia mellita</i>	VU	
poimukääpä	<i>Antrodia pulvinascens</i>	VU	
punakarakääpä	<i>Junghuhnia collabens</i>	VU	
riekonkääpä	<i>Antrodia albobrunnea</i>	NT	
ruostekääpä	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	NT	
rusokantokääpä	<i>Fomitopsis rosea</i>	NT	
rustikka	<i>Protomerulius caryae</i>	VU	
sirppikääpä	<i>Skeletocutis lenis</i>	VU	
välkkyludekääpä	<i>Skeletocutis stellae</i>	VU	

2.6 Historia

2.6.1 Maankäytön historia ja kulttuuriperintö

Esihistoriallinen aikakausi

Nykyinen Isojärven alue kuului jääkauden jälkeen Muinais-Päijänteen suurjärven vesistön alueeseen, joka rajautui pohjoisessa ja luoteessa Suomenselkään sekä ulottui etelässä nykyiseen Päijät-Hämeeseen ja Puulaan. Ensimmäiset ihmiset saapuivat Suomeen jääkauden jälkeen vuoden 8600 eKr. aikoihin kaakosta ja idästä. Eteläisessä Suomessa muodostui vuoden 8000 eKr. tienoilla ns. Suomusjärven kulttuuri, jonka esineistöön kuuluivat mm. alkeelliset kivikirveet ja -taltat. Suomusjärven kulttuurin aikakaudelta 8400–5100 eKr. peräisin olevaa esineistöä on löydetty lähes jokaisen nykyisen Keski-Suomen kunnan alueelta, mm. Isojärven lähialueelta Kuhmoisista. Vuoden 5100 eKr. aikoihin ilmasto lämpeni, jolloin mm. metsät levittyivät laajemmalle alueelle tarjoten ihmisille enemmän soveliaita elinpaikkoja. Muuttuvat olosuhteet johtivat muutoksiin myös ihmistoiminnassa, mm. elinkeinojen monipuolistumiseen. Metsästys ja keräily kuitenkin pysyivät vielä pitkään pääasiallisina ravinnon hankintamenetelminä ennen maanviljelyksen harjoittamisen alkua. (Vilkuna 1998)

Erätalouden aikakausi ja pysyvän asutuksen synty

Eräkausi, jolloin eränkäynti – eli kalastus ja pienriistan metsästys – oli keskeinen osa ihmisten toimeentuloa, seurasi historiassa suuremman riistan pyyntiin keskittyntä kulttuuria (Vilkuna 1998). Isojärven kansallispuistossa on säilynyt poikkeuksellisen hyvin merkkejä keski-suomalaisesta erämaa-asutuksesta niin ajallisesti kuin asutusmuodoissakin. Vanhinta alueen nautintaa edustaa eränkäyntiin liittyvä Luutsaaren kalamaja Isojärven rannalla. Vanhoissa kartoissa Luutsaaren nimenä on Majasaari, mikä viittaa siihen, että paikalla on ollut vastaava kalamaja jo ennen nykyistäkin rakennusta. Nykyinen kalapirtti on 1800-luvun alusta. Vanhinta säilyntä asutusta Isojärvellä edustaa Huhtala, joka on alkuaan sotilasvirkatalon torppa. 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun asutustiloja edustavat mm. Luutsaari, Haara-aho ja Ala-Vahteri.

Kaskiviljely

Ensimmäiset merkit kaskiviljelyn harjoittamisesta Kuhmoisten pitäjän alueella ovat jo pronssikaudelta vuoden 1000 eKr. tienoilta. Tuolloin kaskeaminen oli vielä vahvasti eränkäyntiin nojautuvan pyyntiyhteisön uusi elinkeino. (Vilkuna 1998) Asutuksen levitessä myös kaskeamista lisättiin, ja kaskiviljelyyn kehittyi erilaisia menetelmiä – kuten ns. *huuhtakaski*, joka tarkoitti savolaiseen tapaan järeään havumetsään tehtyä suurkaskea. Huuhta raivattiin syksyllä tai talvella kaatamalla se pitkään kantoon, minkä jälkeen se jätettiin kahdeksi vuodeksi kuivumaan. Kuivumisen jälkeen kaski poltettiin elokuussa ja kylvettiin heti seuraavana päivänä rukiille. (Jokipii 1998) Huhtalan (entisen Wuorihuhdan) torpan nimi voisikin viitata kaskeamiseen, jota torpan asukkaiden tiedetään harjoittaneen 1800-luvun loppupuolelle asti.

Valtion maanomistus

Vuonna 1334 kuningas Maunu Eerikinpoika antoi läntisen Suomen asukkaille uudisasutusta koskevan julistuksen, jonka mukaan kuka tahansa sai kuninkaan käskynhaltijan luvalla asettua erämaihin, joita niiden siihenastiset omistajat eivät voineet tai halunneet viljellä. 1400-luvulla kaikkia jakamattomia, asumattomia korpimaita alettiin pitää kruunun yleismaina, jotka olivat vapaasti asutettavissa. (Tasanen 2004) Vuonna 1542 Ruotsi–Suomen kuningas Kustaa Vaasa julisti kaikki asumattomat erämaat jumalan, kuninkaan ja kruunun omaisuudeksi. Näin sai alkunsa valtion maanomistus Suomessa. (Laitakari 1960)

Vuodelta 1539 olevan Hämeen ensimmäisen maakirjan mukaan Kuhmoinen oli jo merkittävä asutuksen keskittymä, jossa oli kymmenkunta kylää ja puolensataa taloa. Asutus oli muodostunut lähinnä hedelmälliselle savimaalle, jota oli paljastunut Muinais-Päijänteen veden alta nykyisen Päijänteen rannoille. Osaltaan rantojen asutukseen vaikuttivat myös vesistöjen käyttäminen kulureitteinä sekä kalastus. Uudisasutuskauden jälkeen 1500-luvun lopulla ja 1600-luvun alussa alettiin käydä talojen ja kylien välisiä rajoja erämaassa. Syynä olivat useimmiten kaski- ja kalastusriidat – eli kiistat luonnonvarojen ja alueiden omistussuhteista. Isojärven alue merkittiin järven luoteiskulmaa lukuun ottamatta kuuluvaksi Päijälän jakokuntaan. (Jokipii 1998)

1600-luvun lopussa valtion maanomistusta ja veronkantoa järjestettiin sotalaitoksen rahoittamiseksi. Vuonna 1682 perustettiin ruotujakolaitos, jonka kautta maakunnat määrättiin ylläpitämään armeijaa. Alueen talot jaettiin ruotuihin, joiden oli pestattava ja palkattava sotamies. Sotamies sai ruodulta pestirahan, palkan sekä torpan niittyineen ja rakennuksineen. Ideana oli, että sotamies oli tarvittaessa käytettävissä, ja muina aikoina hän saattoi elää torpparina. Upseerien palkkaus järjestettiin luovuttamalla upseereille *puustelliksi* eli sotilasvirkataloksi tila, jonka verot hän sai palkkaseen. Tarkoitus oli myös, että upseerit olisivat muuttaneet asumaan puustelliinsa lähelle alaisiaan. (Jokipii 1998) Vuosien 1695 ja 1696 järjestelyissä Päijälän kylän Hyrkkölä ja Valkialan kylän Wäkkärlä määrättiin sotilasvirkataloiksi. Hyrkkölä oli Hämeen jalkaväkirykmentin saarnaajan virkatalo, Wäkkärlä kuului Jämsän komppanian kersantille. (Suvanto 1965)

1700-luvun suuressa maareformissa, isojaossa, pyrittiin alun perin maanomistusta uudelleen järjestelemällä parantamaan peltoviljelyn harjoittamisen mahdollisuuksia kokoamalla eri pelloilla sijaitsevat sarat suuriksi, yksityisomistuksessa oleviksi lohkoiksi. Samaan tapaan päädyttiin jakamaan talojen omistukseen jakamatonta metsämaata. Maata luovutettiin kullekin talolle tietty hehtaarimäärä talon maaveron määrännyttä manttaalilukua kohden, ja loput otettiin ns. liikamaana kruunun asutettavaksi. Kuhmoisten isojako alkoi vuonna 1789 Harmoisista. Alueen suuret jakokunnat kuitenkin hidastivat isojaon suorittamista niin, että lopullisesti se saatiin toimitettua vasta vuonna 1852. Osana isojakoa mm. Huhtala siirrettiin vuonna 1850 edellä mainitun Wäkkärlän sotilasvirkatalon torpaksi. Päijälän jakokunnan liikamaalle perustettiin vuonna 1871 kruununpuisto, jonka pinta-ala oli 2 260 ha. (Jokipii 1998, Rossi 1996)

Kun Suomi vuosien 1808–1809 sodan jälkeen liitettiin Venäjän alaisuuteen, armeija hajotettiin, mutta ruotujakolaitos jäi voimaan vuoteen 1867 asti lähinnä hallinnollisena ja taloudellisena yksikkönä, jota ei enää hyödynnetty sotatoimissa (Laitinen 2005). Ruotsin vallan päättyessä virkatatolot vuokrattiin yksityisille, mutta metsäviranomaiset laativat talojen maille hakkuusuunnitelmat. Vuokraaja sai hakata metsää vain tietyiltä erikseen osoitetuilta lohkoilta. 1920-luvulla alkoi valtionmailla olevien vuokra-alueiden itsenäistäminen, jolloin valtionmetsistä luovutettiin entisiin virkataloihin metsää kotitarpeiksi. Muu osa erotettiin virkatalometsiksi tai virkatalopuistoiksi, jotka jäivät Metsähallituksen haltuun. (Hertz 1934, Laitakari 1960)

Metsätalous

Vuosina 1738–1741 osana kauppakollegiota varten laadittua Keski-Suomen taloudellisten olojen kuvausta tarkasteltiin myös maakunnan metsävaroja. Tuolloin Kuhmoisten seudulta tavattiin suuria, koskemattomia mäntymetsiä jo 2–3 silloisen peninkulman päässä Päijänteestä. Hämeen alueella oli kuitenkin jo 1700-luvulla pieniä sahoja, joilta vietiin lautaa etelärannikon satamakaupunkeihin. (Jokipii 1998)

Sahoille ja kehittyvään puunjalostusteollisuuteen kelpasi vain järeä tukkipuu, joten alkuvaiheessa puunhankinta perustui määrämittaharsintaan, jossa metsistä hakattiin tietyn läpimitan ylittävä puu. Määrämittaharsinnan käyttö väheni 1900-luvun alkupuolella lisääntyneen kuitu- ja polttopuun kysynnän tehtyä myös pienemmän puun hakkaamisesta kannattavaa. (Kuuluvainen ym. 2004)

Kuhmoisten alueelta tukkipuuta hankki ensimmäisenä Jämsänkosken saha, joka sai privilegionsa vuonna 1796. Pohjanmaalla 1700-luvun loppupuolella vilkastunut laivanrakennus tarvitsi myös järeää puuta, erityisesti pitkiä ja virheettömiä mastopuita. Tervanpoltto oli kuluttanut Pohjanmaan metsävaroja, joten järeämpää puuta piti tuoda muualta. (Jokipii 1998) 1800-luvun alkupuolella Kylämän seudulta hakattiinkin laivanrakennuspuuta Pohjanmaalle kuljetettavaksi. Puun kuljetus tapahtui talvisaikaan hevosilla Rauman ja Porin suuntaan. (Gyllén 2002)

Englannin markkinoiden avautuminen 1800-luvulla vauhditti suomalaisen metsäteollisuuden kehittymistä, ja vaikutukset ulottuivat myös Isojärven alueelle. Vuonna 1830 sai privilegion (erioikeuden) ensimmäinen Arvajanreitin saha, jota alettiin seuraavana vuonna rakentaa Kotakoskeen. Vuonna 1851 myös Hassinkosken perustettiin saha. (Ahvenainen 1984, Suvanto 1965)

1860-luvulla sahatteollisuuden rajoitukset poistettiin, paperin valmistus selluloosasta lisääntyi ja ryhdyttiin toimiin tukkien kuljettamiseksi uitolla koko Kymijoen alueella. Isojärven–Kivikosken–Kotakosken–Puukkoisten–Hassinkylän väylästä muodostui toinen Kuhmoisten tärkeistä uittoväylistä, joita myöten alueelta hakatut tukit uitettiin Päijänteelle. Arvajanreitin ohella puuta uitettiin myös Kokemäenjoen suuntaan Kurki-, Saares- ja Pitkäjärven kautta. 1870-luvulla uitolla kuljetettiin lähinnä suuria sahatukkeja, mutta 1880-luvun loppupuolella pienemmän puutavaran menekki kasvoi puuhioke- ja selluloosateollisuuden kehittymisen myötä. Vuosina 1886–1888 rakennettiin Kymin, Kuusankosken ja Jämsänkosken sulfiittiselluloosatehtaat, jotka kaikki hankkivat puuta Kuhmoisten alueelta. Männyn ja kuusen ohella hakattiin koivua, jota osti haloiksi pääasiassa Rautatiehallitus. 1880-luvun loppupuolella alueen vanhat vesisahat korvattiin tehokkaammilla höyrysahoilla, mikä edelleen lisäsi puun kysyntää. Kotakosken perustettiin myös puuhioke-tehdas, jonka lyhyeksi jäänyt toimintakausi päättyi vuonna 1900 kannattamattomuuden vuoksi. Kunnollisten kulkuyhteyksien puute ja siitä seuranneet korkeat kuljetuskustannukset estivät muunkin puunjalostusteollisuuden muodostumisen Kuhmoisten seudulle. Osittain tästä syystä seudun metsien hyödyntäminen pysyi kestäväällä tasolla, ja 1920-luvulla tehdyn arvioinnin mukaan seudun metsien ikä oli Etelä-Suomessa poikkeuksellisen korkea ja puuvarasto suhteellisen hyvä. (Suvanto 1965)

Sahateollisuuden laajentuminen synnytti suuret metsäsavotat, jotka olivat Kuhmoisten seudulla tärkeä työllistäjä. Työ savotoilla ryhmittyi vuodenaikojen mukaan niin, että kesällä hakattiin halkoja ja talvella sahatukkeja. Työnjako mahdollisti myös pienviljelijöiden osallistumisen savotoille maanviljelyksen ohella. 1800- ja 1900-luvun vaihteessa savotoille saapui ns. *ruukkilaisia* eli muualta tulleita työmiehiä, jotka majoittuivat alueen taloihin ja torppiin. Mm. Huhtala oli metsätyöväen majoituspaikkana, ja sinne rakennettiin hevosia varten myös ns. valtion hevostalli. 1930-luvulle asti suurin osa metsätyömiehistä oli ainakin Kylämällä kuitenkin paikallisia. (Gyllén 2002)

1930-luvulla savottojen työ monipuolistui ja työvoiman tarve kasvoi. Koska paikallinen väestö ei ollut maanviljelyksen harjoittamisen vuoksi käytettävissä ympäri vuoden, alkoi ns. *kulkujätkiä* ilmestyä alueelle yhä enemmän. Talomajoitusten ohella työmiehiä asui jopa havumajoissa mm. nykyisen kansallispuiston alueella Kuorejärven rannalla. Sotien aikana savotat vähenivät, joskin jatkosodan aikana alueella oli metsätoissa sotavankeja. Sotien jälkeen savotat lisääntyivät taas paitsi elpyvän talouden, myös sotakorvausvelvoitteiden vauhdittamina. Alueelle saapui muualta maasta runsaasti ansiomahdollisuuksia etsivää työvoimaa, ja varsinainen kämppäkausi alkoi. (Gyllén 2002) Jo vuonna 1928 annettu ensimmäinen kämppälaki (159/1928) oli velvoittanut työnantajia rakentamaan työntekijöilleen majoitusrakennukset ja hevosille tallit. Vuonna 1947 annettu toinen kämppälaki (151/1947) sisälsi yksityiskohtaisempia ohjeita metsätyöväen majoituksesta ja edellytti asianmukaisempia tiloja, mm. tiloja vaatteiden ja varusteiden kuivattamiseen. Talvella 1946–1947 rakennettu Metsähallituksen Heretyn kämppä oli ensimmäisiä näiden uusien määräysten mukaisia metsätyöväen asumuksia. (Vauramo 1995)

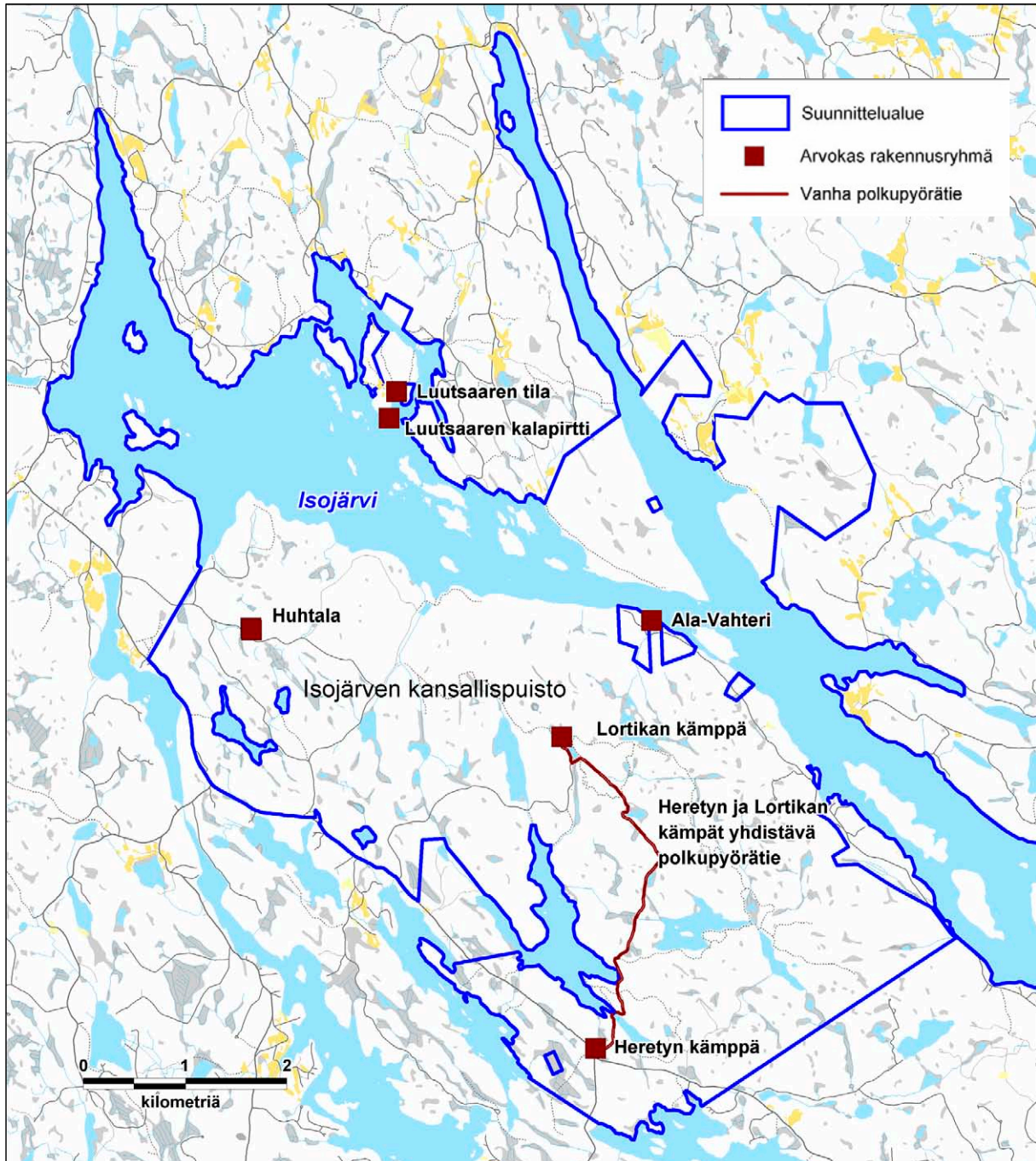
Metsätalouden rakennemuutos alkoi vähitellen 1930-luvulla autokuljetusten korvatesa osan hevoskuljetuksista ja moottorisahojen tullessa käyttöön 1940-luvulta alkaen. Metsäteiden rakentaminen alkoi 1950-luvulla ja metsätalouden koneellistuminen 1960-luvulla. Hevosia käytettiin kuitenkin metsätoissa vielä 1960-luvulla, viimeisimpänä Metsähallituksen työmailla. (Viita 2000) Metsätalouden jäljet näkyvät vielä kansallispuiston luonnossa. Lisäksi alueella on jäljellä metsätalouden harjoittamiseen liittyviä rakenteita: Savottakämppien ohella Isojärvellä on sijainnut mm. taimitarha Lortikan tien varressa.

Maaseudun kulttuurimaisema

Arvanreitit varrella sijaitseva Hassin–Kotakosken alue edustaa tyypillistä Päijänteen seudun kulttuuri- ja luonnonmaisemaa. Maisema-alueen pohjoisosaan sijoittuu Pälämäjärven ympäristön kulttuurimaisema, eteläosa maisema-alueesta on lähinnä luonnonmaisemaa. Pälämäjärven pohjoispuolella sijaitseva Hassin kylä on muodostunut 1700-luvun loppupuolella kylän kantatalon jakaannuttua osataloiksi. Kylän viljelykset sijaitsevat lähinnä Pälämäjärven pohjois- ja eteläpuolisilla järveen viettävillä rinnemailla. Asuinrakennukset sijaitsevat pääosin viljelysten yläpuolella rinteessä, pellon ja metsän rajavyöhykkeessä. Vanha rakennuskanta on hyväkuntoista, ja uudisrakentamisessa on pääosin käytetty perinteiseen maaseutumaisemaan hyvin soveltuvia rakennustyyliä. Pälämäjärven länsirantaa seurailee Alhojärveltä Kuhmoisiin johtava, maisemallisesti merkittävä maantie. Maisema-alueen eteläosassa Kivikosken itärannalla sijaitsee mylly, joka toimi taidemaalari Pekka Halosen kesäviettäpaikkana vuosina 1916–1933. Suomen luonnon kuvaajana tunnettu Halonen on maalannut useita teoksia mm. Kivikosken maisemista. Alueen luonnonmaiseman keskeisen osan muodostavat Hassin-, Kivi- ja Jokelankosken koskialueet. (Jäppinen 2006, Älli 1990)

2.6.2 Kulttuuriperintökohteet

Isojärven kansallispuistossa on useita merkittäviä kulttuuriperintökohteita, jotka kertovat alueen asutushistoriasta ja metsien käytön kehityksestä. Isojärvellä on myös useita suojeltuja rakennuksia. Kohteet on esitetty kuvassa 10.

Kuva 10. Kulttuuriperintökohteet Isojärven kansallispuistossa. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Huhtalan talo ja pihapiiri

Huhtala on valtakunnallisesti merkittävä rakennushistoriallinen kohde (Museovirasto 1993). Huhtala, aiemmalta nimeltään Wuorihuhdan torppa, on raivattu 1700-luvulla Kaukolan kylän Nihtilän talon takamaille. Ennen vuotta 1770 torppia saivat perustaa vain säätyläiset, mutta myös talonpoikaistalot perustivat torppia vaikeasti valvottaville takamailleen. Tällaisista luvottomasti perustetuista torpista ei ole merkintöjä asiakirjoissa. Ensimmäinen Wuorihuhdan torppari oli ilmeisesti saksalaissyntyinen Petter Goodwillig, joka toimi perimätiedon mukaan potaskankeittäjänä. Koivun tuhkasta saatu potaska oli mm. lasin ja saippuan raaka-aine. Ensimmäinen Wuorihuhtaa koskeva maininta kirkonkirjoissa on peräisin vuodelta 1756, jolloin rippikirjan mukaan torpassa asuivat ensimmäisen torpparin tyttäret. Vuoden 1850 isojoassa Wuorihuhta siirtyi Wäkkärlän sotilasvirkatalon torpaksi ja liitettiin Valkialan kylään. Sotilasvirkatalon metsät kuuluivat valtion metsänhoidon alaisuuteen. Vuoden 1879 metsäntarkastuksessa torpille jaettiin omat hakamaat ja niiden rajat merkittiin kartalle. Wuorihuhdan torpan kotitonttiin kuuluvaksi merkittiin tuolloin 10 ha maata. Torpan hallintaan maata kuului kaikkiaan 79 ha, josta yli 60 ha oli metsämaata. Wuorihuhta olikin Wäkkärlän vauraimpia torppia, jossa oli mm. useita lehmiä sekä hevosia.

Näkymä Huhtalan torpan pihapiiristä. Vasemmalla päärakennus, oikealla vanha tuppa eli syytinkitupa. Kuva MH.

Torpan ensimmäinen rakennus lienee ollut savupirtti. Nykyinen päärakennus ja syytinkitupa on rakennettu 1800-luvun puolivälissä. Päärakennuksen toisessa päässä on kaksi kammaria; näiden ja tuvan välissä on porstua ja keittiö. Päärakennus on 1800-luvulla ollut lautavuorattu ja maalattu punamullalla. Vuoraus poistettiin 1970-luvulla. Päärakennuksen takana sijaitsevat liha- ja jyvääitot on rakennettu 1700- ja 1800-luvun vaihteessa. Aittoja on alun perin ollut kymmenkunta, mutta jäljellä on enää kolme. Liha- ja jyvääittojen lisäksi pihapiirissä on säilynyt pariaitta (vaateaitta), sauna ja silpuslato. Päärakennusta vastapäätä on ollut navetta- ja tallirakennus sekä 1910-luvulla rakennettu ns. valtion hevostalli. Kauempana on sijainnut myös mm. paja ja riihi. Navetta ja tallit on purettu 1950- ja 1960-luvulla. Huhtalasta on lisäksi siirretty vuonna 1934 Seurasaaren

ulkoilmamuseoon ns. pikkuaitta, joka myös on rakennettu 1700- ja 1800-luvun vaihteessa. Rakennusten ikää on selvitetty dendrokronologian (puulustoajoituksen) avulla (Zetterberg 1990a–f).

Huhtalan torpan itsenäistyminen alkoi vuonna 1926. Vuonna 1933 torpasta muodostettiin itsenäinen asutustila, johon kuului noin 40 ha maata, josta noin puolet oli metsää. Niittyjä ja peltoja oli 1930-luvulla Huhtalan lähiympäristön lisäksi Kalatoinen-lammen rannalla, kansallispuiston itärajalla Kunnianiitun alueella sekä Haaravuoren ja Kuorejärven itäpuolella. Karjan rehua kerättiin Huhtalan ja muiden lähiseudun torppien tarpeeseen myös niittämällä reheviä soita Kaatkorvessa sekä Kurpanvuoren ja Sarkasjärven välisissä laaksoissa. Latokuusikon koilliskulmassa on entisaikojen maankäytön merkinä vielä joitakin jäänteitä vanhasta heinäladosta.

Huhtala jäi autioksi 1950- ja 1960-luvun taitteessa ja myytiin takaisin valtiolle vuonna 1962 metsätaloustarkoituksiin. Huhtala on vuonna 1993 luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Tilan rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset, jotka ovat edustava näyte hämäläisestä rakennustyylistä, on suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen (480/1985) mukaisesti ympäristöministeriön päätöksellä (69/561/93). Silpuslato on suojeltu osittain, muut rakennukset kokonaan. Asetuksen mukaisesti rakennusten kunnossapito ja korjaukset tehdään yhteistyössä museoviranomaisten kanssa.

Huhtalan pelloille perustettiin vuonna 1964 männyn siemenviljelmä, joka poistettiin käytöstä 1980-luvulla. Isojärven suojelumetsän ennallistamissuunnitelman (Arminen 2007a) mukaisesti siemenpuumännyn hakattiin vuonna 2007. Puiden poiston jälkeen siemenviljely palautetaan aikaisemman maankäytön mukaiseen tilaan. Tilan talouskeskuksen länsi- ja eteläpuolella sijaitsevat ns. riihi- ja kaivopellot ennallistetaan niityiksi ja muu osa entistä siemenviljelystä metsäksi. Alueella on jo runsaasti lehtipuuvaltaista alikasvosta. Ennallistettavia niittyjä sekä tilan pihapiiriä hoidetaan perinnebiotooppikohteina niittämällä tai laiduntamalla. Ennallistamis- ja luonnonhoitoa on kuvattu tarkemmin luvussa 5.

Huhtalan torpan riihipelto (päärakennuksesta länteen) kesällä 2007 siemenpuumäntyjen poistamisen jälkeen. Kannot ovat kuvaushetkellä vielä paikoillaan. Kuva Metsähallitus.

Luutsaaren tila

Tila perustettiin Mäkilä-nimisenä torppana 1800-luvun puolivälissä. Tila itsenäistyi vuonna 1930, jolloin siihen kuului 34 ha maata. Nimeksi tuli Luutsaari silloisten omistajien mukaan. Heidän poikansa isännöi tilaa vuoteen 1990 saakka. Vuonna 1993 tilasta myytiin 6,3 ha käsittänyt määrä-ala valtiolle liitettäväksi kansallispuistoon.

Luutsaaren tilan nykyinen päärakennus on rakennettu vuonna 1959. Aikaisempi päärakennus, Luutsaaren savupirtti, on siirretty 1950- ja 1960-luvun taitteessa Längelmäen kotiseutumuseoon. Luutsaaren tilan pihapiiriin kuuluu useita eri-ikäisiä talousrakennuksia – mm. liiteri, talli, riihi, aitta, latoja ja vasikankoppeli. Varsinainen navetta paloi vuonna 1980. Pelloilla on jäljellä kaksi heinälatoa. Rannassa on sauna ja venetalas. Useimmat rakennuksista on katettu peltikatolla. Tilaa on viljelty perinteisin menetelmin 1980-luvun loppuun saakka; mm. peltotyöt on tehty hevosella, ja osa niityistä ja metsästä on ollut laitumena. Tilan siirryttyä valtion omistukseen pihapiiriä ja peltoja on hoidettu laiduntamalla ja niittämällä. Luutsaari on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi, jonka arvoon vaikuttavia tekijöitä ovat maiseman ohella perinteinen maankäyttö ja erityinen lajisto. (Kivelä 2000) Tilan piha, ranta ja peltojen reunat sekä väliköt ovat olleet niittyinä ja saaren kaikki metsät laitumina. Rakennuksilla ei ole rakennushistoriallista arvoa, mutta ne ovat olennainen osa ympäröivää maisemaa, joka on yksi harvoista avoimista viljelymaisemista Isojärven rannoilla. Tilaan on kuulunut aiemmin myös Isojärven vastarannalla, Kalalahdessa, heinäpelto – joka on sittemmin jäänyt veden alle majavien padottua Salmijärvestä Kalalahteen virtaavan ojan. Entisen pellon – nykyisen majavalammen – reunassa on edelleen pystyssä vanha, hirsirakenteinen heinälato (suunnitelman kansikuva).

Näkymä Luutsaaren talon nurkalta Isojärvelle. Kuva Metsähallitus.

Luutsaassa kasvavat mm. uhanalainen ketokatkero sekä haisukurjenpolvi, lietetatar, luhtalitikka, vilukko, jäkki, ketonoidanlukko, musta-apila ja ketoneilikka. Pelto- ja piha-alueita on hoidettu 1990-luvun puolivälistä alkaen niittämällä ja laiduntamalla erillisen hoitosuunnitelman (Kallonen 1995) mukaisesti. Pihapiiriin on istutettu vanhoja perennalajikkeita – mm. rohtosuopayrtti, jalopähkämö, kultapallo ja kuunlilja. Kuhmoisten rantayleiskaavassa (Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003) Luutsaaren tila on suojeltu merkinnällä yr, jonka kuvaus on: ”osa-alue, jonka rakennukset ja pihamiljöö säilytetään”.

Luutsaaren kalapirtti

Pirtti on rakennettu kahdeksan talon muodostaman Ryysälän nuottakunnan muikunpyytäjien tukikohdaksi. Nykyinen kalapirtti on rakennettu vuonna 1834. Nuottamiehet tulivat syksyllä muikun kutuajan alkaessa nuottaamaan pirtiltä käsin; pois lähdettiin usein vasta jäiden tultua. Muikut suolattiin tiinuihin ja kuljetettiin jäitä pitkin taloihin. Osakastaloilla oli omat puumerkit, jotka kaiverrettiin mm. nuotan kohoihin. 1930-luvulla Luutsaaren torpan itsenäistyessä niemenkärki, jossa kalapirtti sijaitsee, jäi valtion omistukseen. Paikka ”löydettiin” uudestaan 1960-luvulla, ja Luutsaaren kalapirtin kannatusyhdistys perustettiin vuonna 1969. Kalapirtin maa-alue kuuluu Isojärven kansallispuistoon, mutta kannatusyhdistys omistaa rakennukset ja ylläpitää kalapirttiä paitsi kalastustukikohtana, myös museo- ja nähtävyysskäytössä. Rakennuksen kunnostus on toteutettu yhteistyössä museoviranomaisten kanssa. Kalapirtti on merkitty valmisteilla olevassa Keski-Suomen maakuntakaavassa (Keski-Suomen liitto 2006) maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi ja Kuhmoisten sisäjärvien rantayleiskaavassa (Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003) arvokkaaksi rakennukseksi.

Vuonna 1834 rakennettu Luutsaaren kalapirtti. Kuva Metsähallitus.

Ala-Vahterin torppa

Vahteri perustettiin oletettavasti vuonna 1828. Isojaon jälkeen se oli Päijälän kylän Hyrkkölän sotilasvirkatalon torppana vuoteen 1934 saakka, jolloin siitä muodostettiin itsenäinen asutustila. Vahterin karut pellot ja syrjäinen sijainti hankaloittivat elämää tilalla, ja torpparit vaihtuivatkin melko tiuhaan. Tilan itsenäistyessä sen viides torppari perheineen tuli tilan omistajaksi. Hänen perikuntansa jakoi tilan osakkaiden kesken, ja Ala-Vahteriksi kutsuttu tilan talouskeskus jäi 1940-luvulla kesäasunnoksi. Torppa-aikoina Ala-Vahterin pihapiiri oli avoin, mutta on sittemmin metsittynyt. Tilaan kuuluu päärakennuksen ohella huonokuntoisia talousrakennuksia: aitta, navetta ja venetalas, jossa on myös sauna. Päärakennus ja aitta ovat ilmeisesti 1800-luvun alkupuolelta, navetta ja venetalas 1920–30-luvulta. Ala-Vahteri myytiin rantojensuojeluohjelmakohteena valtiolle ja liitettiin kansallispuistoon vuonna 1997, minkä jälkeen tila on ollut tyhjiillään. Kuhmoisten sisäjärvien rantayleiskaavassa (Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003) Ala-Vahteri on suojeltu merkinnällä, jonka mukaan ”rakennukset ja pihapiiri säilytetään”.

Ala-Vahterin rakennukset on inventoitu ja niille on laadittu kunnostussuunnitelma (Keski-Suomen museo 2007) osana tämän hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelua. Inventoinnista ja suunnitelmasta antamassaan lausunnossa Keski-Suomen museo katsoo, että Ala-Vahterin torpalla on merkittävä paikallinen kulttuurihistoriallinen ja maisemallinen arvo. Paikalliset arvot liittyvät kohteen asutushistorialliseen ainutlaatuisuuteen, pihapiirin rakennusten sijoitteluun sekä Isojärven järvi- maiseman kannalta keskeisiin maisema-arvoihin. Tilan maisemallista arvoa heikentää talouskeskuksen ympäristön metsittyminen, joka on peittänyt näkyvistä maanviljelyksen aikaisen avoimen, järveen laskevaa rinnemaastoa käsittäneen pihapiirin. Tilalla ei ole todettu olevan perinnetuottoarvoja.

Ala-Vahterin torpan päärakennus. Kuva Metsähallitus.

Haara-ahon torppa

Torppa lohkottiin Salojärven tilasta 1920-luvun lopulla. Tilaa viljeltiin ilmeisesti joitakin kymmeniä vuosia, minkä jälkeen se oli kesäasuntona. Haara-ahoon kuuluvat erittäin huonokuntoisen päärakennuksen lisäksi aitta ja sauna sekä vanha, romahtanut savusauna. Tilan pihapiiri ja pellot ovat kasvamassa umpeen. Haara-aho ostettiin liitettäväksi kansallispuistoon vuonna 1993, jonka jälkeen se on ollut tyhjillään. Pihapiirissä kasvaa useita perennalajeja, joita on siirretty Luutsaareen syksyllä 2006. Haara-ahon rakennuksilla tai ympäristöllä ei ole todettu olevan suojelua edellyttäviä arvoja. Rakennukset ovat tyypillisiä aikansa hirsirakennuksia.

Haara-ahon päärakennus. Kuva Metsähallitus.

Heretyn kämppä

Metsähallitus rakensi Heretyn talvella 1946–1947 Kuhmoinen–Länkipohja-tien varteen. Kämppä on ns. Lappi-Seppälä -mallia. Siihen kuuluu 24 miehelle tarkoitettu yksihuoneinen kämppätila, kuivaushuone, keittiö ja sen takana sijaitseva emännän huone sekä ns. *terävä pää*, jossa oli työnjohdon toimisto sekä majoitustila. Kämppekartanoon kuuluu useita talousrakennuksia: hevostalli, liiteri, käpykuivaamo, sauna ja kellari. Heretty on ollut hevosmiesten kämppä, ja talleja on ollut aikanaan kaksikin, yhteensä 14 hevosta varten. Ensimmäisenä talvena kämppä oli Metsähallitukselta puuta ostaneen yhtiön työmiesten käytössä; myöhemmin siellä majoittui Metsähallituksen omia työmiehiä. Kämpällä oli eniten käyttöä 1950-luvun alkupuolella, jolloin siellä enimmillään majaili yli 30 henkilöä. 1960-luvun puolivälissä kämppäelämä hiljeni metsätalouden koneistumisen myötä, ja vuodesta 1967 eteenpäin Heretty oli käytössä vain tilapäisesti. 1970- ja 1980-luvun vaihteessa (1970-luvun loppupuolelta vuoteen 1983) kämppä oli vuokrattu asunnoksi.

Kämppekartanon rakennukset on suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen (480/1985) mukaisesti ympäristöministeriön päätöksellä (69/561/93).

Heretyn savottäkämppä, joka toimii nykyään kansallispuiston opastuspisteenä. Kuva Metsähallitus.

Lortikan kämppä

Lortikka rakennettiin Ylisen Lortikkalammen rannalle vuonna 1952. Pyöröhirsistä rakennettu kämppä oli tarkoitettu 24 miehelle, ja siihen kuuluu kämppähuoneen lisäksi kuivaushuone, keittiö, emännän huone ja terävässä päässä toimisto. Kämppäympäristössä on lisäksi sauna, puuvaja ja varastorakennus sekä hieman kauempana pihapiiristä 1960-luvun alussa rakennettu talli. Talli on maalattu punamullalla, muut rakennukset on tervattu. Myös Lortikan kämppeä käytettiin aktiivisesti 1950-luvulta 1960-luvun puoliväliin, kunnes sekin jäi tarpeettomaksi. Vuosina 1978–1982 kämppä oli vuokrattu loma-asunnoksi. Kämppeä kunnostettiin vuonna 1986, ja se on nykyään vuokrakämppeänä. Lortikan kämppeä ei toistaiseksi ole suojeltu, mutta museoviranomaisten ja Metsähallituksen alustavissa keskusteluissa se on todettu säilyttämisen ja suojelun arvoiseksi kohteeksi. Kämppeäympäristöä hoidetaan ja käytetään suojeluarvot säilyttävällä tavalla.

Heretyn ja Lortikan välillä on aikanaan kuljettu polkupyörätietä myöten; Lortikan tie on rakennettu myöhemmin. Nykyään polkupyörätie on osa Isojärven retkeilyreitistöä.

Latokuusikko on nimensä mukaisesti vanha kuusikko; sen reunalla on aikanaan sijainnut lato, jonne on koottu heinää läheiseltä niityltä sekä soilta. Ladosta on vielä jäljellä joitakin jäänteitä.

2.6.3 Luonnonsuojelu ja kansallispuiston perustaminen

Metsähallitus perusti vuodesta 1908 lähtien ns. säästömetsiä, joiden tarkoituksena oli koskematomien metsien rauhoittaminen hakkuilta muistoksi tuleville sukupolville sekä tieteellistä tutkimusta varten. Vuonna 1955 Metsähallitus järjesteli säästömetsät erikoismetsiksi, joiden yksi luokka olivat aarnialueet, alkuperäistä luontoa edustavat metsiköt tai alueet, jotka oli rauhoitettu joko luonnonsuojelulailta tai Metsähallituksen päätöksellä. (Laitakari 1960)

Metsien suojelu Isojärvellä alkoi 1950-luvulla, kun Latokuusikko – pinta-alaltaan 2,6 ha – rauhoitettiin erikoismetsänä järeän puuston suojelemiseksi. Isojärven saarista muodostettiin vuonna 1968 Isojärven luonnonhoitometsä, jonka pinta-alaksi tuli 33,4 ha. Vuonna 1972 perustetun Lortikan luonnonhoitometsän pinta-ala oli jo 499,2 ha. Luonnonhoitometsään sisältyivät jo aiemmin Metsähallituksen päätöksillä perustetut Hevosharju-, Latokuusikko- ja Lortikan kallioiden nimiset aarnialueet, joiden yhteenlaskettu pinta-ala oli 49 ha. (Metsähallitus, arkistotiedot)

Kansallispuistokomitea esitti mietinnössään vuonna 1976 Isojärven kansallispuiston perustamista Päijänteen länsipuolisille seuduille ominaisen metsäisen vuorimaan ja rantojen luonnontilaisuuden säilyttämiseksi. Puiston tavoiterajaukseen kuului 2 380 ha maata, josta valtion omistuksessa oli tuolloin 2 100 ha. Lisäksi rajaukseen sisältyi 900 ha vesialueita mm. Isojärven keskiosasta. Erityisperusteluina komitea esitti, että Isojärven alue jyrkkine rantakallioineen on maise-mallisesti komea ja säilynyt harvinaisen luonnontilaisena. Alueella katsottiin olevan merkitystä myös metsien ja metsäeläimistön suojelun kannalta. Seudun todettiin sopivan erityisen hyvin retkeily- ja luonnonharrastuskohteeksi ja palvelevan siten myös paikallista matkailua.

Kansallispuisto perustettiin 1.1.1982 lailla eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi (674/1981). Perustamisen aikaan kansallispuiston pinta-ala oli 1 900 ha, ja sittemmin puistoon on liitetty kansallispuistokomitean tavoiterajaukseen (Kansallispuistokomitea 1976) sisältyviä maita sekä mm. Luutsaaren tila. Suojeluperusteita ei erikseen mainittu perustamislaisissa, vaan ne ovat johdettavissa kansallispuistokomitean mietinnöstä. Kansallispuiston rauhoitusmääräyksistä säädettiin luonnonsuojelulain ja edellä mainitun perustamislain nojalla annetussa asetuksessa 932/1981.

Isojärven alue oli paikallisesti suosittu retkeily- ja marjastuskohteena jo ennen kansallispuiston perustamista. Puiston perustamisen jälkeen laaditussa, asukkaiden suhtautumista kansallispuistoon käsittelevässä opinnäytetyössä (Korhonen 1987) todettiin, että noin puolet vastaajista vastusti kansallispuiston perustamista mm. metsätalouden päättymisestä aiheutuvien taloudellisten tappioiden ja työpaikkojen menettämisen pelon vuoksi. Virkistyskäyttömahdollisuuksien lisääntymistä kuitenkin arvostettiin.

Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -alue sisältyi valtioneuvoston päätökseen Suomen Natura-verkoston hyväksymisestä (Valtioneuvoston päätös 1998) ja EU:n komission päätökseen Natura 2000 -verkoston boreaalista vyöhykettä koskevasta ehdotuksesta 13.1.2005. Alueen toteuttamiskeinoina ovat luonnonsuojelulaki sekä vesialueiden osalta vesilaki ja koskiensuojelulaki.

2.7 Nykyinen käyttö

Käyntimäärä

Isojärven kansallispuiston käyntimäärä oli vuonna 2007 noin 7 100 käyntiä. Vuosittainen määrä on pysytellyt 1990-luvun lopulta tasaisesti 7 000–8 000 käynnin tuntumassa. Alueen luonto kuitenkin kestäisi huomattavasti enemmän vierailijoita, ja myös palveluvarustuksen mitoitus mahdollistaa alueen laajamittaisemman virkistyskäytön.

Kävijätutkimus 2005

Kansallispuiston keskeisin käyntikohde on Heretyn kämpä ja opastuspiste, jossa vieraili vuoden 2005 kävijätutkimuksen mukaan yli 70 % kävijöistä. Pääosa retkeilijöistä lähtee retkeilemään puistoon Heretystä. Muita suosittuja kohteita olivat mm. Kuorejärvi, Kannuslahti, Kalalahti ja Latokuusikko. Lortikan kämpä on puistossa vierailevien retkeilijöiden käytettävissä vuokratupana. Keskeinen sijainti puistossa ja retkeilyreittien hyvä saavutettavuus kämpältä tekevät Lortikasta erittäin suosittua kohteita, jonka vuosittainen käyttöaste on korkea. (Halinen 2006)

Kävijätutkimukseen vastanneista 20 % ilmoitti kotipaikakseen Jämsän seudun, 20 % Tampereen seudun, 20 % pääkaupunkiseudun ja Uusimaan sekä noin 10 % Jyväskylän alueen. Luontoon tutustumisen ja luonnon tarkkailu sekä luontokuvaus pääasiassa poluilla liikkuen olivat tärkeimmät aktiviteetit puistossa. Myös kansallispuiston hyvät marjastus- ja sienestyspaikat houkuttelivat kävijöitä. Isojärvellä liikkuu veneilijöitä ja meloimia, joskaan kansallispuistossa ei toistaiseksi ole varsinaista vesillelaskupaikkaa. Kansallispuistossa vierailevien mielipiteet alueesta sekä kansallispuistoon kohdistuvat odotukset ja toiveet olivat varsin yhteneviä. Isojärven kansallispuisto miellettiin pienestä koostaan huolimatta alueeksi, jossa voi tutustua erämaiseen metsä- ja vesistöluontoon yksin tai pienessä ryhmässä, irrottautua arjen kiireistä, nauttia hiljaisuudesta, maisemista ja puhtaasta luonnosta. Nämä tavoitteet tukevat puiston palvelujen ja rakenteiden mitoituksen säilyttämistä nykyisen kaltaisina ilman suuria muutostarpeita. (Halinen 2006)

Retkeily ja luontomatkailu

Pienehkön kokonsa vuoksi Isojärven kansallispuisto soveltuu lähinnä päiväretkeilyyn ja lyhyisiin, 1–2 maastoyöpymistä sisältäviin retkiin. Puistossa vierailee erityisesti erämaisesta luonnosta kiinnostuneita retkeilijöitä. Puiston lukuisat kulttuuriympäristökohteet ovat toistaiseksi jääneet vähemmälle huomiolle, joskin suurin osa kävijöistä tutustuu Heretyn kämppään. Huhtalan tilan kävijämäärää on rajoittanut puutteellinen viitoitus sekä aukioloajat: Huhtalassa on opas vain muutamana päivänä vuosittain.

Opastus

Isojärven kansallispuiston opastuspiste sijaitsee Heretyn kämpällä, jossa on myös pienimuotoinen kansallispuiston historiaa esittelevä näyttely. Heretyn kämppäkartanon suojellut rakennukset esittelevät tukkikämpäkauden historiaa. Heretyssä työskentelee kesäkaudella kausiopas. Opastettuja maastoretkiä tarjotaan koululais- ja muille ryhmille.

Palveluvarustus

Isojärven kansallispuiston nykyinen palveluvarustus on esitetty kuvassa 15 (s. 73) yhdessä suunniteltujen täydennysten kanssa.

Metsästys

Isojärven kansallispuistossa metsästys on kielletty. Metsähallitus voi kuitenkin myöntää luvan hirvenajoon metsästyksen yhteydessä kansallispuiston rauhoitusmääräyksiä säätelevän asetuksen (932/1981) mukaisesti. Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -alueen muissa osissa sekä Isojärven suojelumetsässä metsästys on sallittu metsästyslain (615/1993) mukaisesti. Suojelumetsä on pienpeto- ja pienriistan lupa-alueita, ja lisäksi alueella on voimassa olevia, hirvenmetsästystä koskevia metsästysvuokrasopimuksia. Lupa-alueella sallitut saalisajit ovat riistalinnut, metsäjänis ja rusako, kanadanmajava, kettu, näättä ja minkki.

Kansallispuiston ja suojelumetsän alueella voimassa olevat metsästyssopimukset on esitetty taulukossa 8. Sopimuksia voidaan jatkaa nykyisin ehdoin, ellei olennaisia muutoksia tapahdu.

Taulukko 8. Isojärven kansallispuiston ja suojelumetsän alueella voimassa olevat metsästyssopimukset. Kansallispuiston alueella hirvenmetsästyssopimukset oikeuttavat vain hirvenajoon, suojelumetsässä myös varsinaiseen metsästykseseen.

Käyttöoikeus	Oikeutettu	Voimassaoloaika
Hirvenmetsästys	Hämeen Metsänhoitajat ry	01.01.2007 alkaen toistaiseksi
Hirvenmetsästys (myös pienriistasopimus)	Isojärven Eräpojat ry	01.01.1995 alkaen toistaiseksi
Hirvenmetsästys	Kylämän Riistamiehet ry	09.10.2003 alkaen toistaiseksi
Hirvenmetsästys	Vuorisjärven Vasama ry	01.01.2005–31.12.2009

Kalastus ja kalakantojen hoito

Kansallispuiston alueella sijaitsevilla järvillä ja lammilla onkiminen, pilkkiminen, viehekalastus sekä muu kotitarve- ja virkistyskalastus on sallittu kalastuslain (286/1982) mukaisesti. Kalastusta ja kalavesien hoitoa säätelee Päijälän osakaskunta. Tärkeimpiä saaliskaloja ovat muikku ja siika. Arvajanreitillä Isojärven ja Päijänteen välisissä koski- ja virtapaikoissa kalastuslain 8. §:n mukainen onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus on kielletty Keski-Suomen TE-keskuksen määräyksellä kalastuslain 11.2 §:n mukaisesti järvitaimenkannan suojelemiseksi.

Rasitteet ja käyttöoikeussopimukset

Kansallispuistoon kuuluviin kiinteistöihin kohdistuu useita rasitteita – kuten tie-, venevalkama- ja johdinalueoikeuksia. Puistoon kuuluvilla kiinteistöillä on myös useita oikeuksia muihin kiinteistöihin sekä osuuksia yhteisiin vesialueisiin. Lähtökohtaisesti tieoikeudet ja muut rasitteet ovat pysyviä käyttöoikeuksia, jotka tulee huomioida kansallispuiston hoidossa ja käytössä. Mikäli rasitteesta aiheutuu huomattavaa haittaa kansallispuiston suojelutavoitteiden toteutumiselle, voidaan rasite kiinteistötoimituksessa poistaa tai siirtää toiseen paikkaan. Mahdolliset rasitteisiin liittyvät kysymykset käsitellään yhteistyössä niiden kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden kanssa, joita asia koskee. Kiinteistöjen yhdistämisessä rasitteet selvitetään ja tarpeettomat poistetaan. Yhteenvedo kansallispuiston alueen kiinteistöistä ja niihin kohdistuvista rasitteista sekä kiinteistöjen osuuksista yhteisiin alueisiin on esitetty liitteessä 2. Liitteessä on mainittu myös alueen kiinteistöjä koskevat yleis- ja asemakaavat. Suojelumetsän kiinteistötiedot on esitetty liitteessä 3.

2.8 Aikaisemman suunnitelman toteutuminen

Isojärven kansallispuiston runkosuunnitelmassa (Metsähallitus 1984) esitetyt toimet – mm. palveluvarustuksen ja retkeilyreittien rakentaminen – ovat pääpiirteissään toteutuneet suunnitelman mukaisina. Runkosuunnitelmassa mainituista ennallistamis- ja luonnonhoitotoimista Lato-kuusikon itäpuolella sijaitsevan suoniityn hoitoa (niittoa) ei ole toteutettu. Kansallispuistoon myöhemmin liitetyssä Luutsaassa on hoidettu perinnebiotooppeja mm. niittämällä ja laiduntamalla. Muilta osin ennallistamistoimia on tehty erillisen ennallistamissuunnitelman (Arminen 2004) mukaisesti. Huhtalan alueelle ja Isojärven suojelumetsälle on valmistunut uusi ennallistamissuunnitelma (Arminen 2007a). Suunnitelman myötä on mm. toteutettu Huhtalan pelloille perustettujen siemenviljelysten poistaminen, mihin ympäristöministeriö kiinnitti huomiota vahvistaessaan kansallispuiston runkosuunnitelman.

Heretyn, Lortikan ja Huhtalan alueille on laadittu runkosuunnitelmassa esitetyt erityissuunnitelmat (Metsähallitus 1985a–b ja 1989), joiden mukaisesti on mm. kunnostettu rakennuksia. Luutsaarelle on laadittu erillinen hoitosuunnitelma (Kallonen 1995).

Runkosuunnitelmassa esitetyn palveluvarustuksen täydentämiseksi Kalalahteen ja Kuorejärvelle on rakennettu laavut ja lisäksi Lortikkaan nuotiopaikka sekä keittokatos. Vahterjärvelle esitetty keittokatos on myös toteutettu nuotiopaikkana. Retkeilyreitistö ja luontopolut on toteutettu suunnitelman mukaisesti lukuun ottamatta Hevosjärven kiertävää polkua sekä Lortikasta Isojärven rantaan ja edelleen Kalalahteen suuntautuvaa polkua. Huhtalan kulttuuriluontopolusta on luovuttu vähäisen käytön vuoksi.

2.9 Maankäyttöanalyysi

Maankäyttöanalyysi on arvio aikaisemman maankäytön suunnittelualueelle aiheuttamista paineista sekä lähitulevaisuudessa näköpiirissä olevista maankäytön kehityssuunnista. Yhteenveto nykytilan ja tulevaisuuden arviointiin perustuvasta maankäyttöanalyysistä on esitetty liitteessä 4. Seuraavassa on kuvattu maankäytön kehitystä suunnittelualueella.

- **Aiempi metsätalous**

Pääosa Isojärven kansallispuistosta on entistä metsätalousaluetta, ja metsätalouden jäljet näkyvät vielä maastossa – mm. puuston iässä ja rakenteessa sekä puulajisuhteissa. Suojelumetsässä on harjoitettu metsätaloutta vuoteen 2004 asti, ja alueella on runsaasti ennallistamisen tarpeessa olevia kuvioita, joiden puusto on nuorta, puulajikoostumus yksipuolinen ja lahopuun määrä vähäinen. Myös muu lajisto on talousmetsälle tyypillistä, eikä suojeltavia luontotyyppisiä juurikaan esiinny. Maastossa on selvästi havaittavia ajouria sekä joitakin tieuria, jotka ovat käyneet tarpeettomiksi puun kuljetuksen loputtua. Huhtalan vanhoilla pelloilla olevat, jo käytöstä poistetut männyn siemenpuuviljelmät poistettiin alkuvuodesta 2007 osana Huhtalan torpan entisten peltojen ja viljelysmaiseman ennallistamista.

- **Nykymetsätalous**

Suunnittelualue rajautuu suurelta osin talousmetsiin, jotka ovat sekä valtion että yksityisten maanomistajien omistuksessa. Suojelumetsän alueen ympäröimänä Nokiniemessä on vielä käytössä oleva männyn siemenviljelmä.

- **Kalastus**
Kirkasvetinen Isojärvi on paikallisesti merkittävä virkistyskalastuskohde. Arvajanreitin koski- ja virtapaikoissa kalastus on kielletty taimenkannan suojaamiseksi. Suojelutoimien tehostaminen edellyttäisi kalastuksen tehokkaampaa sääntelyä myös reitin järviolueilla.
- **Metsästy**
Metsästyys vaikuttaa osaltaan metsästettävien lajien kantoihin alueella sekä aiheuttaa lisäksi jossain määrin häiriötä alueen luonnolle ja muulle virkistyskäytölle. Vaikutukset ovat kuitenkin melko vähäisiä mm. metsästyksen pienen volyymin vuoksi.
- **Loma-asuntojen rakentaminen**
Isojärven ja Arvajanreitin ranta-alueet ovat säilyneet verrattain kevyesti rakennettuina. Kuhmoisten alueelle valmistuneessa rantayleiskaavassa (Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003) on kuitenkin osoitettu alueelle melko runsaasti uutta loma-asutusta. Osa uusista rakennuspaikoista rajautuu Isojärven kansallispuistoon. Lisääntyvä rakentaminen voimistaa ihmistoiminnan vaikutusta alueella, ja lisää toisaalta myös kiinnostusta kansallispuistoon virkistyskäyttökohteena.
- **Metsäautotiet ja maastoliikenne**
Metsäautotiet ovat pirstoneet suunnittelualuetta. Sekä kansallispuistossa että suojelumetsässä on useita tieuria. Liikenne kuluttaa maastoa ja aiheuttaa meluhaittoja. Tarpeettomien teiden sulkeminen ja maastoliikenteen rajoittaminen vähentävät ihmistoiminnasta aiheutuvaa häiriötä suunnittelualueella ja edistävät alueen palautumista luonnontilaan.
- **Retkeily ja luontomatkailu**
Retkeily aiheuttaa maaston kulumista erityisesti suosituimmilla virkistyskäyttöalueilla. Kulumisvaurioita vähennetään vyöhykejaon avulla linjaamalla reitit kulutusta kestäville alueille ja rakentamalla kulumista estäviä maastorakenteita. Kulumiselle herkillä alueilla – kuten Lortikanvuorten kallioilla – liikkuminen merkittyjen polkujen ulkopuolella on järjestys- säännöllä kielletty. Mahdolliset kulumisvauriot korjataan tarvittaessa maisemoimalla. Vaikeudet eri käyttömuotojen yhteensovittamisessa ja toimijoiden puutteellinen yhteistyö voivat hankaloittaa luontomatkailun suotuisaa kehitystä. Metsähallitus edistää kestävästä luontomatkailua aktiivisella yhteistyöllä yrittäjien ja muiden sidosryhmien kanssa.
- **Vesistöt**
Kirkasvetisen, syvän Isojärven veden laatu on erinomainen ja ihmistoiminnan vaikutus suhteellisen vähäistä. Arvajanreitillä vedenlaatua heikentävät patorakenteet. Kotakosken vanha pato on käynyt tarpeettomaksi ja koski lienee kunnostettavissa. Arvajankoski on padottu läheisen Kaipolan tehtaan vedenottamo varten. Arvajankosken kunnostus edellyttäisi vedenoton järjestämistä muuta kautta. Toteutuessaan kunnostus parantaisi reitin veden laatua ja kalan kulkemista koskessa.
- **Vieraslajit**
Alueen luonnolle vieraat lajit voivat uhata alkuperäisluontoa. Kasveista mm. koristekasvina käytetty lupiini (*Lupinus polyphyllus*) leviää tehokkaasti pihoilta mm. tienvarsien kautta vallaten kasvupaikkoja luonnonkasveilta. Vieraat nisäkäspedot – kuten minkki (*Mustela vison*) ja supikoira (*Nyctereutes procyonoides*) – voivat uhata lintupopulaatioita. Vieraslajeja torjutaan poistamalla vieraat kasvilajit sekä tarvittaessa rajoittamalla alueen luonnolle vieraiden pienpetojen kantoja. Kanadanmajava (*Castor canadensis*) on vakiintunut osaksi kansallispuiston lajistoa. Majavien toiminnan jäljet näkyvät puiston alueella lähes jokaisen pienen lammen ja

järven rantapuustossa. Majavien aiheuttamat puustotuhot puistossa ovat kuitenkin melko pienialaisia johtuen mäkisestä maastosta ja pienimuotoisista maastokuvioista. Isojärvellä ei ole jäljellä rantahaavikoita tai muita kohteita, joille majavat voisivat aiheuttaa tuhoja. Patorakennelmien vuoksi veden alle jääneet alueet tarjoavat elinympäristöjä useille lajeille: mm. lahoja puita siitä riippuvaisille hyönteisille ja kolopesijälinnuille sekä suojaisia ruovikoita vesilintupoikueille. Isojärven kansallispuiston etäisyys lähimmästä euroopanmajavan (*Castor fiber*) populaatiosta Ruovedellä on yli 100 km, joten kanadanmajava ei myöskään uhkaa euroopanmajavaa.

- **Kulttuuriperintökohteet**

Isojärven kansallispuistossa sijaitsee useita arvokkaita rakennetun kulttuuriperinnön kohteita – kuten Heretyn ja Lortikan vanhat tukkikämpät sekä Huhtalan tila. Kohteiden arvon säilyttäminen edellyttää niiden hoitoa ja kunnossapitoa sekä valvontaa. Kulttuuriperintökohteiden puutteellinen tunnistaminen ja inventointi, riittämätön hoito, huomiotta jättäminen toimenpidesuunnittelussa tai taitamaton kunnostus voivat hävittää kulttuuriperintökohteita tai vähentää niiden kulttuurihistoriallista arvoa. Kulttuuriperintökohteiden inventointiin ja hoitoon tarkoitettuja resursseja tulisi lisätä kohteiden turvaamiseksi.

- **Perinnebiotoopit**

Perinnebiotoopit ovat perinteisen maatalouden – erityisesti karjanhoidon – luomia luontotyyppisiä, joiden säilyminen edellyttää aktiivisia hoitotoimia. Perinnebiotoopeilla elää runsaasti erikoistuneita lajeja – kuten matalakasvuisia, niittoon ja laidunnukseen sopeutuneita ketokasveja. Perinnebiotooppien hoitamatta jättäminen köyhdyttää alueen lajistoa, kun perinnebiotoopeille tyypillinen monipuolinen kasvilajisto häviää. Näitä epäsuotuisia vaikutuksia torjutaan perinnebiotooppien inventoinnilla sekä aktiivisella hoitotoimien suunnittelulla ja toteutuksella.

Nykyhetkellä suunnittelualueeseen eniten vaikuttavia maankäyttömuotoja ovat suunnittelualueella harjoitettu aiempi metsätalous, kulttuurikohteiden hoidon resurssien puute sekä suunnittelualueen lähiympäristöön sijoittuva rakentaminen. Tulevaisuudessa etenkin aiemman metsätalouden haitalliset vaikutukset vähenevät mm. ennallistamistoimien ja alueen metsien luontaisen kehittymisen kautta. Rakentamisen haittoja vähentää ehkä eniten – kaavaratkaisujen ohella – rakentamiseen soveliaan tonttimaan loppuminen. Kansallispuiston kävijämäärän kasvaessa retkeilyn ja luontomatkailun aiheuttama paine lisääntyy hieman, mutta alueen luonto kestää pääsääntöisesti hyvin arvioidun suuruisen kulutuksen kasvun. Merkittävän uhkan tulevaisuudessa muodostaa kulttuuriperintökohteiden hoitoon suunnattujen resurssien puute, joka voi johtaa arvokkaiden kohteiden vaurioitumiseen.

2.10 Yhteenveto tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta

- **Erämaisuus ja rakentamattomuus**

Isojärven kansallispuisto esittelee kävijälle erämaisen metsä- ja pienvesistöluonnon kokonaisuuden. Nykyisellä kansallispuistolla on pitkä historia metsätalousalueena, mutta puistoon kuuluu myös arvokkaita vanhan metsän alueita, joissa metsäluonnon kehitys on edennyt loppuvaiheisiin ja lahoa puuainesta on runsaasti. Isojärven jyrkistä rannoista verrattain suuri osa on säilynyt rakentamattomina.

- **Retkeily ja luontomatkailu**

Maisemallisesti upea alue suurine korkeusvaihteluineen tarjoaa haasteellisia reittejä vaativammille retkeilijöille. Toisaalta puistossa on myös joitakin helppokulkuisia polkuja, jotka sopivat esim. lapsiperheille. Rauhallinen Isojärvi soveltuu erittäin hyvin pienveneilyyn ja melontaan, ja vesillä liikkujia palvelevat kansallispuiston palvelurakenteet Kalalahdessa ja Renu-saarella. Kansallispuistossa toimii myös luontomatkailupalveluita tarjoavia yrityksiä.

- **Kulttuuriperintö**

Isojärvellä on luonnon ohella mahdollisuus tutustua merkittäviin kulttuuriperintökohteisiin. Heretyn kämppäkartano on yksi eteläisen Suomen parhaiten säilyneistä tukkikämpistä, ja se on kunnostettu kämppäkautta esitteleväksi nähtävyydeksi. Lortikan hieman uudempi kämppä on vuokratupana ja tarjoaa vierailijoille mahdollisuuden majoittua keskellä kansallispuistoa omaleimaisessa ympäristössä. Arvokkainta kulttuuriperintöä Isojärvellä edustaa Huhtalan torppa ja pihapiiri, jonka vanhat rakennukset irtaimistoinen esittelevät kadonnutta talonpoikaiskulttuuria ja elinkeinoa. Luutsaaren kalapirtillä ylläpidetään ja esitellään entisajan erämaiden käyttöön perustuvaa kulttuuriperintöä. Ala-Vahterin torpalla on paikallista kulttuurihistoriallista ja maisemallista arvoa.

- **Metsälajisto**

Isojärven metsissä elää monimuotoinen lajisto, johon kuuluu mm. useita lahosta puusta riippuvaisia vanhan metsän lajeja – kuten harvinaisia kääpiä ja kovakuoriaisia. Palojatkumonalueena ylläpidettävällä Isojärvellä on sopivia elinympäristöjä myös palanutta puuta edellyttävillä lajeilla. Alueen metsätyypit vaihtelevat karuista kalliomänniköistä reheviin lehtokuvioihin, mikä näkyy vastaavasti kasvilajiston monimuotoisuutena.

- **Kirkasvetinen Isojärvi ja suojeltu Arvajan koskireitti**

Isojärven jylhillä ja karuilla rannoilla on verraten vähän ihmistoimintaa – kuten maataloutta, mikä on edesauttanut luontaisesti karun järven vedenlaadun säilymistä erinomaisena. Arvajan koskireitti on tärkeä järvitaimenen lisääntymisalue, jonka arvoa on pyritty kunnostustoimilla nostamaan.

- **Perinnebiotoopit**

Luutsaaren tila on maakunnallisesti merkittävä perinnebiotooppikohde, jonne on kehittynyt huomattavan monimuotoinen lajisto 1980-luvun loppupuolelle jatkuneen perinteisin menetelmin harjoitetun maatalouden myötä. Erityisesti erittäin uhanalaisen ketokatkeron elinvoimainen populaatio tekee Luutsaaresta arvokkaan kohteen, jonka suojeluarvo tulee nousemaan hoidon myötä. Huhtalalla on edellytykset kehittyä merkittäväksi perinnebiotooppikohteeksi torpan ympäristön ennallistamisen ja luonnonhoidon myötä.

- **Hyvä saavutettavuus Etelä-Suomesta**

Isojärvi on sijainniltaan verrattain eteläinen kansallispuisto ja helposti saavutettavissa myös pääkaupunkiseudulta. Lähimmät kaupunkikeskukset, Tampere ja Jyväskylä, sijaitsevat alle 100 km:n etäisyydellä Isojärvestä, ja kansallispuisto palveleekin näiden alueiden päiväretki-kohteena. Paikallisliikennettä kansallispuiston lähialueilla ei kuitenkaan ole, joten alue ei ole saavutettavissa julkisilla kulkuvälineillä.

HOITO JA KÄYTTÖ

3 Hoidon ja käytön tavoitteet

Suunnittelualue muodostuu useista – osin päällekkäisistä – suojelustatukseltaan erilaisista alueista. Sen vuoksi suunnittelualueeseen kohdistuu useita eritasoisia tavoitteita, jotka on asetettu kansallispuiston ja suojelumetsän perustamisen, suojeluohjelmien vahvistamisen sekä Natura 2000 -verkoston muodostamisen yhteydessä. Metsähallitus on myös asettanut omalle toiminnalleen sekä hallinnassaan olevien alueiden hoidolle ja käytölle yleisiä tavoitteita. Hoito- ja käyttösuunnitelman yleisenä tavoitteena on tarkentaa suojelualueiden perustamislainsäädännössä ja -päätöksissä asetettuja tavoitteita sekä sovittaa nämä yhteen alueen muiden käyttömuotojen kanssa. Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden hoidossa ja käytössä noudatetaan Metsähallituksen voimassa olevia ohjeita ja linjauksia, jotka sisältyvät Metsähallituksen ympäristö- ja laatukäsikirjaan.

3.1 Yleiset tavoitteet

Isojärven kansallispuiston ja suojelumetsän hoidon ja käytön yleisenä tavoitteena on sovittaa yhteen luonnon ja kulttuuriperinnön suojelu, luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu, opetus ja tutkimus sekä muut alueen käyttömuodot ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla. Isojärven kansallispuisto on eteläisen Suomen mittakaavassa erittäin merkittävä vanhan metsän kohde, jonka arvo suojelualueena kasvaa puiston länsi- ja eteläpuolella sijaitsevan, metsätaloustalouden ulkopuolelle siirretyn suojelumetsän palautuessa vähitellen luonnontilaan. Kansallispuistossa on runsaasti alueen luonnon ja maankäytön historiaa kuvaavaa kulttuuriperintöä – kuten vanhoja savottakämppejä ja asumuksia. Retkeily- ja luontomatkailukohteena puisto tarjoaa virkistytymis- ja harrastusmahdollisuuksia erämaisessä ympäristössä verrattain lähellä Etelä-Suomen suuria keskuksia.

3.2 Kansallispuiston sekä suojelumetsän hoidon ja käytön tavoitteet

Kansallispuisto

Isojärven kansallispuisto on perustettu Päijänteen länsipuolisille seuduille ominaisen metsäisen vuorimaan sekä Isojärven rantojen luonnontilaisuuden säilyttämiseksi. Suojeluesityksen erityisperusteluina ovat olleet Isojärven harvinaisen luonnontilaisina säilyneiden jyrkkien kalliorantojen maisemalliset arvot sekä alueen huomattava merkitys metsien ja metsäeläimistön suojelun kannalta. Seudun arvioitiin soveltuvan erittäin hyvin myös luonnonharrastus- ja retkeilykohteeksi, ja palvelevan siten paikallista matkailua. (Kansallispuistokomitea 1976)

Suojelumetsä

Isojärven suojelumetsän perustaminen osana Länsi-Suomen alueen ekologisen verkoston laajentamista tähtää kansallispuiston luonnonsuojelutavoitteiden ja muiden toiminnallisten tavoitteiden tukemiseen. Suojelumetsässä maankäytön tavoitteena on aikaansaada luonnontilainen luonnonsuojelualue. Tavoitteen saavuttamiseksi alueen metsätaloustaloudesta luovutaan ja puuston kehitystä

ohjataan luonnontilaisen metsän suuntaan ennallistamis- ja luonnonhoitotoimin (Metsähallitus 1997a ja 2006).

3.3 Natura 2000 -verkoston tavoitteet

Natura 2000 -verkostolla pyritään turvaamaan EU:n luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä I mainittujen luontotyyppien, liitteen II lajien ja niiden elinympäristöjen sekä lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteen I lintulajien säilyminen. Isojärven kansallispuistossa esiintyy 10 luontodirektiivin mukaista luontotyyppiä, 12 luontodirektiivin liitteen II eläin- ja kasvilajia sekä 19 lintudirektiivin liitteen I lintulajia. Tällä suunnitelmalla turvataan luontotyyppien ja lajien säilymistä sekä parannetaan luontotyyppien edustavuutta ja luonnontilaisuutta. Suojelun toteutuskeinoina ovat maa-alueilla luonnonsuojelulaki (1096/1996) sekä vesialueilla vesilaki (264/1961) ja koskiensuojelulaki (35/1987).

3.4 Luonnonsuojeluohjelmien tavoitteet

Suunnittelualueelle sijoittuu rantojen- ja vanhojen metsien suojeluohjelmakohteita (ks. taulukko 9 ja kuva 12, s. 60–61). Rantojen suojeluohjelman tavoitteena on arvokkaan meri- ja järviluonnon säilyttäminen rakentamattomien rantojen suojelun kautta (Ympäristöministeriö 1991). Ohjelman toteuttamiskeinoina Isojärvi–Arvajanreitin alueella ovat rantojen säilyttäminen rakentamattomina kaavoituksen ohjauksen kautta, yksityismaiden luonnonsuojelualueiden perustaminen sekä alueiden suojelu osana Isojärven kansallispuistoa. Vanhojen metsien suojeluohjelman – johon Isojärvellä kuuluu Salmijärven metsän alue – tavoitteena on vanhojen luonnonmetsien sekä niille ominaisten kasvi- ja eläinlajien säilyttäminen. Salmijärven metsä on siirretty metsätalouskäytön ulkopuolelle Metsähallituksen päätöksellä vuonna 1994.

3.5 Tavoitteiden yhteenveto

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on Isojärven kansallispuiston, Isojärven suojelumetsän sekä Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -alueen hoidon ja käytön ohjaaminen siten, että

- turvataan erämaisen luonnon säilyminen ja luontainen kehittyminen
- kehitetään kansallispuiston palveluita ja rakenteita sekä retkeilyreitiverkostoa kasvavan kävijämäärän tarpeita vastaaviksi
- luodaan ja parannetaan edellytyksiä paikalliselle, luontoon tukeutuvalla matkailun yritystoiminnalle
- vaalitaan alueeseen liittyvää kulttuuriperintöä, säilytetään ja kunnostetaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia sekä kehitetään kulttuuriperintöarvoihin nojautuvaa opetus- ja virkistyskäyttöä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa
- edesautetaan ihmistoiminnan muuttamien metsien palautumista luonnontilaan ja luodaan siten laadukkaita elinympäristöjä metsälajistolle
- säilytetään Natura 2000 -alueen suojeluperusteina olevien luontotyyppien ja lajien suotuisa suojelun taso
- hoidetaan perinnebiotooppikohteita ja turvataan niiden lajiston säilyminen
- tuotetaan laadukasta opastus- ja viestintäaineistoa sekä parannetaan maasto- ja kohdeopastusta ja lisätään sitä kautta kansallispuiston tunnettuutta, kiinnostavuutta ja saavutettavuutta retkeilykohteena.

4 Vyöhykealuejako

4.1 Vyöhykejaon perusteet

Suunnittelualueen jako maankäytön vyöhykkeisiin perustuu kunkin vyöhykkeen pääasialliseen tavoiteltuun käyttömuotoon. Vyöhykejaolla ohjataan alueen hoitoa ja käyttöä.

Syrjävyöhyke on alue, joka pyritään pitämään mahdollisimman luonnontilaisena ja erämaisena. Vyöhykkeellä voi olla yksittäisiä palvelurakenteita tai siirtymä- ja liityntäreittejä, mutta sinne ei kohdisteta laajamittaista virkistyskäyttöä. Syrjävyöhykkeellä liikkuminen on sallittua jokamiehen-oikeuksien mukaisesti.

Virkistysvyöhyke on virkistyskäytön painopistealue, jonne ohjataan suurin osa kävijöistä. Virkistysvyöhykkeelle sijoitetaan tärkeimmät palvelurakenteet ja ensisijaiset retkeilyreitit.

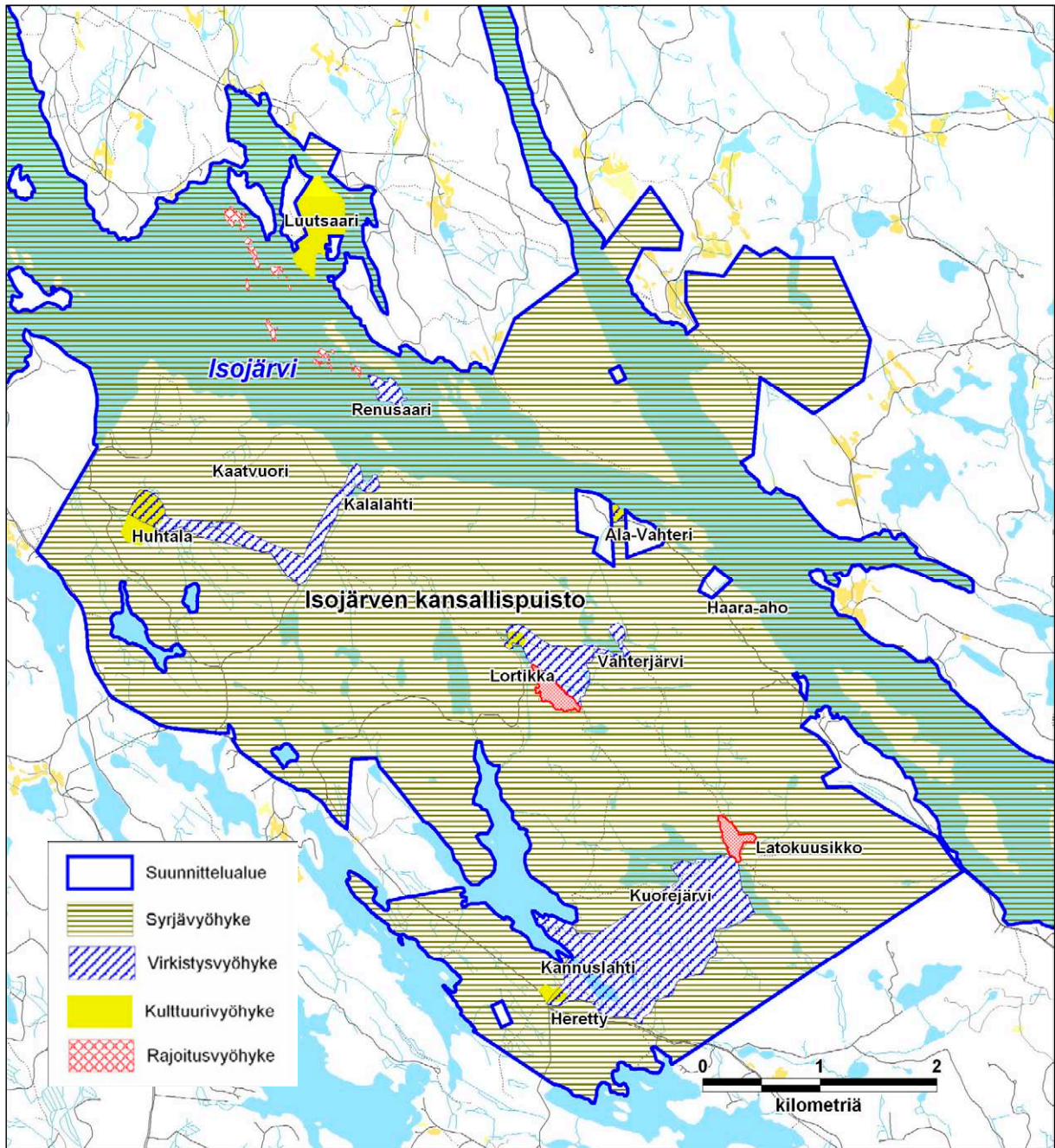
Kulttuurivyöhyke muodostuu arvokkaista rakennuksista ympäristöineen sekä perinnebiotooppi-kohteista. Tavoitteena on säilyttää perinteiseen käyttöön perustuvat luontotyypit ja rakennettu ympäristö.

Rajoitusvyöhyke on alue, jolla eläimistön tai kasvillisuuden säilyminen edellyttää kävijöitä koskevien liikkumis- tai muiden rajoitusten asettamista. Rajoitusvyöhyke toteutetaan luonnonsuojelulakiin perustuvalla järjestyssäännöllä. Kävijöitä koskevat rajoitukset voivat olla myös määräaika-

4.2 Suunnittelualueen vyöhykejako

Syrjävyöhyke on 4 900 ha:n laajuinen, ja se kattaa 93 % koko suunnittelualueen pinta-alasta. Syrjävyöhykkeeseen kuuluvat Isojärven ja Arvajanreitin vesialueet, Isojärven suojelumetsä kokonaisuudessaan sekä alueita kansallispuistosta – mm. suojelumetsän itärajasta Lortikkaan ulottuva laaja metsäalue, Ala-Vahterista kaakkoon sijaitseva metsäalue Vahterintien eteläpuolella, läheiset Isojärven saaret sekä puistoon kuuluvat alueet Isojärven pohjoispuolella: Luutsaari, Ouninniemen kärki ja Ouninpohja-lahden itäpuoliset alueet. Syrjävyöhykettä ovat myös kaikki vesialueet. (kuva 11) Syrjävyöhykettä voidaan osin hyödyntää virkistyskäytössä linjaamalla sinne pidemmät retket mahdollistava, Kalalahden ja Vahterjärven virkistysvyöhykkeet yhdistävä siirtymäreitti. Reitti suunnitellaan lähinnä omatoimiseen retkeilyyn virkistyskäytön painopisteen sijoituessa virkistysvyöhykkeelle. Syrjävyöhykkeelle sijoittuu myös pääosa suunnittelualueella toteutettavista ennallistamistoimista.

Virkistysvyöhyke on kooltaan 195 ha, ja se muodostaa 3,7 % suunnittelualueen pinta-alasta. Virkistysvyöhykkeen muodostavat kansallispuiston virkistyskäytön ydinalueet, joilla on palvelurakenteita – kuten nuotio- ja leiriytymispaikkoja – ja joita yhdistävät toisiinsa puiston retkeilyreitit. Virkistyskäyttö on keskittynyt Heretyn, Lortikan, Kuorejärven, Vahterjärven ja Kalalahden alueille. Virkistysvyöhykkeeseen kuuluvat lisäksi Renusaari ja Ala-Vahteri. Virkistysvyöhyke on osittain päällekkäinen kulttuurivyöhykkeen kanssa. (kuva 11) Myös virkistysvyöhykkeellä on pienialaisia ennallistamiskohteita – lähinnä alueita, joille tuotetaan lisää lahpuuta.

Kuva 11. Suunnittelualueen vyöhykejako Isojärven kansallispuistossa. Loppuosa Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -alueesta on syrjävyöhykettä. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Kulttuurivyöhykkeen muodostavat Huhtalan torppa, Heretyn ja Lortikan kämppäkartanot, Luutsaaren tila ja kalapirtti sekä Ala-Vahterin tila. Kulttuurivyöhyke, joka on kooltaan 39 ha, käsittää 0,7 % koko suunnittelualan pinta-alasta. (kuva 11) Kulttuurivyöhykkeellä tavoitteena on säilyttää arvokas rakennettu ympäristö sekä suojella ja hoitaa Huhtalan ja Luutsaaren tilojen perinnebiotooppeja arvokkaine lajistoineen. Osa kulttuurivyöhykkeen alueista on myös keskeisiä virkistyskäyttökohteita, joten vyöhykkeet menevät osin päällekkäin. Heretyn ja Lortikan kämppiä yhdistävä vanha polkupyörätie – nykyinen retkeilyreitti – on kulttuurivyöhykkeen sijaan rajattu kuuluvaksi virkistysvyöhykkeeseen.

Rajoitusvyöhyke on kooltaan 132 ha ja se kattaa 2,5 % suunnittelualan pinta-alasta. Rajoitusvyöhykkeen liikkumisrajoitukset on määritelty kansallispuiston järjestyssäännössä, ja ne perustuvat luonnonsuojelulakiin (1096/1996). Latokuusikossa rajoituksella suojataan lehtokasvillisuutta ja Lortikanvuorilla kulutukselle herkkää kalliokasvillisuutta. Kummallakin alueella liikkuminen polkujen ulkopuolella lumettomana aikana on kielletty. Lisäksi suurin osa Isojärven Kaatselän saarista on rajoitusvyöhykettä. Rantautuminen saariin ja niiden lähiluodoille on kielletty vesilintujen pesinnän suojaamiseksi ajalla 1.5.–31.7. Rajoitus koskee seuraavia saaria: Kannussaaret, Selkäsaari, Peukalosaari, Honkasaari, Kaijansaari, Jänissaari, Majasaari, Pukkisaari, Passarisaari, Kuolemansaari. (kuva 11)

Suunnittelualan vyöhykejaossa kulttuuri- ja virkistysvyöhyke ovat osin päällekkäisiä, joten vyöhykkeiden yhteenlaskettu pinta-ala on hieman suunnittelualan todellista pinta-alaa suurempi.

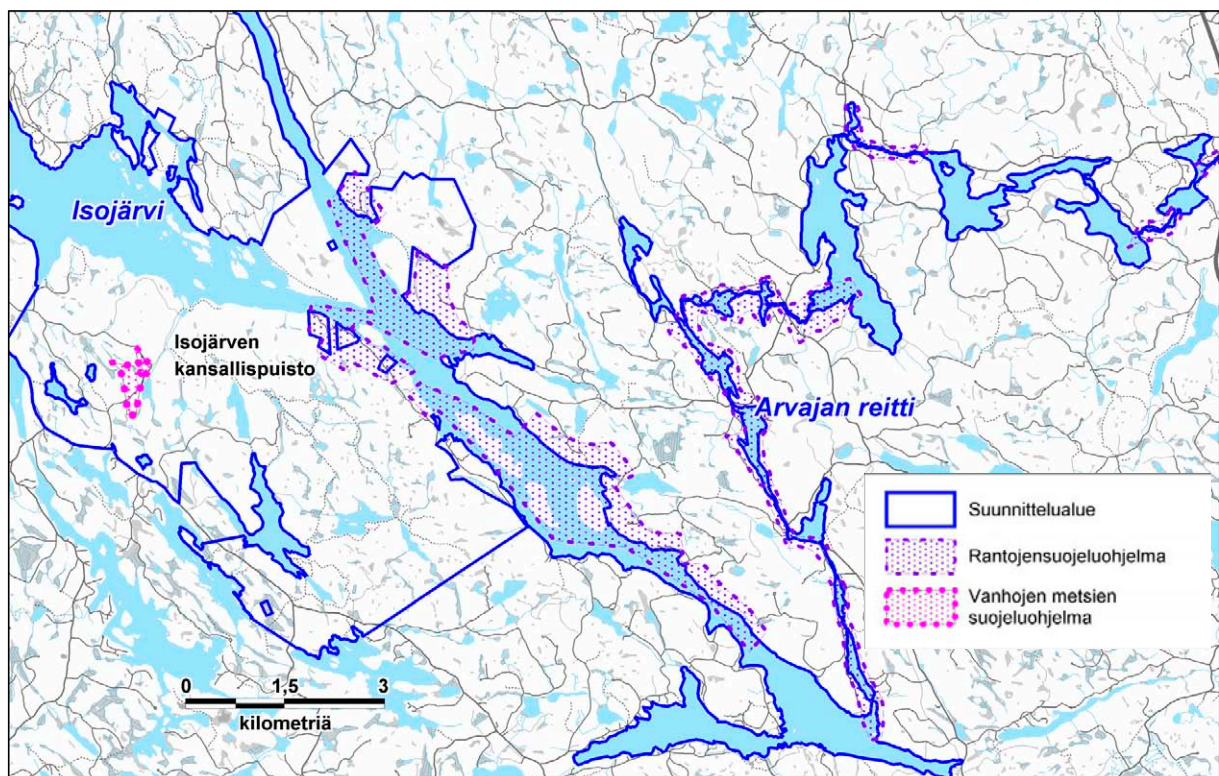
5 Luonto- ja kulttuuriarvot

5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito

5.1.1 Nykytila

Isojärven kansallispuisto on perustettu vuonna 1982. Kansallispuisto sisältyy osittain Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -ohjelmakohteeseen, jonka pinta-ala on 4 641 ha. Suuren osan Natura 2000 -alueesta muodostavat Isojärvi ja siitä Päijänteeseen laskeva Arvajan koskireitti, jotka eivät kuulu kansallispuistoon. Isojärven suojelumetsä on perustettu Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelun yhteydessä vuonna 2005 (Metsähallitus 2006).

Isojärven kansallispuisto toteuttaa 47 % (2 166 ha) Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -kohteen suojelusta. Natura 2000 -rajaukseen sisältyvien vesialueiden suojelu on toteutettu vesilailloilla (264/1961) ja koskiensuojelulailloilla (35/1987). Rantojensuojeluohjelman kohteista pääosa on suojeltu suuntaamalla rantarakentamista suojeluohjelmakohteiden ulkopuolelle Isojärven ja Arvajanreitin rantojen maankäyttöä ohjaavan Kuhmoisten sisäjärvien rantayleiskaavan (Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003) laatimisen ja toteuttamisen myötä. Suunnittelualueen läheisyyteen, rantojensuojeluohjelman alueille, on perustettu myös joitakin yksityisiä luonnonsuojelualueita mm. Konivuoren ranta-alueelle sekä Arvajanlahden suulle. Vanhojen metsien suojeluohjelmaan kuuluvan Salmijärven alueen suojelu on toteutettu siirtämällä alue metsätaloudeksen ulkopuolelle Metsähallituksen päätöksellä. Yhteenvedo suunnittelualueelta koskevista suojeluohjelmista ja -selvityksistä on esitetty taulukossa 9. Suojeluohjelmaraajaukset on esitetty kuvassa 12.

Kuva 12. Suojeluohjelmaraajaukset Isojärven suunnittelualueella. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Taulukko 9. Suojeluohjelmat ja -ratkaisut Isojärven suunnittelualueella ja sen välittömässä läheisyydessä.
¹ = Vesistöjen erityissuojelutyöryhmän mietintö. YM/YSO. Työryhmän mietintö 63/1992.

Ohjelma	Kohde
Isojärven kansallispuisto	Isojärven eteläpuoli
Rantojensuojeluohjelma	Arvajanreitti
Vanhon metsien suojeluohjelman täydennys	Salmijärven metsä
Erytissuojelua vaativat vesistöt ¹	Arvajanreitti
Koskiensuojelulaki	Arvajanreitti
Keski-Suomen seutukaava ja maakuntakaava	Hassin kosket, Jokelankoski, Isojärven kansallispuisto, Kivikoski, Salmijärven metsä
Arvokkaat kallioalueet	Konivuori
Natura 2000	Isojärvi–Arvajanreitti

Isojärven kansallispuisto on pääosin entistä metsätalousaluetta, ja metsätalouden jäljet näkyvät vielä alueella. Kansallispuiston metsiä on ennallistettu erillisen ennallistamissuunnitelman (Arminen 2004) mukaan polttamalla, lisäämällä lahopuuta ja avaamalla tilaa lehtipuulle pienaukotuksen kautta. Isojärven kansallispuisto sekä sen eteläpuolen suojelu- ja ympäristöarvometsä on valittu yhdeksi valtakunnalliseksi palojatkumoa-alueeksi, joten alueella toteutetaan säännöllisesti sekä ennallistamispolttoja että metsätalousalueiden kulotuksia (Ennallistamistyöryhmä 2003). Suojelumetsän – joka on siirretty metsätalouksen ulkopuolelle vuonna 2005 – sekä Huhtalan tilan entisen männyn siemenviljelyn ennallistaminen on aloitettu ennallistamissuunnitelman (Arminen 2007a) mukaisesti.

Suunnittelualueen eteläpuolella sijaitseva Isojärven ympäristöarvometsä toimii kansallispuiston tukialueena luonnon monimuotoisuuden suojelussa. Ympäristöarvometsän hks:n (Hiltunen ym., valmisteilla) mukaan ympäristöarvometsän luontokohteet, ekologiset käytävät, lajiesiintymät ja muut monimuotoisuuskohteet muodostavat kansallispuiston tuntumaan ekologisen verkon, joka mahdollistaa lajien levittäytymisen ympäristöarvometsään. Ympäristöarvometsän ja sen eteläpuolella sijaitsevien Metsähallituksen talousmetsien hoidossa noudatetaan Metsätalouden ympäristöoppaan (Heinonen ym. 2004) ohjeita. Maankäyttöratkaisut on tehty luonnonvarasuunnittelussa (Metsähallitus 1997a ja 2006).

Arvajan koskireitti on sekä vedenlaadun että rantarakentamisen suhteen poikkeuksellisen luonnontilaisena säilynyt vesistöalue. Maisemalliset arvot alueella ovat huomattavia, ja Hassin–Puukkoisten–Kotakosken alue onkin luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuurimaisema-alueeksi (Älli 1990). Koskireitti on katkaistu padoilla kahdesta kohdasta. Kotakosken pato on rappeutumassa, eikä sille ole nykyään varsinaista tarvetta. Arvajankoski on padottu läheisen Kaipolan paperitehtaan vedenottoa varten, ja kosken kunnostus edellyttää tehtaan vedenoton järjestyä muuta kautta. 18 koskea käsittävällä reitillä sekä siihen laskevilla puroilla on merkitystä tai-
 menen lisääntymisalueena.

Perusselvitykset

Isojärven kansallispuiston ja suojelumetsän Natura 2000 -luontotyypit kartoitettiin vuosina 2003–2006. Vuonna 2005 kansallispuistossa tehtiin kääväkäs inventointi (Halme ym. 2006), ja vuonna 2006 tarkennettiin kasvillisuustietoja maastoinventoinnein (Juutilainen 2006) sekä linnustotietoja linjalaskennoin (Rajasärkkä 2006). Vuonna 2007 kartoitettiin perinnebiotooppien ja niittyjen päiväperhoslajistoa (Mikonranta 2007).

Ennallistaminen ja luonnonhoito

Isojärven kansallispuiston ja suojelumetsän alueita on ennallistettu ennallistamissuunnitelmien (Arminen 2004 ja 2007a) mukaisesti. Perinnebiotooppeja on hoidettu Luutsaaren hoitosuunnitelman (Kallonen 1995) sekä Metsähallituksen voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti.

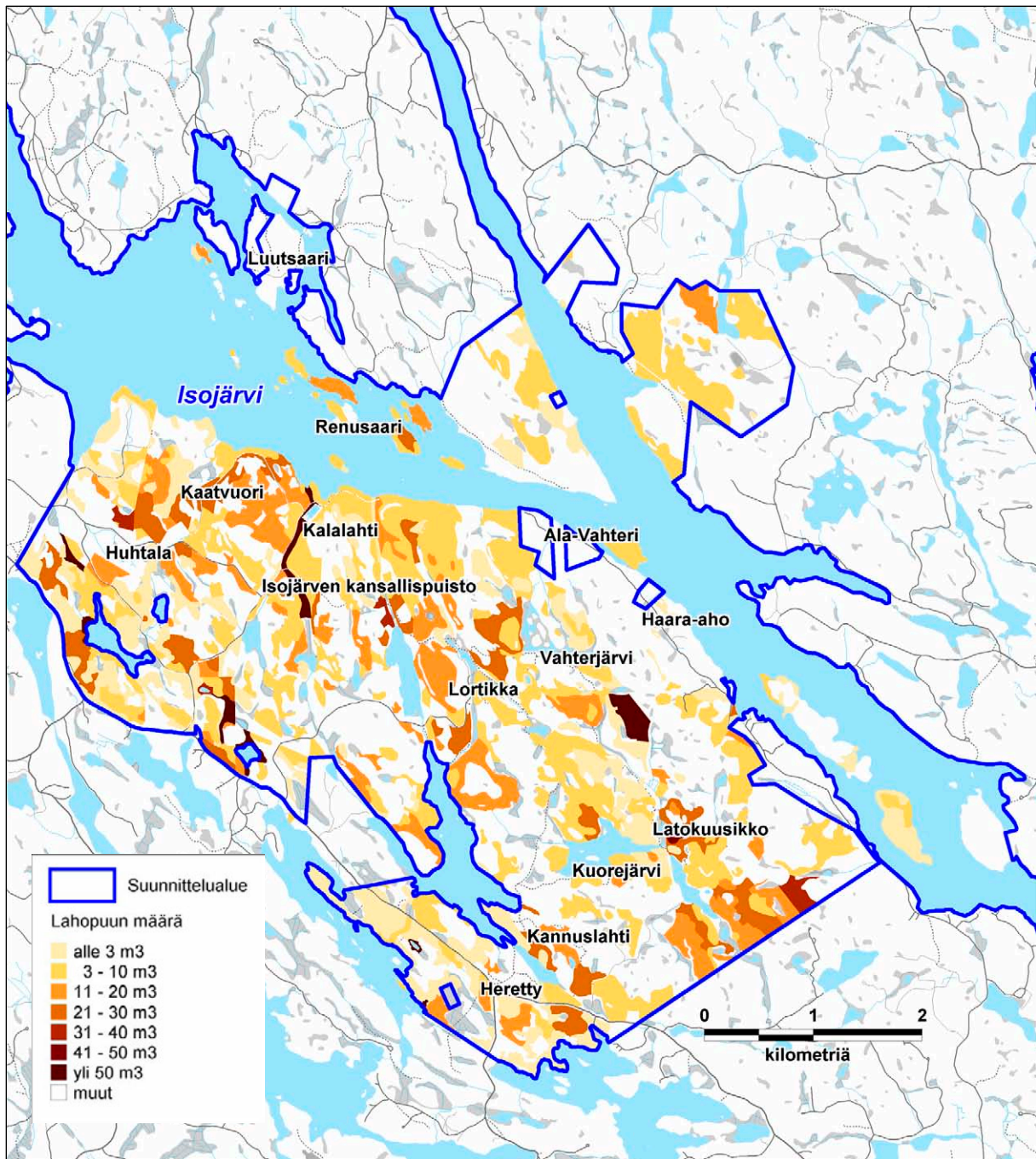
5.1.2 Tavoitteet

Isojärven kansallispuiston suojelun tavoitteena on säilyttää Päijänteen länsipuolisille seuduille ominaista metsäistä vuorimaata sekä luonnontilaisia rantoja. Alueella on myös suuri merkitys metsälajiston – erityisesti lahoppuusta riippuvaisten kääpien ja selkärangattomien – suojelulle (kuva 13). Luonnonsuojelun tavoitteena on tukea kansallispuiston kehittymistä merkittäväksi vanhan metsän kohteeksi, joka tarjoaa elinympäristöjä etenkin lahosta puuaineksesta riippuvaiselle lajistolle. Kansallispuistoa laajennetaan liittämällä siihen Salmijärven vanhojen metsien suojeluohjelmakohde sekä Isojärven suojelumetsä.

Kansallispuistossa sijaitsevien vanhojen pihapiirien, peltojen ja laitumien hoidon tavoitteena on perinteisen karjatalouden – eli niiton ja laidunnuksen – myötä muodostuneen niittykasvillisuuden ja siitä riippuvaisen eliölajiston elinolosuhteiden turvaaminen. Perinnebiotooppien kunnostuksen ja hoidon kautta lisätään luontotyyppien ja lajiston monimuotoisuutta. Luonnonhoitokohteita ovat Luutsaaren tilan sekä Huhtalan torpan pihapiiri ja pellot.

Lampaita luonnonhoitotöissä Luutsaassa. Kuva Metsähallitus.

Kuva 13. Lahopuun määrä Isojärven kansallispuistossa ja suojelumetsässä. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Isojärven suojelumetsässä, aikaisemmin metsätalouskäytössä olleilla alueilla, luonnonsuojelun tavoitteena on metsän luonnontilaisuuden lisääminen ja erityisesti ihmistoiminnan muuttamien alueiden palauttaminen luonnontilaan. Talousmetsät eroavat luonnontaloudesta mm. puuston ikä- ja kokojakauman, lahopuun määrän ja puuston sijoittumisen suhteen. Metsien ennallistamisella talouskäytössä olleeseen metsään palautetaan takaisin luonnontalouksen piirteitä. Lisäksi pyritään luontaisen sukessioprosessin käynnistymiseen ja etenemiseen. Käytännössä pyritään luomaan toimintaedellytykset hajottajaeliöille, jotka ovat talousmetsien uhanalaisiin eliöryhmiin.

Suunnittelualue muodostaa osan luonnonvarasuunnitelman mukaisesta Isojärven **palojatkumo-alueesta**, jota ylläpidetään kansallispuiston ja suojelumetsän alueella toteutettavien metsänpolttojen avulla. Tavoitteena on luoda ja ylläpitää elinympäristöjä palaneesta puuaineksesta riippuvaiselle lajistolle sekä muokata metsän rakennetta ja puuston ikä-, koko- ja puulajijakaumaa monimuotoisemmaksi (Metsähallitus 2006). Uusia polttopaikoita suunniteltaessa pyritään lisäämään niiden yksikkökokoja ja monipuolisuutta.

Arvajan koskireitin kunnostustoimien ensisijaiset tavoitteet ovat kalataloudellisia: Kunnostuksella pyritään parantamaan ravun ja virtakutuisten vaelluskalojen lisääntymis- ja poikastuotantolosuhteita. Lisäksi kunnostuksella edistetään reitin varren perinteisten maanviljelysmaisemien ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilymistä sekä parannetaan alueen matkailullisia ja virkistyskäyttöarvoja. Kunnostuksista päättää vesialueita hallinnoiva Päijälän osakaskunta.

5.1.3 Toimenpiteet

- **Luonnontilan säilyttäminen**

Ns. passiivinen luonnonsuojelu on kansallispuiston ja Natura 2000 -alueen ensisijainen suojelumenetelmä. Luonnontilaisina säilyneet alueet sekä alueet, joita ei ole tarkoituksenmukaista ennallistaa, saavat kehittyä luontaisesti. Metsien ikääntyessä muodostuu erämaisten maisemien ohella elinympäristöjä lahopuusta riippuvaiselle lajistolle. Lahoja puuainesta muodostuu myös majavien toiminnan seurauksena. (Esim. suunnitelman kansikuva: majavalampi Kaatkorvessa.)

- **Käytön ohjaaminen**

Vyöhykejaolla sekä sen mukaisella palveluiden ja toimintojen sijoittamisella ohjataan kansallispuiston käyttöä. Virkistyskäyttö ja sen edellyttämät huoltotoimet keskitetään kulutusta kestäväälle virkistysvyöhykkeelle. Syrjäosiin ei ohjata aktiivista yleisökäyttöä, vaan ne pidetään mahdollisimman luonnontilaisina. Rajoitusvyöhykkeellä luontoarvot turvataan liikkumisrajoituksin. Kansallispuiston ulkopuolinen osa suunnittelualuetta on kokonaisuudessaan syrjävyöhykettä, jolla ei ole näköpiirissä merkittäviä kävijäpaineita.

- **Luonnonhoito**

Kansallispuistoon kuuluvia Huhtalan torpan sekä Luutsaaren tilan peltoja ja piha-alueita hoidetaan perinteisiä maatalouden toimia mukaillen niittämällä ja laiduntamalla. Niittojäte kuljetetaan pois alueilta. Luutsaaren entistä metsälaidunta raivataan poistamalla nuorta puustoa ja laajentamalla nykyisin laidunnettavaa aluetta. Tavoitteena on avoimempi, hakamainen maisema, jossa on sekä varjoisampia että valoisampia alueita. Huhtalassa hoitotoimet suoritetaan tällä hetkellä niittämällä, mutta laidunnuksen mahdollisuuksia selvitetään. Hoitotoimilla estetään avoimien niittyjen ja laitumien umpeenkasvu sekä pidetään ravinnetase negatiivisena – eli poistetaan alueelta enemmän ravinteita, kuin sinne tulee. Negatiivinen ravinnetase johtaa perinnebiotoopeille ominaisten pienten ja matalakasvuisten, vähäravinteisilla kasvupaikoilla viihtyvien kasvilajien runsastumiseen. Luutsaaren ketokatkeropopulaation tilaa – eli kukallisten versojen ja ruusukkeiden kasvupaikkoja ja määrää – seurataan vuosittain SYKEN uhanalaisten kasvien seurantaohjeiden (Syrjänen & Rytteri 1998) mukaisesti. Pääosa populaatiosta kasvaa laidunalueesta aidalla erotetulla alueella, jonka maanpintaa rikotaan siementen itämisen aktivoimiseksi. Lisäksi selvitetään rantalaidunukseen sidonnaisen lietetattaren

esiintymän tila sekä järjestetään tarvittaessa esiintymän seuranta ja hoito SYKEN ohjeiden mukaisesti. Samaa ohjeistusta noudatetaan myös Huhtalan idänverijuuriesiintymän hoidossa. Jatkossa Huhtalan ja Luutsaaren perinnebiotooppien hoito suunnitellaan ja toteutetaan Keski-Suomen luontotiimin perinnebiotooppien hoitosuunnitelman (Arminen 2007b) sekä sen pohjalta tarvittaessa laadittavien tarkempien toimenpidesuunnitelmien mukaisesti.

- **Ennallistaminen**

Ennallistaminen on luonnonsuojelussa käytetty menetelmä, jossa erilaisilla toimenpiteillä edesautetaan ekosysteemin palautumista kohti luonnontilaa. Ennallistamistoimet toteutetaan ja niiden vaikutuksia seurataan Isojärven kansallispuiston ennallistamissuunnitelman (Arminen 2004) sekä Isojärven suojelumetsän metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpidesuunnitelman (Arminen 2007a) mukaisesti. Vuoden 2007 lopussa kansallispuiston ennallistamistoimet oli saatu päätökseen suunnitelman mukaisesti. Suojelumetsän ennallistamissuunnitelmassa esitetystä 105 ha:n toimenpidepinta-alasta oli käsitelty 17 ha ja ennallistamatta oli vielä 88 ha. Ennallistamistoimia täydennetään ja uusia ennallistamiskohteita toteutetaan tarvittaessa erillisten suunnitelmien mukaisesti. Suunnitellut (Arminen 2004 ja 2007a) kansallispuiston ja suojelumetsän ennallistamiskohteet on esitetty kuvassa 14.

- **Tulokaslajien torjunta**

Alueella havaitut haitalliset tulokaslajit – kuten lupiinit – poistetaan. Lupiineja kasvaa tällä hetkellä mm. Luutsaaren pihapiirissä. Ne hävitetään puistosta viiden vuoden kuluessa. Pienpetokantoja seurataan ja tarvittaessa voidaan ryhtyä toimenpiteisiin alueelle vieraiden lajien – kuten minkin – kannan rajoittamiseksi. Pienpetojen pyynnin tapauskohtaisista käytännön järjestelyistä päättää Metsähallitus. Kanadanmajavia ei lähdetä hävittämään kansallispuistosta, sillä niistä ei ole merkittävää haittaa kansallispuiston luonnolle. Majavien patorakennelmien myötä tulvivat alueet tarjoavat elinympäristöjä useille lajeille mm. lisäämällä lahopuun määrää puistossa. Kansallispuiston etäisyys lähimmästä euroopanmajavan populaatiosta Ruovedellä on yli 100 km, joten Isojärven majavakanta ei uhkaa euroopanmajavaa.

- **Lintujen tekopesät ja pöntöt**

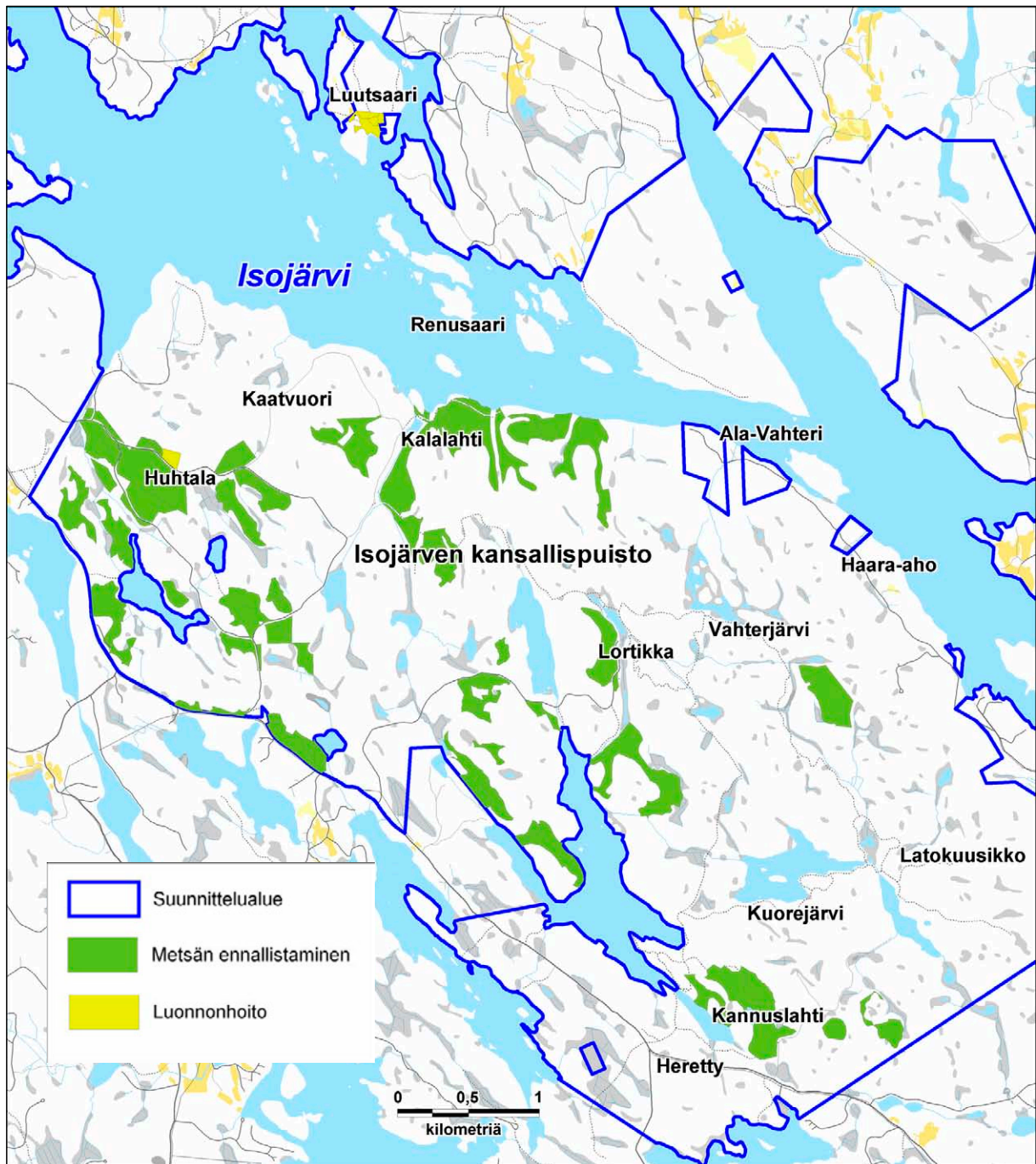
Kansallispuiston ja suojelumetsän alueelle voidaan sijoittaa lintujen tekopesiä esim. sääkselle tai kaakkurille sekä ripustaa linnunpönttöjä. Pesien ja pönttöjen sijoittamisesta alueelle tulee sopia Metsähallituksen kanssa.

- **Kansallispuiston laajentaminen**

Isojärven kansallispuiston laajentamista on kuvattu luvussa 10.

Metsien ennallistaminen

Isojärven kansallispuistoon ja suojelumetsään luodaan lahopuujaatkumo kuuselle, koivulle ja männylle. Lahopuuta tulee olla erijäykköisinä runkoina sekä pysty- että maapuuna. Erityisesti lahon lehtipuun ja kuusen määrän lisääminen on tärkeää. Lahopuuta tuotetaan vahingoittamalla puustoa mekaanisesti niin, että lahottajaeliöt pääsevät käsiksi puuainekseen. Lahopuun määrän suojelualueilla tulisi olla noin 30 m³/ha. Lahopuuta lisätään kansallispuistossa Kurkijärven ympäristöön sekä usealle kuviolle Kannuslahden luontopolun läheisyydessä, yhteensä 44 ha:n alueella. Suojelumetsässä lahopuun lisäyskohteet sijaitsevat Partajärven ympäristössä ja Heretyn kämpän eteläpuolella Suomensuon ympärillä, ja niiden pinta-ala on noin 51 ha.

Kuva 14. Ennallistamis- ja luonnonhoitokohteet Isojärven suunnittelualueella. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Pienaukotuksella – eli istutetun havupuuston kaatamisella pieniltä aloilta – palautetaan metsään luontainen aukkodynamiikka. Näin muokataan puuston ikä- ja kokojakaumaa monipuolisemmaksi, luodaan lahoavaa puuainesta sekä tehdään lehtipuiden taimille valoisia kasvupaikkoja. Aukot sijoitetaan kuviolle epäsäännöllisin välimatkoin. Suurin osa kaadetusta puustosta jätetään aukkoon lahoamaan. Pienaukotusta toteutetaan kansallispuistossa Lortikan tien varressa Haukiaisenvuoren alueella sekä suojelumetsässä Partajärven pohjoispuolella, Katajajärven koillispuolella ja Länkipohja–Kuhmoinen-tien varrella Vehmaslammista länteen. Pienaukotettavien kuvioiden pinta-ala on kansallispuistossa noin 5 ha ja suojelumetsässä noin 26 ha.

Tehokas metsäpalojen torjunta on johtanut tilanteeseen, jossa useimpien metsien luontainen palojatkumo on häiriintynyt tai katkennut kokonaan. Suojelualueiden metsiä voidaan ennallistamistoimena polttaa, jolloin luodaan elinalueita palanutta puuta vaativalle paloalueiden lajistolle. Metsäpaloilla on myös keskeinen rooli metsien luontaisessa uudistumisessa. Isojärven alueen metsissä ylläpidetään palojatkumoa ennallistamispolttojen ja kansallispuiston eteläpuolisten talousmetsien kulotusten avulla valtakunnallisen palojatkumosuunnitelman mukaisesti. Palojatkumoalueiden tavoitteena on turvata palojen alueellinen ja ajallinen jatkuvuus paloista riippuvaisten ja niistä hyötyvien lajien säilymiseksi (Päivinen & Aapala 2007). Kallenkankaalla on ennallistettu polttamalla 9,3 ha:n laajuinen alue vuonna 2001. Osana EU-rahoitteista Metsä Life -hanketta poltettiin Rajavuorella, Hevosjärven tien itäpuolella 8 ha:n laajuinen istutusmännikkö, jossa polton jälkeen selvitettiin palohyönteisten kolonisaatiota. Suojelumetsässä poltetaan Salmijärven länsipuolella sijaitseva 2 ha:n alue.

Huhtalan pelloille perustettu männyn siemenviljelys ennallistetaan poistamalla torpan perinteistä viljelysmaisemaa muuttaneet, alueelle vierasta geneettistä alkuperää olevat siemenmännyt. Tilan entiset ns. rihipelto ja kaivopelto, jotka sijaitsevat talouskeskuksen länsi- ja eteläpuolella, ennallistetaan niityiksi, joita hoidetaan niittämällä tai laiduntamalla. Muu osa siemenviljelyksestä ennallistetaan metsäksi. Alueella on jo melko runsaasti lehtipuuvältaista alikasvosta.

Suojelumetsässä Ylä-Nuorajärven pohjoispuolella, Länkipohja–Kuhmoinen-tien varressa on istutettua noin 6–7-metristä lehtikuusta, joka raivataan ja jätetään kyseisille kuviolle maalahopuiksi.

Suunnittelualueella katkaistaan tarpeettomat tieurat alueen pirstoutumisen vähentämiseksi ja liikenteen rajoittamiseksi. Teiden sulkemisessa käytetään suuria kiviä tai tarvittaessa puomeja. Tieurien sekä puun säilytys- ja lastauspaikkojen annetaan kehittyä luontaisesti. Vahterintieltä lounaaseen Kallenkankaalle suuntautuvan metsäautotien annetaan metsittyä. Suojelumetsässä Salmijärven alueella kulkevia metsäautoteitä ei tarvita huoltoteinä enää ennallistamistoimien jälkeen, joten niitä ei jatkossa kunnosteta. Hevosjärven ja Lortikan tiet on suljettu puomeilla, samoin Kalalahden tie kääntöpaikalta Kaatojan vartta pitkin Kalalahteen. Kalalahden puomi siirretään kääntöpaikalta lähemmäksi Huhtalaa, Kaatvuoreen ja Kalalahteen lähtevien huoltourien risteykseen.

5.1.4 Seuranta

Suunnittelualueen luontotyyppien ja lajiston tilaa seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Natura 2000 -luontotyyppien ja -lajien seuranta toteutetaan ympäristöministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Luontotyyppien osalta tarkastellaan erityisesti pinta-alaa ja edustavuutta. Lajiston seuranta perustuu määrääjain toteutettaviin luontoinventointeihin ja erillisten tutkimusohjelmien puitteissa tehtyyn tutkimukseen. Ennallistamistoimien vaikutuksia seurataan ennallistamissuunnitelmien (Arminen 2004 ja 2007a) sekä ennallistamisen seurantaohjeiden (Päivinen & Aapala 2007) mukaisesti.

5.2 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito

Isojärven kansallispuistossa on runsaasti rakennettua kulttuuriperintöä. Suurinta osaa rakennuksista koskee jokin suojelusäänös tai -määräys. Tässä kappaleessa keskitytään erityisesti kansallispuiston rakennuskohteiden suojeluun.

5.2.1 Nykytila

Isojärven kansallispuiston merkittävimpiä kulttuuriperintökohteita ovat Huhtalan torppa, Luutsaaren kalapirtti sekä Heretyn ja Lortikan kämpät ja ne yhdistävä vanha polkupyörätie. Huhtala on vuonna 1993 luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi, ja torpan rakennukset on osittain suojeltua silpuslatoa lukuun ottamatta suojeltu kokonaan asetuksella valtion omistamien rakennusten suojelusta (480/1985). Heretyn kämppäkartanon rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset on kokonaisuudessaan suojeltu samalla asetuksella. Lortikan kämppäkartanoa ei ole toistaiseksi virallisesti suojeltu, vaan se sisältyy Metsähallituksen omalla päätöksellä varjeltuun kulttuuriperinnön varantoon. Rakennuksia on kunnostettu museoviranomaisten ohjeiden mukaisesti ja ne on merkitty Metsähallituksen paikkatietojärjestelmiin sekä Museoviraston rekistereihin. Metsähallituksen omistamien suojeltujen rakennusten suojelumääräykset – ml. Herettyä ja Huhtalaa koskevat määräykset – ovat kuitenkin osin vanhentuneet ja puutteelliset.

Ala-Vahterin ja Luutsaaren tilat on suojeltu rantayleiskaavassa (Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003) kulttuurikohteina ja merkitty Metsähallituksen paikkatietojärjestelmiin. Ala-Vahterin rakennukset on inventoitu ja niille on laadittu kunnostussuunnitelma (Keski-Suomen museo 2007). Luutsaaren rakennukset ovat lähinnä jälleenrakennuskaudelta, ja alueen kulttuuriperintöarvot perustuvat lähinnä alueen arvoon perinnebiotooppina. Rakennukset ovatkin olennainen osa Luutsaaren perinteistä maatalousmaisemaa. Museoviranomaiset eivät ole inventoineet Haara-ahon rakennuksia. Metsähallituksen kulttuuriperinnön erikoissuunnittelijat ovat arvioineet rakennukset, joilla ei todettu olevan suojelua edellyttäviä arvoja.

Suunnittelualueelta ei tunneta muinaisjäännöksiä. Alueella ei ole tehty arkeologisia inventointeja.

5.2.2 Tavoitteet

Yleiset tavoitteet

Kulttuuriarvojen suojelun tavoitteena on alueen historiasta ja kulttuuriperinnöstä kertovien kohteiden säilyttäminen. Kulttuuriperintökohteet tarjoavat tietoa menneisyyden elinkeinoista ja elämäntavasta. Kansallispuiston alueen kulttuuriperintöä hyödynnetään luonto-opastuksessa ja -opetuksessa sekä luontomatkoissa. Heretyn ja Lortikan savottakämpät ovat poikkeuksellisen hyvin säilyneitä esimerkkejä kämppäkulttuurista ja tarjoavat vierailijalle erinomaisen mahdollisuuden tutustua merkittävään aikakauteen metsiemme käytön historiassa. Kulttuuriperintökohteiden hoidossa etusijalla ovat valtakunnallisesti arvokkaat kohteet, seuraavalla sijalla maakunnallisesti arvokkaat ja näiden jälkeen paikallista merkitystä omaavat kohteet.

Rakennettu ympäristö

Rakennetun ympäristön ja rakennusten suojelun tavoitteena on säilyttää suojeluarvoja sisältävät kohteet esimerkkeinä paikallisesta kulttuurista ja alueen vanhasta käytöstä. Rakennuksia käytetään ja hoidetaan siten, että niiden avulla voidaan myös välittää tietoa käyttö-, korjaus- ja kunnostustavoista. Rakennuskantaa koskevat perustiedot kootaan Metsähallituksen tietojärjestelmiin, ja tietoja täydennetään kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuskannan inventointien ja arvottamisen kautta. Rakennusten kuntoa seurataan määrävällein tehtävin tarkastuksin. Tavoitteena on, että suojeltujen rakennusten kunto saadaan pidettyä kuntoluokassa ”hyvä”.

Huhtala

Huhtalaa kehitetään Metsähallituksen luontopalvelujen perinnepaikaksi. Perinnepaikan kriteerinä on, että kohde on maiseman ja suojellun rakennuksen yhdistelmä, joka on hoidettu ja opastettu. Tavoitteena on, että Huhtalassa järjestetään vuosittain 5–6 tilaa, sen historiaa, rakennuksia ja esi-
neistöä esittelevää yleisötapahtumaa – kuten vuonna 2007 Huhtalassa järjestetty perinnepäivä, joka oli samalla Isojärven kansallispuiston 25-vuotisjuhla. Huhtalan pihapiiriä hoidetaan perinnebiotooppikohteena erillisen suunnitelman (Arminen 2007b) mukaisesti (ks. luku 5.1.3). Huhtalassa voidaan myös ylläpitää kaskikulttuurin perinnettä kaskeamalla metsää torpan lähialueella erillisen toimenpidesuunnitelman mukaan. Huhtalan tila pihapiireineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi, joten sen läheisyydessä tehtävien luonnonhoito- ja ennallistamistoimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota kulttuuriperintöarvojen suojeluun toimien yhteistyössä museoviranomaisten kanssa.

5.2.3 Toimenpiteet

Rakennukset

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset säilytetään ja niitä kunnostetaan museoviranomaisten ohjeiden ja erillisten toimenpidesuunnitelmien mukaisesti. Rakennusten osalta kiinnitetään huomiota erityisesti vesikattojen, alapohjien ja kengitysten kuntoon. Säännöllisesti toteutettavia hoitotoimia ovat Huhtalan, Heretyn ja Luutsaaren piha-alueiden ja peltojen pitäminen avoimina niittämällä ja laiduntamalla sekä rakennusten seinänvierustojen pitäminen avoimena kasvillisuudesta, pienimuotoiset tarvittaessa suoritettavat kunnostustyöt ja säännölliset palotarkastukset. Kohteita esitellään yleisölle osana Metsähallituksen opastustoimintaa puistossa. Rakennusten käyttö opastukseen, kävijöiden huoltoon tai kohteen hoitoon liittyen turvaa kohteiden säilymisen ja kunnossapidon.

Heretty toimii puiston opastuspisteenä ja entisaikojen kämppäelämän näyttelynä, ja lisäksi Huhtalan torppa on kesäaikaan avoinna yleisölle opastukseen käytettävissä olevista resursseista riippuen – toistaiseksi kesäaikoina noin kerran kuukaudessa. Huhtalaa esitellään myös muutoin erillisen sopimuksen mukaan. Rakennusten suojelemiseksi niiden sisätiloihin ei ole mahdollista tutustua ilman opasta. Lortikan kämppä on vuokrakämppanä, ja kannatusyhdistys ylläpitää ja esittelee museokohteena Luutsaaren kalapirttiä. Metsähallitus tukee yhdistyksen perinnetyötä sekä tavoitteena ollutta kalapirtin ja sisävesikalastuksen historian kirjoittamista.

Metsähallituksella ei ole luontevaa käyttöä kansallispuistossa sijaitsevalle Ala-Vahterin tilalle, joka on suojeltu rantayleiskaavassa (Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003) kulttuuri-
kohteena. Tilan rakennuksilla on todettu olevan paikallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ja

paikallinen arvo, mutta syrjäinen sijainti tekee tilasta puiston kävijöiden ja huollon kannalta vaikeasti saavutettavan. Kasvillisuuden muuttumisen vuoksi tilalla ei ole arvoa perinnebiotooppi-kohteena. Kansallispuistossa on myös runsaasti muuta arvokkaampaa, suojeltua ja hoidettua rakennuskantaa. Ala-Vahterin tilaa tarjotaan vuokralle alueella toimivien luontomatkailuyrittäjien tukikohdaksi. Kunnostustoimenpiteistä vastaa vuokralainen yhteistyössä museoviranomaisten kanssa. Kunnostussuunnitelmassa (Keski-Suomen museo 2007) kiireellisimmiksi kunnostustarpeiksi on todettu päärakennuksen tuvan puoleisen päädyn alimpien hirsien vaihtaminen, päärakennuksen kengitys ja perustuksen tarkastus, pariaitan takanurkan nostaminen paikalleen sekä perustusten tarkastus ja lattialankkujen korjaaminen, rantasaunan suoristaminen uusimalla järvenpuoleinen nurkka, navetan vesikaton ja yläpohjan korjaaminen sekä navetan kengittäminen.

Heretyn ja Huhtalan rakennukset sekä Lortikan vielä suojelematon kämppäkartano arvioidaan osana Metsähallituksen suojeltujen rakennuskohteiden edustavuuden ja kattavuuden arviointia sekä kohteiden suojelutavoitteiden täsmentämistä yhteistyössä Museoviraston kanssa. Lortikan muusta kämppämpäristöstä hieman erillään sijaitseva hevostalli säilytetään toistaiseksi, mikäli se rakenteiden tilan ja turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen on mahdollista. Sillä ei kuitenkaan oleteta olevan suojeluarvoja. Suunnittelualueen suojellut rakennuskohteet kuntotarkastetaan viiden vuoden välein yhteistyössä Museoviraston kanssa. Asuin- tai vastaavassa käytössä oleville rakennuksille teetetään palotarkastus 10 vuoden välein yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.

Metsähallituksen hallinnassa olevilta alueilta ei pureta tai muuten hävitetä rakennuksia, ennen kuin niistä on kerätty riittävät tiedot ja valokuvat sekä varmistettu, ettei rakennuksilla ole kulttuurihistoriallisia, suojelua edellyttäviä arvoja. Tiedot rakennuksista säilytetään Metsähallituksen arkistossa. Rakennuksia hävitettäessä niiden perustukset tai muu sopiva muisto voidaan jättää todisteeksi alueen maankäytön vaiheista. Jos raunioitunutta, mutta historiallisesti merkittävää vanhaa rakennusta ei kunnosteta, se voidaan purkamisen sijasta myös jättää maatumaan rauniona ja tarvittaessa suojata. Raunioituvien rakennusten ja rakenteiden turvallisuudesta tulee aina huolehtia sekä mahdollisista riskeistä kävijöille tulee tiedottaa esim. kohdeopastein. Suojelullisten arvojen vähäisyys, huono kunto, järkevien käyttömahdollisuuksien puuttuminen ja liian suuret korjausmuutokset puoltavat Haara-ahon tilan rakennusten sekä Lortikan kämpän hevostallin purkamista. Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä asiasta ollaan yhteydessä museoviranomaisiin.

Suojeltuja rakennuksia ei saa purkaa, ja niiden kunnostus- ja muutostyöt on tehtävä yhteistyössä museoviranomaisten kanssa. Maakunta- ja rantayleiskaavoissa (Keski-Suomen liitto 2007, Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003) suojeltuja rakennuksia koskevien kaavamerkintöjen mukaan kulttuurihistoriallisten kohteiden rakentamisessa ja muussa käytössä tulee kiinnittää erityistä huomiota kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämiseen. Valtakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista ympäristöä ei tulisi turmella ympäristöön huonosti soveltuvalla rakentamisella, uusien liikenneväylien tai pääsähkolinjojen rakentamisella, maa-ainesten otolla tai muilla vastaavilla toimenpiteillä. Ennen maisemaa merkittävästi muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee ottaa yhteys museo- ja kaavoituksen toteutumista valvoviin viranomaisiin.

Muinaisjäännökset

Kiinteät muinaisjäännökset on suojeltu muinaismuistolailalla (295/1963) muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Laki rauhoittaa automaattisesti ilman eri toimenpiteitä lain piiriin kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset ja kieltää sellaiset toimenpiteet, jotka saattavat olla vaaraksi muinaisjäännöksen säilymiselle. Kiinteillä muinaisjäännöksillä ei ole ikärajaa – laki koskee niin esihistoriallisia kuin historiallisiakin kohteita. Kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen,

peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen ilman muinaismuistolain mukaista lupaa on kielletty. Mikäli ennallistamis-, luonnonhoito-, kunnossapito- tai rakennustöiden yhteydessä löytyy kiinteä muinaisjäännös, työ keskeytetään ja löydöstä ilmoitetaan museoviranomaisille. Jatkotoimet kohteella toteutetaan yhteistyössä museoviranomaisten kanssa.

Uudisrakentaminen

Mahdolliset uudisrakennukset ja -rakenteet suunnitellaan ja sijoitetaan Metsähallituksen voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti siten, etteivät ne häiritse suojeltavia rakennus- ja perinnemaisemakokonaisuuksia. Uudisrakennuskohteina voidaan toteuttaa alueen huoltoa ja virkistyskäyttöä palvelevia rakenteita.

Kulttuuriperinnön inventointi

Laajempi kulttuuriperinnön inventointi, joka sisältää esihistoriallisen ja historiallisen ajan arkeologisen inventoinnin sekä rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman tarkastelun, toteutetaan tämän hoito- ja käyttösuunnitelman päivityksen yhteydessä.

5.2.4 Seuranta

Suojeltujen rakennusten kuntoa seurataan rakennusten suojelumääräysten sekä museoviranomaisten ja Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Kuntotarkastukset toteutetaan taulukon 10 mukaisesti. Heretty ja Huhtala ovat myös kävijälaskennan kohteita puistossa.

Taulukko 10. Isojärven kansallispuiston suojeltujen rakennusten kunnon seuranta. SS = suojelustatus-luokitus Metsähallituksen paikkatietojärjestelmän mukaan: S1 = suojeltu kokonaan, S2 = suojeltu osittain (rakennus-suojelulain 60/1985 nojalla), S5 = suojeltu kaavassa. Kuntoluokka = kuntoluokka Reiska-järjestelmän mukaan. Viimeiset tark. = viimeksi suoritettavat tarkastukset. Seuraavat tark. = seuraavat tarkastukset (jatkossa kuntotarkastukset viiden vuoden ja palotarkastukset tarvittaville kohteille 10 vuoden välein).

Rakennuskohte	Rakennukset	SS	Kunto-luokka	Viimeiset tark.	Seuraavat tark.
Huhtala	Päärakennus, syytinkitupa, kaksois-aitta, liha-aitta, vilja-aitta, savusauna	S1	Hyvä	Kuntotarkastus 2003	Kuntotarkastus 2008
	Silpuslato	S2	Keskin-kertainen	Kuntotarkastus 2003	Kuntotarkastus 2008
Heretty	Kämpä	S1	Hyvä	Kuntotarkastus 2003	Kunto- ja palotarkastus 2008
	Sauna	S2	Hyvä		Kunto- ja palotarkastus 2008
	Talli	S1	Hyvä	-	Kuntotarkastus 2008
	Käpykaristamo	S2	Hyvä	-	Kuntotarkastus 2008
Luutsaaren tila	Asuinrakennus, sauna/puuvaja	S5	Keskin-kertainen	Palotarkastus 2004	Kuntotarkastus 2009, palotarkastus 2014
	Navetta/lato, heinälato 1, heinälato 2, rantalato, riihi/lato, lammaslato, aitta, olkilato/sikolähti, puuliiteri, talli	S5	Huono	-	Kuntotarkastus 2009
Ala-Vahterin tila	Asuinrakennus, navetta, aitta, rantasauna/venevara	S5	Huono	Kuntoinventointi 2007	Kuntotarkastus 2017

6 Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu

6.1 Retkeily ja muu luonnon virkistyskäyttö

6.1.1 Nykytila

Isojärven kansallispuiston tärkeimmät käyttömuodot olivat vuonna 2005 toteutetun kävijätutkimuksen (Halinen 2006) mukaan retkeily, eväsretket, kävely ja luonnon tarkkailu. Retkeilyreittien keskeisin lähtöpiste on Heretty; kävijöistä yli 70 % vierailikin kämpällä, joka on samalla kansallispuiston opastuspiste. Heretystä kävijällä on mahdollisuus suunnata Kannuslahden tai Latokuusikon luontopoluille tai retkeilypolkuja pitkin Lortikkaan ja edelleen Kalalahteen. Polkuja on kansallispuistossa yhteensä noin 30 km. Reitistölle ei ole tehty vaativuusluokitusta.

Puiston keskellä sijaitseva Lortikan kämpä on erittäin suosittu kohde, jonka käyttöaste vuokra-kämpänä on vuodesta toiseen korkea. Kämpä palvelee retkeilijöitä vuosittain toukokuusta lokakuuhun. Lortikan vuorakämpän ohella yöpymisen kansallispuistossa on mahdollista Kuorejärven ja Kalalahden laavuissa sekä niiden yhteydessä sijaitsevilla telttailualueilla. Myös Lortikassa ja Renusaassa on telttailualueet. Lisäksi puistossa on kolme nuotiopaikkaa, jotka sijaitsevat Kannuslahdessa, Vahterjärven etelärannalla sekä Ylisen Lortikkalammen rannalla hieman erillään vuorakämpän pihapiiristä. Juomavettä voi ottaa Heretyn kämpältä kaivosta sekä Lortikan tien varrella sijaitsevasta lähteestä, joiden veden laatua seurataan laboratoriotutkimuksin. Uiminen on mahdollista sekä Isojärvessä että alueen pienemmissä järvissä ja lammissa, mutta varsinaisia uimarantoja kansallispuistossa ei ole.

Kansallispuiston kävijämäärä oli vuonna 2006 noin 7 100 kävijää. Kansallispuiston nykyinen, vuoden 1984 runkosuunnitelman perusteella toteutettu palveluvarustus on esitetty kuvassa 15.

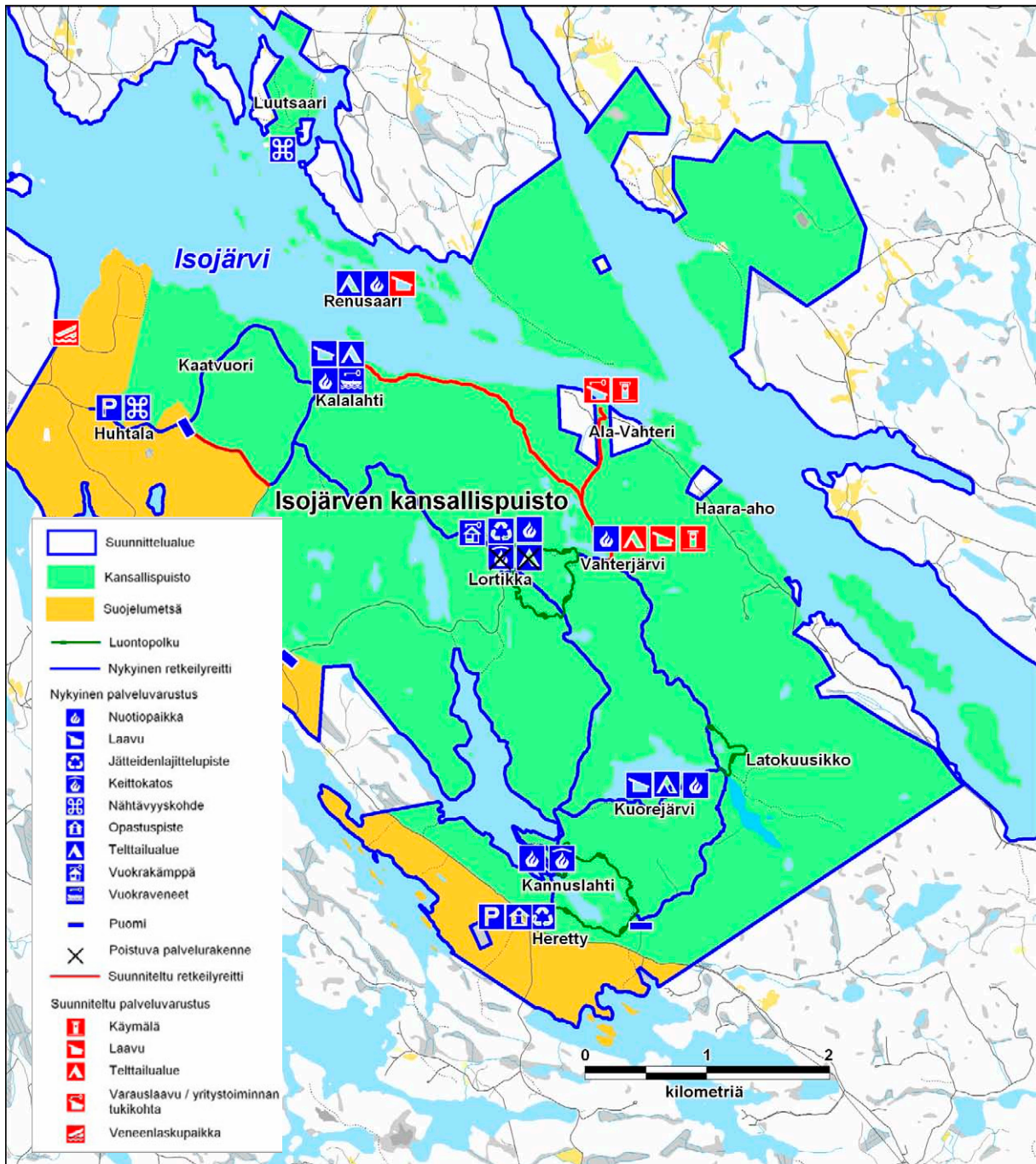
6.1.2 Tavoitteet

Isojärven kansallispuistoa kehitetään erämaisena retkeilykohteena, joka palvelee sekä oma-toimisesti luonnossa liikkuvia retkeilijöitä että luontomatkailuyrittäjiä asiakkaineen. Reitistön ja palveluvarustuksen kehittämisen lähtökohtana on päiväretkien ja lyhyiden, 1–2 maastoyöpymistä sisältävien ”viikonloppuretkien” mahdollistaminen. Retkeilyreitistön ja palveluvarustuksen säilyttäminen mitoitukseltaan pääpiirteissään nykyisen kaltaisena palvelee luonnon rauhaa etsiviä ja luonnon tarkkailusta kiinnostuneita retkeilijöitä. Reitistön suunnittelussa huomioidaan paikoin vaikeakulkuisen maaston aiheuttamat haasteet sekä rakennetaan myös helpompikulkuisia reittejä.

Lortikan kämpän käyttöaste on nykyisellään korkea erityisesti viikonloppujen osalta. Kämpän käyttöä edistetään markkinoimalla sitä leirikoulu-, opetus- ja harrastusryhmille. Käytettävyyden lisäämiseksi ylläpidetään kämpälle johtava tie linja-autolla ajettavassa kunnossa (ks. luku 8.4 Liikenne ja liikkuminen).

Luontoarvoihin perustuvan retkeilyn ja matkailun ohella edistetään alueen kulttuuriperintökohteiden tunnettuutta nähtävyyksinä (ks. luku 5.2.2 Kulttuuriperinnön suojelu, Tavoitteet).

Kansallispuistossa varaudutaan 15 000 käyntiin vuodessa. Palveluvarustus mitoitetaan tämän mukaisesti. Kävijämäärien kasvamiseen varaudutaan ohjaamalla kävijöitä alueelle Heretyn opastuspisteen ohella Huhtalan ja Kalalahden suunnasta, mikä edesauttaa kävijöiden jakautumista tasaisemmin alueelle sekä vähentää Heretyn lähialueelle kohdistuvaa painetta.

Kuva 15. Isojärven kansallispuiston nykyinen ja suunniteltu palveluvarustus ja reitit. Luvussa 6.3.3 kuvattu luontomatkoilun yritystoiminnan tukikohta on sijoitettu kartalla Ala-Vahteriin. Tekstissä on kuvattu myös muita mahdollisia sijoituspaikkoja, jotka sijaitsevat suojelumetsän alueella. Nokiniemen siemenviljelystä ei ole merkitty karttaan. Käytön loputtua viljelys liitetään suojelumetsään. © Metsähallitus 2008, © Maanmittauslaitos 1/MLL/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

6.1.3 Toimenpiteet

Kävijöiden ohjaaminen puistoon

Isojärven kansallispuistoon on opastus Tampere–Jyväskylä-tieltä (vt 9) Länkipohjan kautta sekä Lahti–Jämsä-tieltä (vt 24) Kuhmoisten kautta. Länkipohjasta on matkaa Herettyyn 14 km ja Kuhmoisista 17 km. Myös lähimmät bussipysäkit sijaitsevat Länkipohjassa ja Kuhmoisissa. Suurin osa kävijöistä saapuukin puistoon henkilöautolla. Opastusjärjestelyjen ja viitoituksen uusimisen myötä kävijöitä ohjataan puistoon Heretyn ohella myös Huhtalasta. Molemmissa kohteissa on pysäköintialueet. Heretyn pysäköintialue pidetään avoinna myös talviaikaan. Mikäli kävijämäärien kasvaessa pysäköintitilan tarve kasvaa, voidaan pysäköintialueita Metsähallituksen päätöksellä laajentaa Heretyssä ja Huhtalassa suojelumetsän alueelle. Rakennustyöt toteutetaan niin, ettei suojelluille rakennetuille ympäristöille aiheuteta maisemallista eikä muuta ympäristöhaittaa.

Retkeilyreitistön kehittäminen ja palveluvarustuksen parantaminen

Kansallispuiston retkeilyreitistöä laajennetaan rakentamalla uusi retkeilypolku Vahterjärven eteläpäästä järven itärantaa seuraten järven pohjoispäähän, ja sieltä luode-kaakkosuuntaisen jyrkänteen mukaisesti Isojärven rantaan ja edelleen Kalalahteen. Uuden polun linjaus toteuttaa kävijäpalautteessa ja vuoden 1984 runkosuunnitelmassa esiin tuodun ajatuksen ns. Isojärven rengasreitistä. Uuteen reittiin liittyen Vahterjärven eteläpäässä sijaitseva nuotiopaikka siirretään hieman pohjoisemmaksi ja nuotiopaikan yhteyteen perustetaan telttailualue. Lisäksi kohteeseen rakennetaan käymälä. Vahterjärven pohjoispäästä linjataan polkuyhteys Ala-Vahterin tilalle. (kuva 15) Polku rakennetaan, mikäli Ala-Vahteriin toteutetaan jäljempänä kuvattu matkailun yritystoiminnan tukikohta.

Kalalahden ja Huhtalan suunnalla reitistöä laajennetaan siirtämällä Kalalahden käänköpaikalla oleva puomi lähemmäksi Huhtalaa, Kaatvuoreen suuntautuvan huoltouran ja Kalalahden tien risteykseen, ja muodostamalla näin Kaatvuoren kiertävä helppokulkuinen, Kalalahden majavalammelle hyvät näkymät tarjoava reitti. Kalalahden tien kunto ei mahdollista yleisöliikennettä, vaan tie ylläpidetään huoltourana. Viitoitusta parannetaan täydentämällä viitoitus Kalalahden polulta Huhtalaan.

Latokuusikon luontopolku kulkee järeässä kuusikossa, jossa on runsaasti lahoa puuta sekä maapuuna että vielä pystyssä olevina runkoina. Puuston ikääntyessä puita kaatuu jatkossa runsaasti, mikä tulee ottaa huomioon virkistyskäytön suunnittelussa. Kohdeopasteissa varoitetaan kävijöitä kaatuvien puiden aiheuttamasta turvallisuusriskistä, sillä erityisesti tuulisella säällä Lato-kuusikossa liikkumista tulisi turvallisuussyistä välttää. Kaatuneiden puiden rungot myös hankaloittavat luontopolulla liikkumista, eikä kaikkia järeitä runkoja jatkossa pystytä raivaamaan riittävän ajoissa. Luontopolulle onkin suunniteltu uusi linjaus, jonka mukaisesti polku siirretään tarvittaessa kuusikon keskeltä sen reunamille huollon helpottamiseksi ja turvallisuusriskin pienentämiseksi.

Kannuslahden keittokatos korjataan ja Kannuslahden tulipaikka varustetaan laiturilla.

Isojärven rantautumispaikka

Isojärven suojelumetsän alueella, Nokipohja-lahden itärannalla on venevalkama, johon rakennetaan veneen- ja kanootinlaskupaikka. Laskupaikalle rakennetaan ramppi, josta kevytrakenteisen veneen tai kanootin saa laskettua veteen, sekä raivataan pysäköintitilaa muutamalle henkilö-

autolle. Veneiden säilyttäminen alueella on mahdollista Metsähallituksen kanssa tehtävän sopimuksen mukaisesti. Nokipohjasta on helppo kulkea vesitse esimerkiksi Kalalahden nuotiopaikalle ja laavulle tai Renusaaren telttailupaikalle. Rantautumispaikan rakentaminen vähentänee myös rantojen luvatonta käyttöä yksityisten maanomistajien veneenlaskupaikkoina.

6.1.4 Seuranta

Kansallispuiston kävijämääriä seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Kävijälaskennassa hyödynnetään mekaanisia ja elektronisia laskureita. Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun vaikutuksia seurataan Metsähallituksen voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti. Ohjeistus ja käytettävä mittaristo perustuvat LAC-menetelmään (Limits of Acceptable Change – hyväksyttävän muutoksen rajat). Retkeilyn ja luontomatkailun vaikutusten seuranta kohdistuu kestävän luontomatkailun periaatteisiin (Liite 5).

6.2 Opastusviestintä ja ympäristökasvatus

Kansallispuiston opastuksen painopisteenä on ryhmien opastus sekä kansallispuiston luonto- ja kulttuuriperintöarvojen esittely. Heretyn entistetyssä savottakämpässä sijaitsevan opastuspisteen näyttelyssä esitellään kansallispuiston metsien käytön historiaa sekä kämppäkulttuuria. Lisäksi kämpän piha-alueen opastuskatoksessa on kansallispuistosta kertovia infotauluja ja esitteitä. Opastuskatoksen ohella Heretyssä, Hevosjärven pohjoispäässä (Latokuusikon reunassa), Lortikassa, Kalalahdessa ja Huhtalassa on infotaulut, joissa on näkyvillä puiston kartta palveluvarustusmerkintöineen sekä tietoa puiston luonnosta. Huonokuntoiset taulut uusitaan vuosina 2007–2008, ja opasteisiin sisällytetään myös osin englanninkieliset tekstit. Heretyn ja Lortikan kämppien pihassa on lisäksi kämppiä esittelevät infotaulut, jotka myös uusitaan.

Kansallispuistosta on laadittu opaslehtinen, jossa on tietoa puiston sijainnista, luonnosta ja palveluista sekä alueen kartta. Kansallispuiston pääasiallinen esittelykanava on Metsähallituksen internet-sivusto osoitteessa www.luontoon.fi/isojarvi. Alueen kartat, joissa on kuvattu reitit ja palvelurakenteet, ovat saatavissa Metsähallituksen Retkikartta-palvelusta osoitteessa www.retkikartta.fi.

6.3 Matkailun yritystoiminta

6.3.1 Nykytila

Isojärven kansallispuiston alue kuuluu muutamien luontomatkailuyrittäjien toiminta-alueeseen. Yrittäjät tarjoavat mm. opastettuja luontoretkiä, ohjelmapalveluja – kuten sienestys-, kalastus- ja melontaretkiä – sekä ruokailupalveluja. Lähialueen matkailutoimijoista matkailijamäärällä mitaten merkittävin on Himoksen laskettelu- ja vapaa-ajankeskus Jämsässä.

Isojärven suojelumetsän eteläpuolella sijaitsee Isojärven ympäristöarvometsä, joka on perustettu Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelun yhteydessä vuonna 1997 (Metsähallitus 1997a). Suojelu- ja ympäristöarvometsää on mahdollista hyödyntää Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelman (Metsähallitus 2006) mukaisesti luontomatkailun yritystoiminnan tarpeisiin. Ympäristöarvometsän käsittelyssä otetaan huomioon virkistys- ja matkailunäkökulmat.

6.3.2 Tavoitteet

Ympäristön luontomatkailupalvelujen kehittäminen – erityisesti Himoksen laskettelu- ja vapaa-ajankeskuksen kehitys – sekä lähialueen lisääntyvä vapaa-ajanasutus lisäävät Isojärven kiinnostavuutta luontomatkailukohteena. Isojärven kansallispuiston palveluvarustusta ja opastusta kehitetään siten, että tämä yhdessä ympäröivien luontokohteiden kanssa parantaa luontomatkailuyrittäjien toimintaedellytyksiä alueella. Kansallispuistossa harjoitettavan luontomatkailun tulee tukea alueen luonnon ja kulttuuriperinnön suojelun tavoitteita sekä noudattaa alueen suojelusäädöksiä, Metsähallituksen kestävästä luontomatkailun periaatteita (Liite 5) ja Metsähallituksen ja luontomatkailuyrittäjien välisiä sopimuksia.

6.3.3 Toimenpiteet

Luontomatkailun toiminnot keskitetään virkistysvyöhykkeelle. Matkailun volyymin kasvaessa alueelle rakennetaan sopimusyrittäjiä ja -yhteisöjä palveleva luontomatkailun yritystoiminnan tukikohta, joka toteutetaan tilanteen mukaan esim. varauslaavuna tai varaustulipaikkana. Kohde voidaan sijoittaa joko kansallispuistoon Ala-Vahterin tilalle – huomioiden tilaa koskeva rantayleiskaavan suojelumääräys – tai suojelumetsän puolelle, joko Partajärven ympäristöön tai Saaresjärven rantaan. Sijointipaikkana Ala-Vahteri palvelisi vesitse liikkuvia sekä retkeilypolkua Vahterjärveltä saapuvia matkailijoita. Ala-Vahteriin johtavan tien heikon kunnan vuoksi kohteeseen ei ohjata yleisöliikennettä, mutta huoltoajo kohteeseen sallitaan. Partajärven ympäristöön tai Saaresjärveen sijoitettaessa tukikohta ei edellyttäisi merkittäviä tiestön kunnostustoimia. Tällöin kohteen sijainti ei kuitenkaan olisi kansallispuiston reitistön ja palveluvarustuksen hyödyntämisen kannalta yhtä hyvä kuin Ala-Vahterissa.

Metsähallitus tarjoaa puitteet luontomatkailun harjoittamiselle sekä tekee yrittäjien kanssa sopimuksen hallinnassaan olevien alueiden ja rakenteiden käytöstä. Matkailuyritysten kanssa laadittavien sopimusten osalta noudatetaan Metsähallituksen voimassa olevia ohjeita ja käytäntöjä. Yhteistyöyrittäjille järjestetään tiedotus- ja koulutustilaisuuksia sekä muita tapahtumia alueen hoitoon ja käyttöön liittyen, mikä edesauttaa matkailuelinkeinon kehittymistä ja verkottumista alueella. Tiedotuksen ja osallistamisen keinoja ovat avoimien tilaisuuksien sekä koulutusten ohella kahdenväliset neuvottelut yhteistyöyrittäjien ja Metsähallituksen kesken.

6.3.4 Seuranta

Luontomatkailun ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden ja käytäntöjen mukaisesti tarkoitusta varten kehitettyä mittaristoa käyttäen. Mittarien päivitys toteutetaan Metsähallituksessa vuoden 2008 aikana.

6.4 Palvelurakenteiden huolto

Kansallispuiston ja suojelumetsän palvelurakenteiden suunnittelusta, rakentamisesta ja huollosta sekä alueen valvonnasta vastaa Metsähallitus. Toiminnassa noudatetaan Metsähallituksen ympäristö- ja laatukäsikirjan ohjeita, joita ovat rakentamisen ja rakennuttamisen ohje Metsähallituksen luontopalveluissa, luontorakentamisen periaatteet, palveluvarustuksen rakentamisen toimenpidesuunnitteluohje sekä luontorakenteiden piirustuskokoelma. Palvelurakenteet keskitetään virkistysvyöhykkeelle ja sijoitetaan maastoon sopiviksi turvallisuusnäkökohdat huomioiden.

Rakennukset

Yleisökäytössä olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten huoltoa on käsitelty luvussa 5.2 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito. Rakennusten huollossa noudatetaan Metsähallituksen ympäristö- ja laatukäsikirjan ohjeita.

Varastoalue

Heretyn kämpän tallia ja piha-aluetta käytetään kansallispuiston huoltotoimintojen varastoalueena, mikä ei sovi yhteen kämppäkartanon nähtävyyскоhteena esittelemisen kanssa. Kämppää vastapäätä, suojelumetsän puolelle rakennetaan huoltoa paremmin palveleva varastorakennus, joka tehdään ulkoasultaan kämppämpärympäristöön sopeutuvaksi. Alueelle voidaan varastoida esimerkiksi tarvittavia koneita ja rakenteisiin käytettävää puutavaraa. Alueelle ei varastoida jätteitä.

Polttopuuhoito

Polttopuun kulutus kansallispuistossa on noin 15 m³ vuodessa. Kansallispuistossa on kuusi nuotiopaikkaa, joilla on nuotiokehä ja polttopuuvarasto. Nuotiopaikoille tuodaan vähintään puolen vuoden tarvetta vastaava puumäärä kerrallaan. Polttopuut hankitaan lähialueilta. Polttopuukuljetukset hoidetaan traktorilla, mönkijällä tai moottorikelkalla. Kuljetus järjestetään ensisijaisesti talviaikaan maastovaurioiden minimoimiseksi. Kävijöitä opastetaan käyttämään polttopuuta säästeliäästi.

Jätehuolto

Roskattoman retkeilyn periaatteen mukaisesti kävijät tuovat itse jätteensä pois maastosta. Isojärven kansallispuiston jätehuolto on keskitetty Heretyn opastuspisteen ja Lortikan vuokrakämpän yhteyteen rakennettuihin jätteiden lajittelu- eli ekopisteisiin, joista jäte kuljetetaan edelleen pois puistosta. Molemmista pisteistä on erikseen keräys lasi-, metalli-, bio- ja sekajätteelle. Biojäte kompostoidaan käymälöiden kompostoreissa, palavat jätteet voi polttaa tulipaikoilla. Lortikan saunan harmaat vedet imeytetään imeytyskenttään. Kävijöiden omatoimisuuteen perustuva jätehuolto ehkäisee huoltoajoneuvojen aiheuttamaa maaston kulumista ja vähentää jätehuollon kustannuksia.

Yleisökäymälät

Heretyn opastuspisteessä sekä kaikilla puiston nuotiopaikoilla ja laavuilla – lukuun ottamatta Vahterinjärveä – on yleisökäymälät. Myös Vahterinjärvelle rakennetaan käymälä, ja Heretyn ja Huhtalan pysäköintialueiden yhteydessä sijaitsevat yleisökäymälät kunnostetaan. Kaikki käymälät ovat kompostoivia kuivakäymälöitä.

Palvelurakenteiden ja opasteiden kunnossapito ja turvallisuus

Palvelurakenteiden ja maasto-opasteiden kuntoa tarkkaillaan säännöllisesti, ja havaitut viat korjataan. Metsähallitus vastaa hallinnoimiensa alueiden palvelurakenteiden turvallisuudesta.

7 Tutkimus

Luonto

Metsähallitus on tehnyt lajistonselvityksiä ja luontotyyppi-inventointeja sekä suojelumetsässä että kansallispuistossa. Luontotyyppi-inventoinnit suunnittelualueella toteutettiin vuosina 2003–2006, ja niitä täydennetään tarvittaessa. Isojärven kansallispuistosta on kerätty lajistotietoa kasvillisuudesta (Heikkinen 1982, Juutilainen 2006), eläimistöä (Laine 1981a–b, Liukko & Peltonen 1988), linnustosta (Laine 1983 ja 1984, Rajasärkkä 1983 ja 1993, Vickholm & Virolainen 1983, Toivanen 2006), päiväperhosista (Pylvänäinen 1995 ja 1999a–b, Mikonranta 2007) sekä kovakuoriaisista (Helve 2006). Puiston ja lähialueen majavareviireistä on myös koottu tietoja (Jokinen 1999). Lisäksi kansallispuistossa on tehty kääpäselvitys (Halme ym. 2006).

Kulttuuriperintö

Isojärven kulttuuriperintöä koskevia Metsähallituksen selvityksiä ovat mm. perinnemaisema-inventointi (Salonen ym. 1993) ja selvitys Luutsaaren tilasta (Vauramo 1994), tutkimukset mm. Huhtalan puutarhakasvilajistosta (Kanerva 1992) sekä Huhtalan rakennusten iän määritykset (Zetterberg 1990a–f). Ala-Vahterin rakennukset on inventoitu ja niille on tehty kunnostussuunnitelma (Keski-Suomen museo 2007). Museoviranomaiset ovat inventoineet Huhtalan (Museovirasto 1993).

Kävijätiedot

Paikallisten asukkaiden ja loma-asukkaiden suhtautumista Isojärven kansallispuistoon selvitettiin opinnäytetyössä (Korhonen 1987) melko pian puiston perustamisen jälkeen. Nykymuotoinen kävijätutkimus puistossa on tehty vuonna 2005 (Halinen 2006). Puistossa tehdään vuosittain kävijälaskentaa osana Metsähallituksen asiakasseurantaa. Asiakasseurannan tiedot tallennetaan Metsähallituksen seurantajärjestelmään.

Tutkimustiedon saatavuus

Aluetta koskevat tutkimukset ja selvitykset, joihin suunnitelmassa viitataan, on esitetty tämän suunnitelman lähdeluettelossa. Lisäksi luetteloon on sisällytetty aluetta koskevaa muuta kirjallisuutta.

Tavoitteet ja reunaehdot tutkimustoiminnalle

Suunnittelualueella tehtävä tutkimus – erityisesti ennallistamistoimien seuranta – tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää sekä suunnittelualueen että muiden vastaavien kohteiden hoito- ja käyttötoimia suunniteltaessa. Hoitotoimien ja käytön ohjaamisen kannalta keskeisiä tutkimusaiheita ovat alueen luonto, lajisto, kävijämäärä sekä eri toimintojen – kuten virkistyskäytön ja ennallistamisen – vaikutukset alueella. Metsähallitus tarjoaa toimintaedellytykset tutkimushankkeille ja saa vastaavasti käyttöönsä aluetta koskevia tutkimustuloksia.

8 Muu käyttö

8.1 Marjastus ja sienestys

Suunnittelualueella voi vapaasti kerätä marjoja ja ruokasieniä – huomioiden kuitenkin liikkumisrajoitukset kansallispuiston rajoitusvyöhykkeellä. Kääpien kerääminen kansallispuistossa on kielletty.

8.2 Kalastus

Suunnittelualueella sijaitsevilla järvillä ja lammilla onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus sekä muu kotitarve- ja virkistyskalastus on sallittu kalastuslain (286/1982) mukaisesti. Arvajanreitillä Isojärven ja Päijänteen välisissä koski- ja virtapaikoissa kalastuslain 8. §:n mukainen onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus on kielletty Keski-Suomen TE-keskuksen määräyksellä kalastuslain 11.2 §:n mukaisesti järvitaimenkannan suojelemiseksi. Muilta osin kalastusta ja kalavesien hoitoa suunnittelualueella säätelee Päijälän osakaskunta. Alueella ei – Kalalahden nykyistä majavalampea eli entistä, veden alle jäänyttä peltoa lukuun ottamatta – ole Metsähallituksen hallinnassa olevia vesialueita. Metsähallitus on kuitenkin vuokrannut kalastusoikeuden kansallispuiston alueen sisään jäävillä pienillä järvillä ja lammilla, ja sallii näillä alueilla onkimisen ja pilkkimisen. Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma ei rajoita kalastusta suunnittelualueella.

8.3 Metsästys

Isojärven kansallispuistossa metsästys on luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla kielletty. Metsähallitus voi kuitenkin myöntää luvan hirvenajoon metsästyksen yhteydessä kansallispuiston rauhoitusmääräyksiä säätelevän asetuksen (932/1981) mukaisesti. Jatkossa hirvenajo voidaan toteuttaa miesajona tai käyttäen koiraa. Muu metsästys kansallispuistossa on kielletty. Haavoittunut eläin voidaan kuitenkin lopettaa ja ottaa haltuun puiston alueella.

Tulokaspetojen (lähinnä minkin ja supikoiran) poistaminen luonnonsuojeluyhdistyistä voidaan sallia, mikäli niiden kannat runsastuvat haitallisesti. Metsähallitus päättää pienpetopyynnin järjestelyistä tapauskohtaisesti.

Suojelumetsässä metsästys on toistaiseksi sallittu metsästyslain (615/1993) mukaisesti. Suojelumetsä on pienpeto- ja pienriistan lupakirja-alueita, ja lisäksi alueella on voimassa olevia, hirvenmetsästystä koskevia metsästysvuokrasopimuksia. Metsähallitus päättää sopimusten jatkosta ja lupakiintiöistä. Liitettäessä suojelumetsä kansallispuistoon (ks. luku 10) alueella astuvat voimaan kansallispuiston rauhoitusmääräykset, jolloin metsästys nykyisäädösten mukaisesti hirvenajoa lukuun ottamatta kielletään. Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelmassa (Metsähallitus 2006) on linjattu, että metsästyskäytössä oleva pinta-ala säilytetään nykytasolla. Isojärven suojelumetsän liittäminen kansallispuistoon ja siten alueen poistuminen metsästyskäytöstä on alueen pienen pinta-alan (481 ha) huomioiden luonnonvarasuunnitelman linjausten mukaista, mutta paikallisesti tällä on merkittävä vaikutus metsästyksen harrastajiin. Paikallisten haittavaikutusten minimoimiseksi kansallispuistoa laajennettaessa tulisikin osoittaa korvaavia metsästysalueita lähialueelta. Laajennusalueen rauhoitusmääräyksistä säädetään annettavassa laajennuslaissa. Kansallispuiston laajennuksen vaikutuksia alueen metsästyskäyttöön on käsitelty luvussa 15.3.

Hoito- ja käyttösuunnitelmalla ei ole vaikutuksia metsästyksen muissa osissa Isojärvi–Arvajanselän Natura 2000 -aluetta.

8.4 Liikenne ja liikkuminen

Liikenteen ja liikkumisen järjestelyn tavoitteena on ohjata liikennettä siten, että suunnittelualan eliölajistolle sekä muille luontoarvoille aiheutetaan mahdollisimman vähän haittaa ja häiriötä.

Osa kansallispuiston teistä on suljettu autoliikenteeltä puomeilla puiston sisäisen liikenteen vähentämiseksi, mutta tieurat ylläpidetään huoltoteinä. Suljettuja teitä ovat Hevosjärven tie, Lortikan tie ja Kalalahden tie Kaatvuoren huoltouran risteyksestä eteenpäin. Lortikan tie on lisäksi kämpän vuokraajien käytössä. Nämä tiet – samoin kuin suojelumetsän alueella olevat metsäautotiet, joita ei kunnosteta, koska ne ovat huollon kannalta tarpeettomia – ovat kävelijöiden, pyöräilijöiden ja ratsastajien käytettävissä. Kansallispuistossa pyöräily on lisäksi sallittu Heretyn ja Lortikan välisellä vanhalla polkupyörätielle sekä Lortikasta Kalalahteen johtavalla polulla, mutta ei muilla retkeilypoluilla. Ratsastusta retkeilypoluilla (ml. vanha polkupyörätie) ei sallita. Pyöräilyä ja ratsastusta koskevien rajoitusten tarkoituksena on maaston suojaaminen kulutukselta ja muille retkeilijöille mahdollisesti aiheutuvien vaaratilanteiden ehkäiseminen. Kansallispuiston pysäköintialueet sijaitsevat Heretyssä ja Huhtalassa, ja Heretyn pysäköintialue pidetään avoinna myös talviaikaan. Pysäköintialueet ja suljetut tiet (puomit) on merkitty alueen palveluvarustusta esittelevään kuvaan 15.

Kansallispuistossa ja suojelumetsässä ei sallita moottorikelkkailua – lukuun ottamatta alueen huoltoon liittyvää ajoa. Isojärven jäällä kelkkailu on sallittu vesilain (264/1961) ja maastoliikennelain (1710/2005) mukaisesti. Alueella ei ylläpidetä latureittejä, mutta omatoimista maastohiihtoa ja lumikenkäilyä voi harrastaa vapaasti.

Isojärvelle rakennetaan veneiden ja kanoottien vesillelaskupaikka Nokipohja-lahden itärannalla olevaan venevalkamaan. Veneen pitäminen valkama-alueella on mahdollista Metsähallituksen kanssa tehtävän sopimuksen perusteella. Vesitse liikkuvien saavutettavissa ovat kansallispuiston palveluvarustuksesta erityisesti Kalalahden nuotiopaikka, telttailualue ja laavu sekä Renusaaren nuotiopaikka ja telttailualue. Puiston rauhoitusmääräysten (asetus 932/1981) mukaisesti paikallisilla on myös oikeus maksuttomaan veneenpitoon kansallispuiston alueen järvillä ja lammilla. Veneenpidosta tulee sopia Metsähallituksen kanssa.

9 Toimenpidesuunnitelmat

Suunnittelualueelle on laadittu ja vahvistettu seuraavat toimenpidesuunnitelmat:

- Isojärven kansallispuiston Heretyn keskusopastuspaikan ja kulttuurimaisema-alueen erityissuunnitelma (Metsähallitus 1985a)
- Isojärven kansallispuiston Lortikan kulttuurimaisema-alueen suunnitelma (Metsähallitus 1985b)
- Isojärven kansallispuiston Huhtalan kulttuurimaisema-alueen erityissuunnitelma (Metsähallitus 1989)
- Isojärven kansallispuiston Luutsaaren alueen hoito (Kallonen 1995)
- Isojärven kansallispuiston ennallistamissuunnitelma (Arminen 2004)
- Isojärven suojelumetsän metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpidesuunnitelma (Arminen 2007a).

Huhtala ja Luutsaari sisältyvät Keski-Suomen luontotiimin perinnebiotooppien hoitosuunnitelmaan (Arminen 2007b). Teemakohtaisia luonnonhoito- ja toimenpidesuunnitelmia laaditaan tarpeen mukaan.

Suunnitelmakaudella toteutettavalle palveluvarustukselle sekä yhteystarpeina tässä suunnitelmasa esitetyille reiteille laaditaan Metsähallituksen ohjeistuksen mukaiset toimenpidesuunnitelmat.

Luonnonhoito- ja muut toimenpidesuunnitelmat vahvistaa Metsähallitus.

HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

10 Käytön ohjaus, sopimukset, järjestyssääntö ja laajentaminen

Käytön ohjaus

Isojärven kansallispuiston ja suojelumetsän sekä Salmijärven vanhojen metsien suojeluohjelma-kohteen hallinnasta ja hoidosta vastaa Metsähallitus. Pääosan Natura 2000 -alueesta muodostavat Isojärven ja siitä Päijänteeseen laskevan Arvajanreitin vesialueet, joiden hallinnasta ja hoidosta vastaa Päijälän osakaskunta. Myös kansallispuiston alueen sisään jäävät vesialueet kuuluvat osakaskunnalle. Puiston alueen sisälle kokonaisuudessaan jäävät vesialueet (pienet järvet ja lammet) pyritään liittämään kansallispuistoon neuvottelemalla niiden hankinnasta valtion omistukseen joko ostoin tai maanvaihdoin. Mikäli hankinta ei ole mahdollista, vesialueet voidaan myös pyrkiä vuokraamaan osakaskunnalta. Kaikki toimet edellyttävät osakaskunnan suostumusta. Natura 2000 -alueeseen kuuluvien yksityismaiden luontoarvojen inventoinneista ja mahdollisesta hoitosuunnittelusta vastaa Keski-Suomen ympäristökeskus. Kohteet ovat hyvin pienialaisia.

Sopimukset

Metsähallituksen hallinnassa olevia alueita koskevia käyttöoikeus- ja vuokrasopimuksia tehdään ja voimassa olevia sopimuksia jatketaan Metsähallituksen voimassa olevan ohjeistuksen mukaan. Sopimuksiin perustuva toiminta ei saa vaarantaa luonnon ja kulttuuriperinnön suojelun tavoitteita eikä muita alueiden hoidon ja käytön tavoitteita – kuten luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaamista. Sopimusten perusteella toteutettavaa toimintaa ovat esimerkiksi teiden ja johdin-alueiden käyttö, metsästys, luontomatkailun yritystoiminta ja tutkimus.

Järjestyssääntö

Isojärven kansallispuistolle on laadittu luonnonsuojelulain 20. §:n mukainen järjestyssääntö, jota tarkistetaan hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisen yhteydessä. Ehdotus uudistetuksi järjestyssäännöksi on esitetty liitteessä 6. Merkittävimmät muutokset ovat koiran käytön salliminen hirvenajossa kansallispuiston alueella sekä ratsastuksen ja pyöräilyn rajoittaminen erikseen osoitetuille reiteille.

Kansallispuiston laajentaminen

Kansallispuistokomitean mietinnössä (Kansallispuistokomitea 1976) esitettiin Isojärven kansallispuiston tavoiterajaus, jonka perusteella puisto myöhemmin perustettiin. Kansallispuiston toteutunut aluerajaus poikkeaa jonkin verran kansallispuistokomitean esittämästä tavoiterajauksesta. Osa tavoiterajaukseen kuuluvista alueista sisältyy Isojärven suojelumetsään, joka toimii ensi vaiheessa kansallispuiston ”puskurivyöhykkeenä” laajentaen yhtenäistä, metsätaloustalouden ulkopuolelle jäävää metsäaluetta.

Isojärven kansallispuistoa laajennetaan liittämällä puistoon valtion omistamat, Metsähallituksen luontopalveluiden hallinnassa olevat Salmijärven vanhojen metsien suojeluohjelmakohte sekä Isojärven suojelumetsän alue, yhteensä 521 ha. Laajennuksen jälkeen kansallispuiston pinta-ala on 2 687 ha. Kansallispuiston rauhoitusmääräykset tulevat laajennusalueilla voimaan, kun alueet on liitetty kansallispuistoon. Laajennuksen yhteydessä selvitetään kansallispuistoon kuuluvia kiinteistöjä koskevat rasitteet sekä yhdistetään kiinteistöt Isojärven kansallispuiston kiinteistöksi.

Isojärvi–Arvajanreitin Natura 2000 -kohteeseen kuuluvat yksityismaat sekä kansallispuiston välittömässä läheisyydessä sijaitsevat rantojensuojeluohjelmakohteet liitetään kansallispuistoon, mikäli ne siirtyvät valtion omistukseen. Kansallispuiston rauhoitusmääräykset astuvat voimaan alueiden siirtyessä valtion omistukseen.

11 Turvallisuus ja pelastustoiminta

Metsähallitus vastaa siitä, että sen hallinnassa olevien alueiden palveluvarustus ja rakennukset ovat kunnossa sekä täyttävät niille asetetut yleiset ja erityiset turvallisuusvaatimukset. Mikäli rakenteissa tai rakennuksissa havaitaan vikoja tai puutteita, jotka vaarantavat niiden turvallisuuden, kohteiden käyttö kielletään, kunnes puutteet on korjattu. Kielloista ilmoitetaan kohdeopastein ja tarvittaessa Metsähallituksen internet-sivuilla www.luontoon.fi/isojarvi.

Metsähallituksen henkilökunnan työtapojen ja -välineiden sekä muiden työskentelyyn liittyvien turvallisuusnäkökohtien osalta noudatetaan voimassa olevia työsuojeluohjeita. Työsuojeluun liittyvä sisäinen palaute käsitellään viipymättä ja epäkohdat korjataan.

Kansallispuistolle laaditaan palo- ja pelastussuunnitelma yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa. Asuin- tai siihen verrattavassa käytössä oleville rakennuksille suoritetaan palotarkastus 10 vuoden välein.

12 Valvonta

Metsähallitus vastaa hallinnassaan olevien alueiden valvonnasta. Valvonta kohdistuu järjestys sääntöjen noudattamiseen, rajoitusalueiden rauhoittamiseen ja muihin rauhoitusmääräyksiin. Valvonta perustuu alueen hallinnan ohella kansallispuiston perustamislakiin (674/1981), rauhoitusmääräykset sisältävään asetukseen (932/1981) ja lakiin Metsähallituksen erävalvonnasta (1157/2005).

13 Yhteistyö

Metsähallitus hoitaa ja kehittää Isojärven kansallispuistoa yhteistyössä paikallisten ja maakunnallisten sidosryhmien – erityisesti paikallisten asukkaiden, yrittäjien ja yhteisöjen – kanssa. Yhteistyön keinoja ovat avoin tiedottaminen, kokoukset ja koulutustilaisuudet, yhteishankkeet sekä osallistavat ja sitouttavat suunnittelumenetelmät.

Tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat Kuhmoisten kunta ja paikallinen väestö, Keski-Suomen ympäristökeskus, Keski-Suomen liitto, lähiseudun koulut ja oppilaitokset, paikalliset kalastus- ja metsästystahot, museoviranomaiset, retkeily- ja luonnonsuojelujärjestöt sekä lähiseudun matkailualan toimijat. Yhteistyötä kehitetään erityisesti kestävän luontomatkailun osalta paikallisten yrittäjien ja matkailuelinkeinon kanssa.

14 Resurssit ja aikataulu

Virkistyskäyttö

Suunnitelmakauden keskeiset uudet investoinnit ovat Isojärven rengasreitti, Nokipohjan veneenlaskupaikka sekä luontomatkailun yritystoiminnan tukikohta Ala-Vahteriin tai suojelumetsän alueelle. Täydennysinvestointeja ovat mm. Kannuslahden keittokatoksen uusiminen, leiriytymispaikkojen varustuksen täydentäminen ja uusiminen sekä Kannuslahden ja Lortikanvuorten luontopolkutaulukujen uusiminen. Suunnitelmakauden investoinnit on koottu taulukkoon 11. Reittien ja palveluvarustuksen jatkuvaluonteiset hoito- ja ylläpitokustannukset on koottu taulukkoon 12, jossa on ilmoitettu myös henkilöstökustannukset. Perusteet reitti- ja palvelurakennelainvestoinneille ja ylläpitokustannuksille on esitetty Isojärven kansallispuiston virkistyskäyttö- ja opastussuunnitelmassa (Virta 2007).

Taulukko 11. Investoinnit reitteihin ja palveluvarustukseen Isojärven kansallispuistossa suunnitelmakaudella. Kiireellisyysluokat: 1 = kiireellinen, 5 vuoden kuluessa; 2 = vähemmän kiireellinen, 5–10 vuoden kuluessa; 3 = ei kiireellinen.

Kohde	Kustannusarvio €	Kiireellisyys
Kannuslahden ja Lortikanvuorten luontopolut kohdeopasteiden uusiminen, noin 20 kpl	12 600	1
Kuorejärven nuotiopaikka pöytä/penkki-yhdistelmän uusiminen	500	1
nuotiokehän uusiminen	600	1
Kannuslahden keittokatoksen uusiminen	8 000	1
Kannuslahden laitur	500	1
Lortikan pysäköintialueen käymälän kunnostus	600	1
Heretyn ja Huhtalan pysäköintialueiden käymälöiden kunnostus	1 200	1
Huhtalan tien peruskorjaus	8 000	1
Polkujen viitoitus	5 000	1
Kansallispuiston rajojen merkintä maastoon		1
Peruskorjattavat pitkokset ja sillat	6 000	1
Rakennettavat uudet pitkokset ja sillat	7 000	1
Uusien reittien raivaus ja maalimerkinät	3 400	1
Lortikan hevostallin/keittokatoksen purku	1 200	1
Peruskorjattavat pitkokset	1 000	2
Nokipohjan veneenlaskupaikka ja tien kunnostus	7 000	2
käymälä	1 500	2
Renusaari laavu	5 000	2
nuotiokehän uusiminen	600	2
Vahterinjärven nuotio- ja telttailupaikka liiteri-käymälä	6 500	2
laavu	5 000	2
Tienvarsioasteiden uusiminen	6 000	2
Lortikan tien peruskorjaus	30 000	2
Luontomatkailun yritystoiminnan tukikohta Ala-Vahteri / Partajärvi / Saaresjärvi		3
Yhteensä	117 200	

Taulukko 12. Isojärven kansallispuiston vuosittaiset hoito- ja ylläpitokustannukset sekä henkilöstökustannukset. htkk = henkilötyökuukausi.

Kohde	Yhteensä €/v
Reitistön perushuolto	1 000
Teiden perushuolto	3 000
Palveluvarustuksen perushuolto	3 000
Maasto- ja kohdeopasteiden perushuolto	500
Polttopuuhuolto, nuotiopaikat	2 500
Polttopuuhuolto, kämpät	1 400
Jätehuolto	1 500
Yhteensä	12 900
Henkilökunta	34 500
puistonhoitaja (1 htkk)	
puistomestari (2 htkk)	
luontovalvoja (5 htkk)	
kausiopas (3 htkk)	
matkakulut	10 000
Yhteensä	44 500
Kaikki yhteensä	57 400

Ennallistaminen ja luonnonhoito

Ennallistaminen ja luonnonhoito toteutetaan erillisten suunnitelmien (Arminen 2004 ja 2007a–b) mukaisesti. Ennallistamisen kokonaiskustannukset vuoteen 2010 saakka ovat 70 000 €. Tämän jälkeen luonnonsuojelutoimet painottuvat teemakohtaiseen luonnonhoitoon, josta muodostuu lähinnä henkilöstökustannuksia. Ne sisältyvät edellä virkistyskäytön kustannuksista esitettyyn taulukkoon.

Kulttuuriperinnön hoito

Kulttuuriperintökohteita kunnostetaan tarvittaessa erillisten toimenpidesuunnitelmien mukaan. Resurssien suuntaamisessa etusijalla ovat valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet. Ala-Vahterille on laadittu kunnostussuunnitelma (Keski-Suomen museo 2007), mutta se ei sisältänyt kustannusarviota. Metsähallitus ei ensisijaisesti osallistu Ala-Vahterin kunnostukseen, vaan kohdetta tarjotaan vuokralle yritystoimintaan siten, että vuokralainen vastaa kunnostuksesta suojeluarvot huomioiden.

Muut kustannukset

Muita hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttamiseen liittyviä kustannuksia ovat mm. Haara-ahon rakennusten ja Lortikan hevostallin mahdollisen inventoinnin ja purkamisen kustannukset sekä kansallispuiston laajentamisen yhteydessä toteutettavien kiinteistötoimitusten kustannukset.

15 Suunnitelman vaikutusten arviointi

Hoito- ja käyttösuunnitelma ei sisällä sellaisia hankkeita, joista olisi laadittava YVA-lain (468/1994) mukainen ympäristövaikutusten arviointi. Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005) kuitenkin edellyttää, että ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan riittävässä määrin sellaisten suunnitelmien valmistelussa, joiden toteuttamisessa saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Natura 2000 -verkostoon kuuluvilla alueilla on luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaan selvitettävä suunnitelman vaikutukset kohteen luonnonarvoihin. Koska hoito- ja käyttösuunnitelman tarkoitus on nimenomaan kohdealueen luonnonarvojen ja lajiston elinolosuhteiden turvaaminen ja parantaminen, ei suunnitelmaan lähtökohtaisesti sisällytetä toimenpiteitä, jotka heikentäisivät Natura 2000 -kohteiden suojelun perustana olevia luonnonarvoja.

Ympäristövaikutuksia ovat paitsi luontoon kohdistuvat ekologiset vaikutukset, myös ihmisiin kohdistuvat sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset. Lisäksi ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee käsitellä taloudellisia vaikutuksia, jotka voivat kohdistua sekä luontoon että ihmisiin.

Isojärven kansallispuistolla on vaikutuksia sekä alueen luonnonympäristön tilaan että lähialueiden taloudellisiin ja sosiaalisiin olosuhteisiin. Vaikutuksia aiheutuu mm. lisääntyvästä kävijämäärästä, palveluvarustuksen rakentamisesta sekä luonnontilan palauttamiseen ja parantamiseen tähtäävistä toimista. Kansallispuiston suurimmat ympäristövaikutukset verrattuna tilanteeseen, jossa alueen maankäyttömuotona olisi säilynyt metsätalous, ovat kuitenkin syntyneet puiston perustamisen yhteydessä. Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset ovatkin melko vähäisiä suhteutettuna nykytilanteeseen, jossa kansallispuistoa on jo varustettu aiemman suunnitelman (Metsähallitus 1984) pohjalta ja alueiden palautuminen luonnontilaan sekä luontaisesti että ennallistamistoimien seurauksena on käynnistynyt.

Tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden ympäristövaikutuksia on arvioitu verrattuna kansallispuiston nykytilanteeseen sekä hoidon, käytön että alueen laajuuden osalta. Esitetyistä toimista eniten ympäristövaikutuksia aiheuttavat virkistyskäytön kehittäminen ja tuki-toimet sekä ennallistaminen ja luonnonhoito. Ne on otettu tämän arvioinnin painopisteiksi. Lisäksi ympäristövaikutuksia aiheutuu kansallispuiston laajentamisesta, joka myös on käsitelty arvioinnissa. Natura 2000 -alueeseen kohdistuvat vaikutukset on arvioitu suhteessa alueen Natura-luontotyypeihin ja -lajeihin.

15.1 Ekologiset vaikutukset ja vaikutukset Natura 2000 -alueeseen

15.1.1 Virkistyskäyttö

Retkeilyreitistön laajentaminen

Uuden Isojärven rengasreitin rakentaminen laajentaa ihmisvaikutuksen kohteena olevaa aluetta kansallispuistossa. Kyseinen reitti palvelee yhdysreittinä Kalalahden ja Vahterjärven leiriytymispaikkojen välillä mahdollistaen pitempien retkien tekemisen. Reitin sijainnista ja luonteesta johtuen siitä aiheutuva ihmisvaikutuksen lisääntyminen jäänee kuitenkin verrattain vähäiseksi eikä aiheuta merkittävää haittaa kansallispuiston luontoarvoille.

Myönteiset vaikutukset

Suunnittelualan virkistyskäyttö tarjoaa kävijöille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin luonnon-ympäristöihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Luonnonsuojelusta saatava tieto voi muuttaa kävijöiden myöhempiä päätöksiä ja tekoja ympäristön kannalta myönteisemmiksi. Ympäristökasvatuksen ja luonto-opetuksen avulla välitetään luontoa ja ympäristöä koskevaa tietoa ja edesautetaan siten ympäristöarvojen huomioon ottamista jokapäiväisissä toiminnoissa. Kulttuurikohteiden vaaliminen ja esille tuominen lisäävät kävijöiden tietoa paikallisesta kulttuurista ja historiasta sekä edesauttavat kulttuuriperinnön säilymistä.

Haittavaikutukset

Retkeily aiheuttaa maaston kulumista ja kasvillisuuden talleantumista. Vaikutus on suurimmillaan virkistysvyöhykkeellä. Lisäksi virkistyskäyttö voi häiritä eläimistöä, erityisesti pesimäaikana. Muita mahdollisia haittavaikutuksia ovat roskaantuminen ja liikenteen aiheuttamat melu-, pöly- ja muut päästöt. Syrjävyöhykkeellä virkistyskäyttö on huomattavasti vähäisempää eikä aiheuttane merkittäviä häiriöitä. Rajoitusvyöhykkeellä liikkuminen on rajoitusaikana kiellettyä rajoitusten syynä olevien luonnonarvojen turvaamiseksi.

Haitallisten vaikutusten vähentäminen

Virkistyskäytöstä aiheutuvaa kävijäpainetta pyritään vyöhykkeiden avulla kohdistamaan kulutusta kestäville alueille. Kävijöitä ohjataan kansallispuistoon jatkossa kahdesta suunnasta, Heretystä ja Huhtalan–Kalalahden kautta, jotta kävijäpainetta saadaan tasattua isommalle alueelle. Retkeilyn haittavaikutuksia vähennetään linjaamalla polut herkimpien alueiden ulkopuolelle ja opastamalla kävijät pysymään merkityillä reiteillä. Uuden reitin pohjana käytetään olemassa olevia kulku-uria, kuten Kalalahdesta itään suuntautuvaa vanhaa metsäautotien pohjaa sekä Kalalahden ja Vahterinjärven välillä olevia vanhoja polkuja. Vaikeakulkuisissa paikoissa – kuten kallioilla ja kivikoissa sekä soistuneissa paikoissa – reitit pitkostetaan. Kansallispuiston alueella kulkevien teiden katkaiseminen autoliikenteeltä vähentää liikenteen päästöjä ja melua. Suunnittelualan laajuudesta ja arvioidusta kävijämäärästä johtuen virkistyskäyttö ei aiheuta merkittävää haittaa alueen luonnolle eikä vaaranna alueen suojeluperusteita.

15.1.2 Ennallistaminen ja luonnonhoito

Ennallistamisen vaikutus maastoon ja eliöstöön

Ennallistaminen edesauttaa ihmistoiminnan seurauksena muuttuneiden kohteiden palautumista luonnontilaan. Ennallistamistoimia toteutetaan sekä Isojärven kansallispuistossa että suojelumetsässä, jossa on suhteellisen paljon ennallistamiskohteita, sillä metsätalouskäytön päättymisestä on vain joitakin vuosia. Ennallistamisen seurauksena alueen ihmistoiminnasta aiheutuva pirstoutuneisuus vähenee ja suunnittelualueesta muotoutuu yhtenäinen, luonnontilainen aluekokonaisuus. Luonnontilan parantuminen parantaa myös alueen eliöstön elinolosuhteita. Ennallistamisen tavoitteena on käynnistää luontainen sukkessio eli prosessi, jossa toisiaan seuraavat eliöyhteisöt muokkaavat elinympäristöään. Ajan kuluessa ihmistoiminnan vaikutus alueeseen vähenee ja ekosysteemi palautuu luonnontilaan.

Metsien ennallistaminen

Lahopuun määrän lisääminen parantaa erityisesti lahoa puuainesta vaativien hyönteisten ja kääpien elinolosuhteita. Metsien ikääntyessä puita kuolee myös luonnostaan ja alueelle muodostuu vähitellen luonnontilaiselle metsälle ominainen lahopuujatkumo. Vaurioittamalla puustoa, pienaukottamalla ja polttamalla luodaan metsään aukkoja, joihin kasvaa lehtipuuvältaista taimistoa. Ennallistamistoimien tuloksena metsään muodostuu luontaisen kaltaisia häiriöalueita, jolloin metsätaloustoimien yksipuolistama puusto vähitellen muuttuu monimuotoisemmaksi. Puuston ja muun kasvillisuuden monimuotoisuuden lisääntyminen muokkaa myös alueen eliölaajiston koostumusta. Ennallistamisesta hyötyvät erityisesti lahoa tai palanutta puuainesta sekä lehtipuuta vaativat lajit. Metsien puulajikoostumuksen, ikärakenteen ja lajiston monipuolistuessa metsäympäristö saa takaisin luontaiset rakennepiirteensä.

Luonnonhoito

Luonnonhoitotoimilla ylläpidetään perinnebiotooppien ominaispiirteitä ja turvataan lajiston elinolosuhteita. Perinnebiotooppeja ovat niityt, hakamaat ja metsälaitumet, jotka ovat muodostuneet perinteiseen maatalouteen liittyneen kaskeamisen sekä niitty- ja metsälaidunnuksen myötä. Perinnebiotooppien luonto ei perinteisen maankäyttömuodon päättyessä säily ilman hoitotoimia.

Vaikutukset Natura 2000 -luontotyyppeihin

Ennallistaminen parantaa Natura 2000 -luontotyyppien edustavuutta ja voi myös lisätä niiden pinta-alaa alueella. Pinta-ala kasvaa, jos ennallistamistoimien seurauksena elpyneet alueet voidaan luokitella Natura 2000 -luontotyyppeihin kuuluviksi. Polttamalla ennallistettavat alueet luokiteltaan polton seurauksena boreaaliseksi luonnonmetsäksi. Paloalueet lisäävät merkittävästi Natura 2000 -luontotyyppien pinta-alaa suunnittelualueella. Muiden luontotyyppien pinta-ala kasvaa hitaammin alueiden palautuessa vähitellen luonnontilaan.

Vesistövaikutukset

Suojelumetsän siirtäminen metsätalouskäytön ulkopuolelle vähentää vesistövaikutuksia verrattuna tilanteeseen, jossa alueen metsiä olisi hakattu normaalien metsätalouskäytäntöjen mukaan. Ennallistamistoimista lahopuun tuottamisella ja pienaukottamisella ei ole varsinaisia vesistövaikutuksia. Metsän poltto lisää pintavaluntaa ja ravinteiden huuhtoutumista humuskerroksesta. Erityisesti nitraattityypen huuhtoutumisen on todettu kiihtyvän palaneella alueella valunnan lisääntymisen myötä (Ennallistamistyöryhmä 2003). Suojelumetsään suunnitellulta polttokohteelta on kuitenkin noin 250 m matkaa lähimpään vesistöön, ja maasto on kallioista. Polttoalueelta huuhtoutuvat ravinteet sitoutuvatkin todennäköisesti metsämaahan, joten poltosta ei aiheudu haitallisia vesistövaikutuksia eikä vesilain (264/1961) 1:15:ssa tarkoitettuja vesistöhaittoja tai vahinkoa muille maanomistajille. Pitkällä tähtäimellä ennallistamistoimet parantavat myös vesistöjen luonnontilaa niiden valuma-alueen luonnontilaisuuden palautuessa.

Haitalliset vaikutukset

Ennallistamistyöt aiheuttavat tilapäisiä haittoja kohdealueen maastolle ja eläimistöille. Konetyö jättää maastoon ajouria ja maanpinnan käsittelystä mm. polttoalueiden valmistelun yhteydessä aiheutuu jälkiä, jotka näkyvät maastossa useita vuosia. Lisäksi konetyö aiheuttaa yhdessä muun ennallistamistoimiin liittyvän liikenteen kanssa meluhaittoja ja päästöjä ilmaan. Ennallistamistyöissä tuhoutuu kohdealueen kasvillisuutta ja eläimistö voi häiriintyä. Nämä haitat ovat kuitenkin

verrattain vähäisiä ja ohimeneviä. Vastaavia vaikutuksia aiheutuisi myös alueen metsätalouskäytöstä. Ennallistamistöitä ei tehdä kohteilla, joilla esiintyy Natura 2000 -luontotyyppisiä tai harvinaisia tai uhanalaisia lajeja.

Haitallisten vaikutusten vähentäminen

Pääosa ennallistamistöistä – etenkin siemenpuuviljelysten puuston poistaminen ja lahoppuun tuottaminen – tehdään syksyllä ja talvella, mikä vähentää maastoon syntyviä koneenjälkiä ja eläimistöille aiheutuvia häiriöitä. Metsien polttaminen tehdään kuitenkin alku- tai loppukesällä. Poltettavilla alueilla ei esiinny uhanalaisluokituksessa tai luontodirektiivissä mainittuja kasvilajeja. Jotkut lintudirektiivin linnut voivat häiriintyä poltosta, mutta pitkällä aikavälillä polttaminen parantaa lintujen elinympäristöä. Paloalueet rajataan luonnollisten esteiden ja tarvittaessa palourien avulla, jotta palo ei leviä hallitsemattomasti.

15.1.3 Kansallispuiston laajentamisen ympäristövaikutukset

Vaikutukset luontoon ja lajistoon

Kansallispuiston laajentaminen parantaa luontotyyppien ja lajien suojelutasoa laajennusalueella vakiinnuttamalla alueen suojelun. Suojelutasoa parantavia maankäyttöratkaisuja on toisaalta toteutettu jo ennen varsinaista kansallispuiston laajentamista mm. suojelumetsän perustamisen kautta. Merkittävin muutos kansallispuiston laajentamisessa kohdistuu metsästykseseen: Kansallispuistoon liitetyillä alueilla ovat voimassa kansallispuiston rauhoitusmääräykset (asetus 932/1981), joiden mukaisesti metsästys – lukuun ottamatta hirvenajoa metsästyksen yhteydessä – on kansallispuistossa kielletty. Metsästyksen vaikutus suunnittelualueen luontoon on nykyiselläänkin melko vähäinen, ja poistuisi laajennuksen myötä lähes kokonaan. Metsästyksen lopettamisesta hyötyisivät etenkin kanalintukannat. Toisaalta pienpetojen metsästyksen päättyminen voisi lisätä pienpetojen määrää alueella ja sitä kautta heikentääkin kanalintukantojen tilaa. Pienpetoja voidaan kuitenkin Metsähallituksen päätöksellä tarvittaessa poistaa alueelta.

15.1.4 Vaikutukset suunnittelualueen Natura 2000 -suojeluperusteisiin

Luontotyyppit

Suunnitelman toteuttaminen ei merkittävästi vaikuta **vesiluontotyyppien** tilaan. Pitkällä aikavälillä niiden luonnontilaisuus lisääntyy valuma-alueiden palautuessa luonnontilaan. Suunnitelma-alueella on vain muutamia **lähteitä**, joiden edustavuus on melko heikko. Ojitusten ja muiden metsätaloustoimien kohteena olleita **puustoisia soita** ennallistetaan, jolloin niiden luonnontila ja edustavuus paranevat ja pinta-ala voi kasvaa. Lähinnä suunnittelualueen pienten lampien rannoille sijoittuvien **vaihtumisen- ja rantasoiden** annetaan kehittyä luontaisesti. Virkistyskäyttöä ohjataan mm. vyöhykejaolla, mikä vähentää suolajistolle aiheutuvia häiriöitä. Suunnitelma ei merkittävästi vaikuta näihin luontotyyppisiin.

Boreaalisia luonnonmetsiä ennallistetaan tuottamalla lahoppuuta sekä pienaukotuksella ja polttamisella. Ennallistamisen seurauksena luonnontilaisten metsien pinta-ala ja edustavuus lisääntyvät. Etenkin tuoreiden metsäpaloalojen tuoma lisäys alueen Natura 2000 -luontotyyppien joukkoon lisää suunnitelma-alueen luonnonarvoja. Virkistyskäyttö voi aiheuttaa paikallista kulumista lähinnä poluilla, mutta alueen luonnolle siitä ei aiheudu merkittävää haittaa. **Lehtojen** annetaan

kehittyä luonnonvaraisina, paitsi milloin kuusten poistaminen on tarpeen lehtolajiston säilyttämiseksi. Ajan myötä sekä boreaalisten luonnonmetsien että lehtojen metsän rakenne muuttuu edustavammaksi.

Silikaattikalliot ovat erittäin herkkiä kulumiselle. Vyöhykejaon avulla pystytään kuitenkin hallitsemaan luontotyyppiin kohdistuvaa uhkaa ja ehkäisemään vaurioita.

Yhteenveto suunnitelman mahdollisista vaikutuksista Natura 2000 -luontotyypeihin on esitetty taulukossa 13.

Taulukko 13. Mahdolliset vaikutukset Isojärven suunnittelualueen Natura 2000 -luontotyypeihin.

Natura 2000 -luontotyyppi	Vaikutukset		Kuvaus vaikutuksista	Ei merkittäviä vaikutuksia
	Virkistyskäyttö	Ennallistaminen ja luonnonhoito		
Hiekkamaiden niukkamineraaliset niukkaravinteiset vedet				x
Humuspitoiset järvet ja lammet				x
Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit				x
Pikkujoet ja purot				x
Vaihtumis- ja rantasuot				x
Lähteet ja lähdesuot				x
Kasvipeitteiset silikaattikalliot	x		Virkistyskäyttö voi kuluttaa. Käytön ohjauksella ehkäistään vaurioita.	
Boreaaliset luonnonmetsät	x	x	Luonnontila ja edustavuus paranevat ja pinta-ala kasvaa. Virkistyskäyttö voi kuluttaa.	
Boreaaliset lehdot		x	Luonnontila ja edustavuus paranevat.	
Puustoiset suot		x	Luonnontila ja edustavuus paranevat ja pinta-ala kasvaa.	

Lajisto

Lähes kaikkien suunnittelualueella tavattavien uhanalaisten sekä luonto- ja lintudirektiivissä mainittujen lajien säilyminen riippuu niiden elinympäristöjen säilymisestä. Tällöin lajien suojelutason voidaan olettaa pysyvän suotuisana, kun lajien elinympäristöt suojellaan ja niiden tilaa parannetaan ennallistamistoimilla. Lajistoa suojellaan myös vyöhykejaolla, joka mm. suojaa kulutukselle herkkää kasvillisuutta ja turvaa linnuston pesimärauhaa. Toimittaessa tämän suunnitelman mukaisesti suojeltava lajisto säilyy ennallaan tai runsastuu. Luonnontilan parantumisen myötä alueen lajistoon voi myös tulla lisää arvokkaita lajeja, erityisesti lahoa tai palanutta puuta vaativia lajeja tai suolajeja.

Kokonaisuutena Isojärven kansallispuisto ja Isojärven suojelumetsän perustaminen sekä tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt toimet vaikuttavat myönteisesti alueen luonnonoloihin. Tämän suunnitelman toteuttaminen ei heikennä luonnonarvoja, joiden perusteella Isojärvi-Arvajanreitintä alue on liitetty Natura 2000 -verkostoon.

15.2 Vaikutukset kulttuuriperintöön

Isojärven kansallispuiston lukuisten merkittävien kulttuuriperintöarvojen suojeleminen on keskeinen osa hoito- ja käyttösuunnitelmaa. Kulttuuriperintökohteiden suojeleminen ja hoitaminen turvaa kohteiden säilymistä, ja ajan myötä niiden arvo tulee kasvamaan. Kohteiden aktiivinen esille tuominen kansallispuiston opasteissa ja opastusviestinnässä kasvattaa kävijöiden tietoisuutta paikallisesti historiasta ja kulttuurista. Yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa vahvistaa tunnetta yhteisestä kulttuuriperinnöstä ja edesauttaa myönteistä suhtautumista suojelutoimiin sekä parantaa suojelun vaikuttavuutta. Paikallisilta asukkailta ja yhteisöiltä saadaan myös arvokasta tietoa alueen historiasta ja entisaikojen kulttuurista.

Kulttuuriperinnön säilymistä Isojärvellä uhkaa ensisijaisesti käytettävissä olevien resurssien puute. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja maisemien sekä perinteisen maankäytön muovaamien perinnebiotooppien säilyminen edellyttää kohteiden arvon selvittämistä sekä aktiivisia hoito- ja kunnostustoimia. Resurssien puutteessa kohteiden hoidon tasosta voidaan joutua tinkimään, mikä voi johtaa vaikeasti korjattaviin tai jopa peruuttamattomiin muutoksiin. Paitsi taloudellisia resursseja, kulttuuriperinnön suojeleminen edellyttää, että käytettävissä on myös riittävästi vaadittavaa erityisosaamista mm. vanhojen rakennusten kunnossapitoon liittyen.

15.3 Sosiaaliset vaikutukset

Osallistava suunnittelu ja yhteistyö alueen toimijoiden välillä muodostavat perustan suunnitelma-alueen hoidolle ja käytölle ja ehkäisevät ristiriitoja eri intressiryhmien välillä. Suunnitelmallinen toiminta ja alueen käytön ohjaaminen vähentävät häiriöitä, joita kasvava kävijämäärä ja siten mm. lisääntyvä liikenne voivat aiheuttaa. Erityisesti ennallistamista koskeva tiedottaminen on tärkeää, koska aihe ei ole toistaiseksi kovin tuttu suurelle yleisölle ja voi siten kohdata ennakkoluuloja.

Suunnitelma-alueen monipuoliset virkistyskäyttömahdollisuudet tarjoavat kävijöille erilaisia mahdollisuuksia henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisäämiseen ja siten elämänlaadun paranemiseen. Kansallispuisto tarjoaa mahdollisuuksia luonnossa virkistäytymiseen ja luontoon tutustumiseen. Puiston laajennus ja palveluvarustuksen kehittäminen parantavat alueen käyttömahdollisuuksia. Laajennuksen toteuttaminen nykyisten säädösten mukaisesti johtaisi kuitenkin metsästyksen kieltämiseen alueella, mikä vaikuttaisi haitallisesti suunnittelualueella metsästävien harrastusmahdollisuuksiin. Isojärven suojelumetsä muodostaa hyvin pienen osan koko Länsi-Suomen valtionmaiden metsästyksialueista, mutta paikallisesti alue on metsästyksen harrastajille tärkeä. Seuraavissa kappaleissa on käsitelty tarkemmin kansallispuiston laajentamisen sosiaalisia vaikutuksia. Muilta osin tässä suunnitelmassa ei esitetä muutoksia alueen nykyisiin, jokamiehen-oikeuksiin perustuviin käyttömahdollisuuksiin.

Myönteiset sosiaaliset vaikutukset

Kansallispuiston laajentaminen parantaa retkeilyn ja luontomatkailun edellytyksiä alueella. Laajennuksen välittömät vaikutukset luonnon virkistyskäyttöön ovat Isojärvellä melko pieniä. Suojelumetsä on jo nykyisellään alue, jonka annetaan kehittyä luontaisesti ja joka on jokamiesretkeilijöiden käytössä. Kansallispuiston laajentaminen ei myöskään välittömästi merkitse reittien ja palveluvarustuksen rakentamista nykyisen suojelumetsän alueelle. Välillisesti vaikutukset koko kansallispuiston kehittämistä ajatellen ovat kuitenkin merkittäviä: Kansallispuiston laajentaminen parantaa suojelun tasoa alueella, mahdollistaa kävijämäärän kasvattamisen suojeluarvoja vaarantamatta sekä kasvattaa alueen merkitystä ja vaikuttavuutta suojelu- ja virkistyskäyttökohteena. Tunnettuuden ja kävijämäärän kasvu vuorostaan edistävät virkistyskäytön kehittämistä alueella vaikuttaen mm. palveluvarustuksen rakentamiseen ja ylläpitoon käytettävissä oleviin resursseihin.

Haitalliset sosiaaliset vaikutukset

Kansallispuiston laajentaminen pienentää Isojärven pienriistan ja pienpetojen lupa-alueita ja vähentää varsinaiseen hirvenmetsästykseen käytettävissä olevaa valtionmaata. Suojelualueen laajentaminen siis kaventaa paikallisesti merkittävästi Isojärven alueen metsästyskäyttöä ja heikentää suunnittelualueella metsästävien harrastusmahdollisuuksia. Koska kansallispuiston laajennus koskee lähinnä valtion omistamaa aluetta, kohdistuvat metsästyksen rajoitukset ensisijaisesti ns. maattomiin metsästäjiin, jotka eivät kuulu metsästyseuroihin ja joille valtionmaat ovat ainoa mahdollinen metsästysalue. Eniten metsästysalueen pieneneminen koskee hirvenmetsästäjiä.

Haitallisten vaikutusten vähentäminen

Kansallispuiston laajennuksen voimaantulo johtaa edellä kuvattuihin haittoihin metsästyksen harrastajille. Haittoja voidaan vähentää siirtämällä kansallispuiston laajentamisen ajankohtaa tai järjestämällä korvaavia alueita metsästyksen harrastajien käyttöön. Laajennuksen toteuttamisen siirtäminen myöhempään ajankohtaan voi vähentää haitankärsijöiden määrää, mikäli metsästyksen harrastajien määrä jatkossa vähenee. Tämän suuntaista kehitystä voidaan olettaa tapahtuvan, koska metsästystä harrastavia on eniten 1948–1965 syntyneissä ikäluokissa. Tätä nuoremmissa ikäluokissa metsästäjien määrä on merkittävästi pienempi. Viime vuosina metsästäjien kokonaismäärä on kuitenkin pysytellyt melko vakiona. Korvaavien metsästysalueiden järjestäminen valtionmailla edellyttää metsästysalueiden laajentamista lähistön metsätalousalueilla. Hirvenajo on mahdollista alueella jatkossakin.

Luonnonvarasuunnitelman toteuttamisen vaikutukset

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttamisessa on huomioitava luonnonvarasuunnittelussa tehdyt linjaukset. Nykyinen luonnonvarasuunnitelma (Metsähallitus 2006) – joka kattaa vuodet 2004–2013 – edellyttää, että metsästyskäytössä oleva pinta-ala säilytetään nykytasolla. Isojärven suojelumetsän alueen (481 ha) poistuminen metsästyskäytöstä ei alueen pienen koon vuoksi ole ristiriidassa luonnonvarasuunnitelman metsästysalueita koskevan linjauksen kanssa. Paikalliset käyttöarvot huomioiden tulisi kansallispuiston laajennuksen yhteydessä kuitenkin varmistaa metsästyksen harrastajien harrastusmahdollisuuksien jatkuminen. Laajennuksen toteutumisesta ja yksityiskohdista päättää viime kädessä ympäristöministeriö. Luonnonsuojelulain uudistaminen voi muuttaa tilannetta mm. laajennuksen toteuttamistavan ja laajennusalueita koskevien säädösten sisällön osalta.

15.4 Taloudelliset vaikutukset

Kansallispuistossa suoritettavista toimenpiteistä aiheutuu investointikuluja, jotka koostuvat lähinnä palveluvarustuksen rakentamisesta ja palkkakuluista. Lisäksi alueen ylläpidosta aiheutuu kuluja. Investointiin ja ylläpitoon suunnattavat varat suhteutetaan alueen kävijämääriin kustannustehokkaiden ratkaisujen aikaansaamiseksi.

Kansallispuiston laajentaminen valtionmailla rajoittaa metsätalouden harjoittamista alueella ja siten alentaa alueelta saatavien puunmyyntitulojen määrää. Suojelualueiden laajentaminen toteuttaa osaltaan Metsähallitus-laissa (1378/2004) säädettyjä Metsähallituksen yleisiä yhteisiä velvoitteita. Metsätalouden työpaikkojen vähenemistä kompensoivat osittain ennallistamistoimien työllistävät vaikutukset. Suojelualueiden laajentaminen alentaa myös metsästysalueiden vuokrauksesta ja metsästyslupien myynnistä kertyviä tuloja. Nämä vaikutukset ovat Isojärven alueella melko pieniä. Toisaalta kansallispuiston laajeneminen voi kasvattaa virkistyskäytön ja luontomatkailun volyyymiä alueella ja tuottaa myös taloudellista tulosta esim. sopimusyrittäjien toiminnan ja paikallisen matkailuelinkeinon vahvistumisen kautta.

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman mukaiset toimenpiteet – erityisesti tarvittavien taustatietojen keruu ja ennallistamistyöt – lisäävät työllisyyttä sekä välillisesti että välittömästi. Ennallistaminen luo työpaikkoja metsäalan yrittäjille, lähinnä metsureille ja koneenkuljettajille. Ennallistamistoimista muodostuvat työpaikat korvaavat metsätalouden työpaikkoja suojelumetsän siirtyessä kokonaisuudessaan metsätalouskäytön ulkopuolelle. Suunnittelutyö ja alueella tehtävä tutkimus tarjoavat myös työtilaisuuksia sekä mahdollisuuksia opinnäytetöiden tekoon. Lisäksi työpaikkoja muodostuu opastustoiminnan, luonto-opetuksen ja luontomatkailun kautta. Työpaikkojen syntyminen vaikuttaa positiivisesti paitsi aluetalouteen myös alueen sosiaalisiin olosuhteisiin.

Isojärven kansallispuiston kehittäminen lisää alueen tunnettuutta ja vetovoimaa matkailukohteena ja siten vaikuttaa positiivisesti seudun elinkeinoelämään. Palveluvarustuksen parantaminen ja vierailun ympärille kehitettävät, paikallisten yritysten tarjoamat oheispalvelut kasvattavat kävijämäärää ja siten myös alueen matkailutuloja.

15.5 Suunnitelman vaikutusten seuranta

Luonto- ja kulttuuriarvojen tilan seurantamenetelmät on esitetty luvussa 5 ja virkistyskäytön seurantamenetelmät luvussa 6.

Lähteet

- Ahvenainen, J. 1984: Suomen sahteollisuuden historia. – WSOY. 462 s.
- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. – 2. korj. p. Ympäristöopas 46. Suomen ympäristökeskus. 194 s.
- Andersson, P. 1989: Dokumentointiselvitys Kuhmoisten Huhtalan talosta. – Käsikirjoitus. Keski-Suomen museo. 9 s.
- Arminen, S. 2004: Isojärven kansallispuiston ennallistamissuunnitelma. – Metsähallitus. Länsi-Suomen luontopalvelut. 16 s., 7 liitettä.
- 2007a: Isojärven suojelumetsän metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpidesuunnitelma. – Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. 22 s., 3 liitettä.
- 2007b: Keski-Suomen luontotiimin perinnebiotooppien hoitosuunnitelma. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 38 s. + liitteet.
- Björkqvist, N., Kinnunen, A., Mäkinen, T., Ryyppö, P., Suikki, A. & Virta, S. 2001: Kuhmoinen–Kuorevesi alue-ekologinen suunnitelma. – Raportti. Metsähallitus, metsätalous. 60 s., 6 liitekarttaa.
- Ekholm, M. 1993: Suomen vesistöalueet. – Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja. Sarja A 126. Vesi- ja ympäristöhallitus, Painatuskeskus, Helsinki. 163 s.
- Eloranta, A. & Olkio, K. 1987: Size, growth and density of brown trout (*Salmo trutta*) in the Arvajanjoki watercourse, Finnish Lake District. – Biol. Res. Rep. Univ. Jyväskylä 10: 167–188.
- & Huovinen, M. 1991: Arvajanreitin kalataloudellinen kunnostussuunnitelma. – Keski-Suomen vesi- ja ympäristöpiiri.
- Eloranta, P. 1988: Etelä- ja Keski-Suomen kansallispuistojen järvien kasviplanktonista heinäkuussa 1987. – Jyväskylän yliopiston biologian laitoksen tiedonantoja 51. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. 39 s.
- 1989: Scaled chrysophytes (*Chrysophyceae* and *Synerophyceae*) from national park lakes in southern and central Finland. – Nordic J. Bot. 8(6): 671–681.
- 1995: Phytoplankton of the nationalpark lakes in central and southern Finland. – Ann. Bot. Fenn. 32(3): 193–209.
- Ennallistamistyöryhmä 2003: Ennallistaminen suojelualueilla. Ennallistamistyöryhmän mietintö. – Suomen ympäristö 618. Ympäristöministeriö, alueiden käytön osasto. 220 s.
- Euroopan unionin lintudirektiivi 79/409/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luonnonvaraisten lintujen suojelusta.
- Euroopan unionin luontodirektiivi 92/43/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.

- Gyllén, P. (toim.) 2002: Kylä nimeltä Kylämä. Elämää ja ajankuvia Kuhmoisten Kylämältä. – Padasjoen kirjapaino. 209 s. + liitteet 21 kpl.
- Halinen, A. 2006: Isojärven kansallispuiston kävijätutkimus 2005. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 37 s., 3 liitettä.
- Halme, P., Kunttu, P., Härmä, O., Juutilainen, K. & Markkanen, A. 2006: Isojärven kansallispuiston kääväkäsinventointi 2005. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 23 s.
- Hautala, H. & Rautiainen, L. 1995: Kansallispuistoissa. – Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki. 158 s.
- Heikkinen, P. 1982: Isojärven kansallispuiston kasvillisuus. – SU 4:14/100. 3. painos (1992). Metsähallitus. 13 s., 9 liitettä.
- Heinonen, P., Karjalainen, H., Kaukonen, M. & Kuokkanen, P. (toim.) 2004: Metsätalouden ympäristöopas. – 3. uud. p. Metsähallitus, Vantaa. 159 s.
- Helve, E. 2006: – Henk. koht. tiedonannot Isojärven kansallispuiston kovakuoriaishavainnoista vuosilta 2001–2006.
- Hertz, M. 1934: Metsähallitus 1859–1934. – Valtioneuvoston kirjapaino, Helsinki. 152 s.
- Hiltunen, T., Björkqvist, N., Kinnunen, A., Kuokkanen, P. & Virta, S. 2007: Isojärven ympäristöarvometsän hoito- ja käyttösuunnitelma. – Metsähallitus, metsätalous. 21 s., 1 liite ja 3 liitekarttaa.
- Husa, J. & Kontula, T. 1997: Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Keski-Suomen läänissä. – Suomen ympäristökeskuksen moniste 71. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 187 s.
- Ilmonen, J., Rytteri, T. & Alanen, A. 2001: Suomen Natura 2000 -ehdotuksen luonnontieteellinen arviointi. – Suomen ympäristö 510. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 177 s.
- Jokinen, A. 1999: Majavahistoriaa Isojärven kansallispuistossa. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 3 s. + kartta.
- Jokipii, M. 1998: Keski-Suomen vaiheet keskiajalta kunnallishallintoon. – Teoksessa Jokipii, M. (toim.): Keski-Suomen historia 1. Keski-Suomen vanhin historia. Keski-Suomen liitto, Jyväskylä. s. 173–689.
- Juutilainen, K. 2006: Isojärven kansallispuiston kasvillisuuskartoitus 2006. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 10 s.
- Jäppinen, J. (toim.) 2006: Viestejä maisemassa. Keski-suomalainen kulttuuriympäristö. – Minerva Kustannus Oy, Helsinki–Jyväskylä. 248 s.
- Kalastuslaki 286/1982.
- Kallonen, S. 1984: Isojärven kansallispuisto. Selvitys talvieläimistöistä 3.–5.4.1984. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 4 s. + karttaliite.

- Kallonen, S. 1995: Isojärven kansallispuiston Luutsaaren alueen hoito. – Käsikirjoitus. Metsähallitus, Länsi-Suomen puistoalue. 11 s., 3 liitettä.
- Kanerva, T. 1992: Huhtalan (EH), Koveron (St) ja Korteniemen (EH) puutarhakasvilajisto 1900-luvun ensipuoliskolla ja vuonna 1989. – Systemaattis-ekologisen kasvitieteen laudaturerikoistyö. Helsingin yliopisto, kasvitieteen laitos. 57 s. + 5 liitettä.
- , Kallonen, S. & Suikki, A. 1996: Ketokatkeron seuranta Luutsaassa. – Raportti. Metsähallitus. 7 s.
- Kansallispuistokomitea 1976: Kansallispuistokomitean mietintö. – Komiteamietintö 1976:88. Valtion painatuskeskus, Helsinki. 199 s.
- Keski-Suomen liitto 1996: Keski-Suomen seutukaava. 5. VK, viides vaihekaava. – Julkaisu A 11. Keski-Suomen liitto, Jyväskylä.
- 2003: Eteläisen Keski-Suomen moottorikelkkaurien runkoverkoston luontoselvitys. – Julkaisu B 126. Keski-Suomen liitto, Jyväskylä. 63 s., 6 liitettä.
- 2006: Keski-Suomen maakuntakaava. Luonnos 006, 20.1.2006. – Luettavissa internetissä osoitteessa <http://feasy.net/ksliitto/1/index.cfm>. Viitattu 14.8.2006.
- Keski-Suomen museo 2007: Ala-Vahterin torpan ja pihapiirin rakennusinventointi, kunnostussuunnitelma ja kunnostusaikataulu. – Raportti. 29 s.
- Keski-Suomen seutukaavaliitto 1982: Keski-Suomen virtaavien vesien perusselvitys ja kunnostusohjelma. – Julkaisu no 64, sarja B. 128 s., 12 liitettä.
- Keski-Suomen ympäristökeskus 2004: Pintavesien laatu Keski-Suomessa 2000–2003. – Luettavissa internetissä osoitteessa <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=45672&lan=fi>. Viitattu 12.4.2007.
- 2005: Järvien syvyyskartoitus. – Luettavissa internetissä osoitteessa <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=44761>. Viitattu 12.4.2007.
- Kivelä, R. 2000: Keski-Suomen perinnemaisemat. – Alueelliset ympäristöjulkaisut 175. Keski-Suomen ympäristökeskus, Jyväskylä. 226 s.
- Korhonen, K. 1987: Paikallisten asukkaiden ja loma-asukkaiden suhtautuminen Isojärven kansallispuistoon. – Tutkielma metsäteknikon koulutusammattia varten. Evon metsäopisto. 15 s., 3 liitettä.
- Koskiensuojelulaki 35/1987.
- Koskinen, A. 1969: Kuhmoisten pitäjän putkilokasvistosta. – Acta Soc. Fauna Flora Fennica 79: 1–44.
- Kuhmoisten kunta & Maa ja Vesi Oy 2003: Kuhmoisten kunta. Sisäjärvien rantayleiskaava, pohjoiset osat.

- Kuuluvainen, T., Jäppinen, J.-P., Kivimaa, T., Rassi, P., Salpakivi-Salomaa, P. & Siitonen, J. 2004: Ihmisen vaikutus Suomen metsiin. – Teoksessa Kuuluvainen, T., Saaristo, L., Keto-Tokoi, P., Kostamo, J., Kuuluvainen, J., Kuusinen, M., Ollikainen, M. & Salpakivi-Salomaa, P. (toim.): Metsän kätköissä. Suomen metsäluonnon monimuotoisuus. Edita, Helsinki. s. 113–141.
- Kuusela, J. & Ovaskainen, R. 1973: Isojärven reittiä koskeva vesiasetuksen 53 ja 55 §:n mukainen selvitys. – Moniste. Insinööritoimisto Maa ja Vesi Oy. 38 s.
- Laine, T. 1981a: Isojärven kansallispuiston eläimistöselvitys 1980. – SU 4:23/1. Metsähallitus. 16 s.
- 1981b: Isojärven kansallispuiston eläimöstä talvella 1980–81. – SU 4:26/1. Metsähallitus. 5 s.
- 1983: Isojärven kansallispuiston saarten linnustosta 1983. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 3 s.
- 1984: Isojärven kansallispuiston saarten linnustosta 1983–1984. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 6 s.
- Laitakari, E. 1960: Metsähallinnon vuosisataistaival 1859–1959. – Silva Fennica 107. Metsähallitus, Helsinki. 447 s.
- Laitinen, K. 2005: Suomalainen asevelvollisuus. Historiallinen kaari, kehitys ja kansallinen olemus. – Teoksessa: Suomalaisen asevelvollisuuden kaari ja haasteet. Puolustusministeriön verkkojulkaisu. s. 1–118. Luettavissa internetissä osoitteessa http://www.defmin.fi/files/336/2381_394_Laitinen-Nokkala.pdf. Viitattu 30.11.2006.
- Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi 674/1981.
- Laki Metsähallituksen erävalvonnasta 1157/2005.
- Laki Metsähallituksesta 1378/2004.
- Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005.
- Laki ympäristövaikutusten arvioinnista 468/1994. – YVA-laki.
- Liukko, U.-M. & Peltonen, S. 1988: Pikkunisäkässelvitys Isojärven ja Seitsemisen kansallispuistoista 1987. – SU 4:93/150. 2. painos (1989). Metsähallitus. 34 s., 1 liite.
- Lukinmaa, E. 1988: Päijänteen pohjoisosaan laskevien Arvajan reitin, Muuramenjoen ja Rutajoen kalatiet. – Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja 96. 155 s.
- Luonnonsuojelulaki 1096/1996.
- Luukkainen, A. 1991: Arvajan koskireitin kasvillisuuskartoitus. – Käsikirjoitus. Keski-Suomen ympäristökeskus. 6 s.
- Maastoliikennelaki 1710/1995.

Metsähallitus: Arkistotiedot. – Mm. Jyväskylän hoitoalueen arkisto vuodesta 1970, ja sitä edeltäneiden Jämsän ja Keski-Hämeen hoitoalueiden arkistot. Säilytyspaikka Keski-Suomen maakunta-arkisto.

- 1981: Isojärven kansallispuisto. Kasvistotiedot yhtenäiskoordinaatistoruuduittain (Grid 27° E, 1 km²). – Raportti. Metsähallitus, luonnonsuojelualue-toimisto. 40 s.
- 1984: Isojärven kansallispuiston runkosuunnitelma. – SU 4:54/100. 2. painos. Metsähallitus.
- 1985a: Isojärven kansallispuiston Heretyn keskusopastuspaikan ja kulttuurimaisema-alueen erityissuunnitelma. – Toimenpidesuunnitelma. Metsähallitus. 5 s., 4 liitettä.
- 1985b: Isojärven kansallispuiston Lortikan kulttuurimaisema-alueen suunnitelma. – Toimenpidesuunnitelma. Metsähallitus. 5 s., 6 liitekarttaa, 4 liitettä.
- 1989: Isojärven kansallispuiston Huhtalan kulttuurimaisema-alueen erityissuunnitelma. – Toimenpidesuunnitelma. Metsähallitus. 11 s., 5 karttaliitettä, 3 liitettä.
- 1994: Isojärven kansallispuisto, Huhtala. – Esite. Metsähallitus, luonnonsuojelu.
- 1997a: Länsi-Suomen alueen luonnonvarasuunnitelma. – Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 12. 111 s. + kartta.
- 1997b: Suomen kansallispuistot. – Esite. Metsähallitus, luonnonsuojelu. 96 s.
- 2004: Isojärven kansallispuisto. – Esite. Metsähallitus.
- 2006: Länsi-Suomen alueen luonnonvarasuunnitelma. Kausi 2004–2013. – Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 56. 57 s., 11 liitettä.
- 2007: Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteet. – Raportti. Metsähallitus, luontopalvelut. 59 s., 5 liitettä.

Metsästyslaki 615/1993.

Mikonranta, L. 2007: Perhoslajiston kartoitus Isojärven kansallispuistossa. – Raportti. Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. 11 s.

Museovirasto 1993: Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. – Rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Luettavissa internetissä, osoite <http://www.nba.fi/rky1993/>. Viitattu 14.12.2007. ks. Putkonen 1998.

Mussaari, M., Koskinen, M. & Horppila-Jämsä, L. 2005: Keski-Suomen maakunnallisesti arvokaiden maisema-alueiden ja perinnemaisemien päivitys- ja täydennysinventointi 2004–2005. – Julkaisu B 149. Keski-Suomen liitto. 27 s., 2 liitettä.

Olkio, K. 1988: Pintasukellusmenetelmän soveltuvuudesta Arvajan reitin virtavesien taimenkantojen populaatio- ja käyttäytymistutkimuksiin. – Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto, biologian laitos. 80 s.

- Piippo, S. 1999: Ketokatkeron (*Gentianella campestris*) lisääntymismenestyksestä Keski-Suomessa. – Ekologian ja ympäristönhoidon pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, bio- ja ympäristötieteiden laitos. 57 s., 2 liitettä.
- Putkonen, L. (toim.) 1998: Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. – 2. painos. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. 278 s.
- Pylvänäinen, T. 1995: Isojärven kansallispuiston perhoslinjojen laskentatulokset v. 1995. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 9 s. + karttaliitteet.
- 1999a: Päiväperhoslinjojen toisto Isojärven Luutsaassa ja Huhtalassa 1999. – Raportti. Metsähallitus, Länsi-Suomen luontopalvelut.
- 1999b: Päiväperhoslaskennat Isojärven kansallispuistossa v. 1999. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 5 s.
- Päivinen, J. & Aapala, K. (toim.) 2007: Metsien ja soiden ennallistamisen seurantaohje. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 83. 100 s.
- Rajasärkkä, A. 1983: Suojelualueiden linnuston linjalaskennat. – Julkaisematon raportti. Metsähallitus.
- 1993: Suojelualueiden linnuston linjalaskennat. – Julkaisematon raportti. Metsähallitus.
- 2006: Isojärven linnuston linjalaskennat. – Julkaisematon raportti. Metsähallitus.
- Rakennussuojelulaki 60/1985.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Uhanalaisten lajien II seurantaryhmä. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.
- Rossi, P. 1996: Kun lampuoti Kangasniemeltä lähti Laukaaseen maata viljelemään. Kruununmetsätorppareiden tausta ja torppien asema uudisasutustoiminnassa 1800-luvulla. – Teoksessa Roiko-Jokela, H. & Pitkänen, T. (toim.): Kirkonkirjat paikallisyhteisön kuvaajina. Jyväskylän yliopiston historian laitos, Jyväskylän maakunta-arkisto & Jyväskylän historiallinen yhdistys. s. 179–212.
- Rytkönen, A. 1964: Terve Tervämäki. Kuhmoisten ja Längelmäen Isojärveä riimein ja kuvin. – Kielentutkimuksen työmaalta XXIX. Suomalainen Kirjakauppa, Helsinki. 31 s.
- Salonen, H. 1987: Huhtalan alueiden inventointi (Isojärven kansallispuisto). – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 9 s., 3 karttaliitettä.
- , Vauramo, A. & Kanerva, T. 1993: Luutsaaren kulttuurimaisema-alueen yleisinventointi kesällä 1993. – Käsikirjoituksia, muistioita, haastatteluja, kuvia ym. Metsähallitus.
- Suvanto, S. 1965: Kuhmoisten historia. – Kuhmoisten kunta & seurakunta. 821 s.

- Syrjänen, J., Marjomäki, T. J. & Karjalainen, J. 2007: Päijänteen luonnonvarainen taimen. Tunte-maton nykytila ja turvaton tulevaisuus. – Yhteistutkimushankkeen loppuraportti 28.3.2007. Jyväskylän yliopisto, bio- ja ympäristötieteiden laitos. 14 s. Saatavilla internetistä, osoite <http://www.konnevedenkalatutkimus.fi/Taimenraportti2006.pdf>. Viitattu 18.4.2008.
- Syrjänen, K. & Rytteri, T. 1998: Uhanalaisten kasvien seuranta. – Ympäristöopas 45. Suomen ympäristökeskus. 240 s.
- Tasanen, T. 2004: Läksi puut ylenemään. Metsien hoidon historia Suomessa keskiajalta metsä-teollisuuden läpimurtoon 1870-luvulla. – Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 920. Metsäntutkimuslaitos. 444 s.
- Toivanen, T. 2006: Kuhmoisten Isojärven kansallispuiston linnustosta 1976–2006. – Selvitys KSLY:n havainnoista. 2 s.
- Uusitalo, A. 2006: Ekologisesti arvokkaiden alueiden huomioiminen maakuntakaavoituksessa. – Raportti. Keski-Suomen liitto. 38 s., 3 liitettä.
- Valtioneuvoston päätös 1998: Valtioneuvoston päätös Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotuksen hyväksymisestä 20.8.1998. – Helsinki. 84 s. + 2 liitettä.
- Vauramo, A. 1988: Katsaus Huhtalan menneisyyteen. – Käsikirjoitus. Metsähallitus, luonnon-suojelualuetoimisto. 5 s.
- 1994: Katsaus Luutsaaren talon menneisyyteen. – Käsikirjoitus. Metsähallitus, luonnon-suojelun palveluyksikkö. 22 s.
- 1995: Kämpiltä kelokyliin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 44. Metsähallitus, luonnonsuojelu, Vantaa. 97 s.
- Vesilaki 264/1961.
- Vickholm, M. & Virolainen, E. 1983: Kansallispuistojen linjalaskennat 1983. – Raportti. Metsä-hallitus. 28 s.
- Viita, O. 2000: Kuhmoisten historia II vuosina 1917–1973. Metsäpitäjä maakuntien rajalla. – Kuhmoisten kunta. 710 s.
- Vilkuna, J. 1998: Keski-Suomen esihistoria. – Teoksessa Jokipii, M. (toim.): Keski-Suomen histo-ria 1. Keski-Suomen vanhin historia. Keski-Suomen liitto, Jyväskylä. s. 32–69.
- Virta, S. 2007: Isojärven kansallispuiston virkistyskäyttö- ja opastussuunnitelma. – Raportti. Metsähallitus. 16 s.
- Vuorinen, K. 1998: Kuhmoisten kunta. Kuhmoisten rantayleiskaava, geoekologinen aluejako. – Raportti. Maa ja Vesi / Jaakko Pöyry Group. 38 s. + liitekartat.
- Välivaara, R., Raatikainen, T., Saari, V., Halinen, P., Salminen, M. & Raatikainen, M. 1991: Uhanalaiset kasvit Keski-Suomessa. – Julkaisu A 2. Keski-Suomen liitto, Jyväskylä. 324 s.
- & Saari, V. 1985: Jämsän, Jämsänkosken ja Kuhmoisten uhanalaiset kasvit. – Julkaisu no 74, sarja B. Keski-Suomen seutukaavaliitto. 55 s.

- Väliavaara, R. & Saari, V. 1994: Ketokatkeron (*Gentianella campestris*) esiintyminen, suojele ja hoito Keski-Suomessa. – Jyväskylän yliopiston museon julkaisuja 2. Jyväskylän yliopiston museo, luonnontieteellinen osasto. 25 s., 8 liitettä.
- Ympäristöministeriö 1991: Rantojensuojeluohjelman alueet. – Selvitys 97/1991. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto. 141 s. + 127 karttasivua.
- 1992: Vanhojen metsien suojele valtion mailla Etelä-Suomessa. Vanhojen metsien suojele-työryhmän osamietintö. – Työryhmän mietintö 70/1992. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, Helsinki. 59 s., 169 karttasivua.
- 1994: Vanhojen metsien suojeleohjelman täydennys Etelä-Suomessa. Vanhojen metsien suojele-työryhmän osamietintö II. – Työryhmän raportti 2/1994. Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto, Helsinki. 51 s. + liiteosa 334 s.
- Zetterberg, P. 1990a: Kuhmoisten Huhtalan tilan päärakennuksen tuvan iänmääritys, dendrokronologiset ajoitukset FIE0601–FIE0610. – Dendrokronologian laboratorion ajoitusseleste 54. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, ekologian osasto, dendrokronologian laboratorio. 2 s.
- 1990b: Kuhmoisten Huhtalan tilan pikkuaitan iänmääritys, dendrokronologiset ajoitukset FIE0701–FIE0710. – Dendrokronologian laboratorion ajoitusseleste 55. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, ekologian osasto, dendrokronologian laboratorio. 2 s.
- 1990c: Kuhmoisten Huhtalan tilan vanhantuvan iänmääritys, dendrokronologiset ajoitukset FIE0801–FIE0808. – Dendrokronologian laboratorion ajoitusseleste 56. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, ekologian osasto, dendrokronologian laboratorio. 2 s.
- 1990d: Kuhmoisten Huhtalan tilan jyvä-aitan iänmääritys, dendrokronologiset ajoitukset FIE0901–FIE0906. – Dendrokronologian laboratorion ajoitusseleste 57. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, ekologian osasto, dendrokronologian laboratorio. 2 s.
- 1990e: Kuhmoisten Huhtalan tilan jyvä-aitan aluspuiden iänmääritys, dendrokronologiset ajoitukset FIE0901–FIE0906. – Dendrokronologian laboratorion ajoitusseleste 58. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, ekologian osasto, dendrokronologian laboratorio. 2 s.
- 1990f: Kuhmoisten Huhtalan tilan päärakennuksen kamariosan iänmääritys, dendrokronologiset ajoitukset FIE0611–FIE0613. – Dendrokronologian laboratorion ajoitusseleste 59. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, ekologian osasto, dendrokronologian laboratorio. 2 s.
- Älli, E. 1990: Valtakunnallisesti arvokkaat Keski-Suomen kulttuurimaisemakokonaisuudet. – Julkaisu no 30, sarja C. Keski-Suomen seutukaavaliitto, Jyväskylä. 80 s.

Ote laista eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi 674/1981

1 § Luonnonsuojelulain (71/23) mukaisiksi erityisiksi suojelualueiksi eli kansallispuistoiksi muodostetaan seuraavat alueet:

--

Isojärven alue, joka käsittää noin 1 900 hehtaaria valtion omistamia maa-alueita Kuhmoisten kunnassa --

--

6 § Edellä tässä laissa tarkoitettujen luonnonsuojelualueiden rajat muuta valtionmaata vastaan on määrättävä ja merkittävä maastoon maanmittaustoimituksessa, jossa on soveltuvin osin noudatettava, mitä [jakolaissa (604/51)] on säädetty rajankäynnistä. Alueiden rajat on pyrittävä määrittämään mahdollisimman hyvin maastoon soveltuviksi. Rajan paikasta aiheutuvan mahdollisen erimielisyyden ratkaisee valtioneuvosto. Valtioneuvoston päätökseen ei saa hakea muutosta.

Kansallis- ja luonnonpuistojen rajat on merkittävä siten, että puistoaluetta osoittavia tunnuskilpiä sijoitetaan riittävä määrä maastoon ja että rajalinjoilla oleviin puihin tai muihin maamerkkeihin maalataan rajaa ilmaiseva merkki. Maa- ja metsätalousministeriö antaa tarkemmat määräykset rajalinjoille asetettavista tunnuskilvistä samoin kuin niille maalattavista merkeistä. Puistoalueiden rajat vesialueilla merkitään vain kartalle.

7 § Edellä 6 §:ssä tarkoitetun toimituksen tultua saatetuksi loppuun, tulevat asianomaisten luonnonpuistojen alueilla noudatettaviksi luonnonsuojelulain mukaiset rauhoitusmääräykset. Kansallispuistojen rauhoitussäännöksistä määrätään asetuksella.

8 § Luonnonsuojelua valvovalla viranomaisella ja luonnonsuojelualueen vartijalla on oikeus ottaa haltuunsa metsästy-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin kansallis- ja luonnonpuistoissa noudatettavia säännöksiä tai määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös puistoalueelta luvattomasti pyydettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä puistoalueelta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

9 § Jos sellainen alue, joka ei ole valtion omistuksessa, mutta joka sijaitsee tällä lailla perustetun kansallispuiston tai luonnonpuiston rajojen sisällä, siirtyy valtion omistukseen, luetaan se asianomaiseen kansallispuistoon tai luonnonpuistoon kuuluvaksi.

Jos sellainen alue, joka rajoittuu tällä lailla perustettuun kansallispuistoon tai luonnonpuistoon, siirtyy valtion omistukseen, voidaan se maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä liittää asianomaiseen kansallispuistoon tai luonnonpuistoon.

10 § Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

11 § Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1982.

Isojärven kansallispuiston alueella sijaitsevat kiinteistöt

Kansallispuiston rajaukseen kuuluvat kiinteistöt ja määräalat yhdistetään Isojärven kansallispuiston suojelualuekiinteistöksi kiinteistönmuodostamislain (554/1995) mukaisessa menettelyssä.

Kiinteistö	Pinta- ala ha	Rasitteet, käyttöoikeudet, osuudet yhteisiin alueisiin, kaavat ym.
Ala-Vahteri 291-410-37-34	6,67	Tieoikeus, oikeutettu 291-410-37-35 (X) Ylä-Vahteri, rasitettu Ala-Vahteri. Tieoikeus (000-2007-K625) Lehmälä–Salojärvi–Vahteri-yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Ala-Vahteri. Yhteinen vesialue 291-876-3-0 Päijälän lohkokunta, osuuden suuruus 0,001400/17,411800. Kiinteistöä koskee yleiskaava 291-2003-06-09.
Isojärven kansallispuisto 291-891-1-1	1 870,33	Tieoikeus, oikeutettu 291-415-8-5 (X) Luutsaari I, rasitettu Isojärven kansallispuisto. Tieoikeus (000-2007-K625) Lehmälä–Salojärvi–Vahteri-yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Isojärven kansallispuisto. Tieoikeus (000-2007-K697) ja tieoikeus (000-2007-K707), oikeutettu Isojärven kansallispuisto. Kiinteistöä koskee yleiskaava 291-2003-06-09.
Kalalahti 291-415-8-42	1,44	Tieoikeus ja venevalkama, oikeutettu Kalalahti, rasitettu 291-415-7-126 (X) Luutsaari. Tieoikeus, oikeutettu Kalalahti, rasitettu 291-893-2-0 (X) Isojärven kansallispuisto. Tieoikeus, oikeutettu 291-893-2-0 (X) Isojärven kansallispuisto, rasitettu Kalalahti.
Luutsaari 291-415-7-183	6,09	Tieoikeus, oikeutettu 291-415-8-42 Kalalahti, rasitettu Luutsaari. Tieoikeus, oikeutettu 291-415-7-105 (X) Pasinnokka, rasitettu Luutsaari. Yhteinen vesialue 291-876-3-0 Päijälän lohkokunta, osuuden suuruus 0,001440/17,411800. Kiinteistöä koskee yleiskaava 291-2003-06-09.
Pässiniemi 291-410-37-43	7,58	Tieoikeus (000-2007-K625) Lehmälä–Salojärvi–Vahteri-yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Pässiniemi. Yhteinen vesialue 291-876-3-0 Päijälän lohkokunta, osuuden suuruus 0,001800/17,411800. Kiinteistöä koskee yleiskaava 291-2003-06-09.
Salojärvi 291-403-2-40	250,47	Tieoikeus, oikeutettu 291-403-2-29 Viestikallio, rasitettu Salojärvi. Vanhat rasitteet säil-no 3:110. Puutavaran varastointi ja yksityinen tie, oikeutettu Salojärvi, rasitettu 291-410-15-7 Uuhiniemi. Tieoikeus (000-2007-K625) Lehmälä–Salojärvi–Vahteri-yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Salojärvi. Yhteinen vesialue 291-876-3-0 Päijälän lohkokunta, osuuden suuruus 0,143600/17,411800. Kiinteistöä koskee yleiskaava 291-2003-06-09.
Vähä-Vahteri 291-410-37-31	9,70	Tieoikeus, oikeutettu 291-410-37-32 (X) Pässiniemi, rasitettu Vähä-Vahteri. Tieoikeus (000-2007-K625) Lehmälä–Salojärvi–Vahteri-yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Vähä-Vahteri. Yhteinen vesialue 291-876-3-0 Päijälän lohkokunta, osuuden suuruus 0,001700/17,411800. Kiinteistöä koskee yleiskaava 291-2003-06-09.

Isojärven suojelumetsän alueella sijaitsevat kiinteistöt

Kiinteistö	Pinta- ala ha	Rasitteet, käyttöoikeudet, osuudet yhteisiin alueisiin, kaavat ym.
Huhtala 291-415-15-2	35,74	Yhteinen vesialue 291-876-3-0 Päijälän lohkokunta, osuuden suuruus 0,014200/17,411800. Kiinteistöä koskee yleiskaava 291-2003-06-09.
Metsä-Nuorajärvi	28,28	Kiinteistöä koskee yleiskaava 291-2003-06-09.
Väkkärlä 291-415-1-55	1 652,70	Useita tieoikeuksia, joista pääosa ei koske suojelumetsän aluetta. Yhteinen vesialue 291-876-3-0 Päijälän lohkokunta, osuuden suuruus 0,428639/17,411800. Osuus yhteisiin maa- ja vesialueisiin (291:1999:25), jakautumisperusteluku 1734,7600/1735,1600. Osuus yhteisiin koskiin (291:1999:25) 1:1. Kiinteistöä koskevat yleiskaavat 291-2002-11-11 ja 291-2003-06-09.

LIITE 4. 1(1)

Suunnittelualueen maankäyttöanalyysi

Taulukossa on esitetty ne vaikuttavat tekijät, joista on arvioitu kohdistuvan paineita suunnittelualueeseen. Aste-sarake kertoo paineen suuruuden. **Nykyistä painetta** koskevien sarakkeiden selitykset ovat seuraavat.

Tilanne: kuvaa nykyisen paineen suuruutta alueella. 0 = ei painetta, 1 = vähentynyt, 2 = ennallaan, 3 = lisääntynyt.

Laajuus: 0 = ei havaittava, 1 = paikallinen (alle 5 %), 2 = laikuttainen (5–15 %), 3 = laaja-alainen (15–50 %), 4 = joka puolella (yli 50 %).

Vaikutus: 0 = ei havaittava, 1 = vähäinen, 2 = haitallinen, 3 = voimakas, 4 = erittäin voimakas.

Pysyvyys: 0 = ei vaikutusta, 1 = lyhytaikainen (alle 5 v), 2 = keskipitkä (5–20 v), 3 = pitkäaikainen (20–100 v), 4 = pysyvä (yli 100 v).

Aste: KIHTI-järjestelmä laskee automaattisesti.

Paineen kehityssuunta on arvioitu perustuen arvioon paineen jatkumisen todennäköisyydestä hks-kaudella (seuraavien 20 vuoden aikana). Aste-sarake kertoo paineen suuruuden tulevaisuudessa vastaavasti kuin nykyisen paineen aste. **Kehityssuuntaa** koskevat sarakkeet:

Todennäköisyys: 0 = epätodennäköinen, 1 = pieni todennäköisyys, 2 = melko todennäköinen, 3 = suuri todennäköisyys.

Laajuus, vaikutus ja pysyvyys: samat määrytykset tulevaisuuteen kuin Nykyinen paine -osiossa.

Vaikuttava tekijä	Nykyinen paine					Kehityssuunta				
	Tilanne	Laajuus	Vaikutus	Pysyvyys	Aste	Todennäköisyys	Laajuus	Vaikutus	Pysyvyys	Aste
Aiempi metsätalous	1	3	3	3	27	3	3	2	3	18
Soiden ojittaminen	0	1	1	3	3	1	2	1	2	4
Nykymetsätalous	0					0				
Kalastus	2	3	1	3	9	2	3	1	3	9
Metsästys	2	1	1	2	2	2	1	1	2	2
Rakentaminen (suunn.alueen läheisyydessä)	1	2	2	3	12	3	2	2	3	12
Maastoliikenne	1	2	2	2	8	2	2	2	2	8
Retkeily	2	3	1	2	6	1	3	1	3	9
Saastuminen (öljy)	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2
Vesistöolojen muutos	1	2	2	2	8	1	2	2	2	8
Umpeenkasvu (lehdot)	2	1	2	2	4	2	2	2	2	8
Rehevöityminen	1	2	1	2	4	1	2	1	2	4
Tulokaslajit	2	1	1	2	2	1	1	1	2	2
Kulttuurikohteen hoitamattomuus	3	3	3	2	18	3	3	3	3	27

Kestävän luontomatkailun periaatteet

Suojelualueiden matkailukäyttöä on jo aiemmin linjattu suojelualueiden hoidon periaatteissa. Vuonna 2003 laaditut kestävän luontomatkailun periaatteet tarkentavat näitä linjauksia. Luontomatkailun periaatteet eivät ole luettelo siitä, mitä saa tehdä ja mitä ei. Pikemminkin on kyse siitä, että pyrimme toiminnassamme näiden yleisten periaatteiden mukaiseen tavoitetilään. Periaatteiden soveltaminen on jatkuvan parantamisen prosessi. Periaatteet koskevat yhtälailla tulosaluettamme kuin muitakin toimijoita. Yleisiä periaatteita on yhdeksän, ja niitä voitaisiin pääosin käyttää muuallakin kuin suojelualueilla. Ideana onkin, että erityyppisillä alueilla periaatteita sovelletaan eri tavoin ja kestävyuden kriteerit ovat toisilla alueilla tiukemmat kuin toisilla.

Periaatteissa on otettu huomioon sekä ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen että taloudellinen kestävyys.

Kestävää luontomatkailua harjoitetaan hallinnassamme olevilla suojelualueilla siten, että

- 1) Luontoarvot säilyvät ja toiminta edistää luonnon suojelua.
 - Luonto on tärkeä matkan syy.
 - Kävijöille kerrotaan luonnosta ja sen suojelusta.
 - Matkailu ei häiritse luontoa; kaikki alueet eivät sovellu matkailukäyttöön.
 - Ryhmät ovat pieniä, kuljetaan reiteillä aina kun mahdollista.
 - Matkailua kanavoidaan palveluvarustuksen sijoituksella ja ohjeilla.
 - Rakennetaan ympäristöön sopeutuvasti, luonnonkauniit alueet säilytetään rakentamattomina.
 - Luonnon kulumista ja muita ympäristövaikutuksia seurataan, tarvittaessa niihin puututaan.
- 2) Ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän.
 - Toimitaan luonnon ehdoilla, vältetään kaikkea ympäristön kuormitusta.
 - Tavoitteena on ympäristöä säästävä ja roskaton retkeily.
 - Polttopuuta käytetään säästeliäästi.
 - Päästöt veteen ja ilmaan minimoidaan, ja suositaan uusiutuvia energialähteitä.
 - MH ja yrittäjät antavat hyvän esimerkin ympäristönsuojelusta.
- 3) Arvostetaan paikallista kulttuuria ja perinteitä.
 - Tutustutaan avoimin mielin paikalliseen kulttuuriin.
 - Paikallinen kulttuuri otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon tiedon ja elämysmahdollisuuksien tarjonnassa.
 - Käytetään paikalliset olot hyvin tuntevia oppaita.
- 4) Asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät.
 - Hankitaan tietoa etukäteen.
 - Tieto löytyy helposti ja on tarjolla kiinnostavassa muodossa.
 - Annetaan mahdollisuus osallistua alueen hoitoon.
 - Oppaat ovat hyvin koulutettuja.

LIITE 5. 2(2)

- 5) Asiakkaiden mahdollisuudet luonnossa virkistymiseen paranevat.
 - Otetaan huomioon kaikki luonnossa liikkujat.
 - Palvelut mitoitetaan kysynnän ja kohteen mukaan.
 - Tarjotaan luonnonrauhaa ja opastettuja luontoretkiä.
 - Matkailutuotteita kehitetään yhdessä yrittäjien kanssa.

- 6) Asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat.
 - Suositaan lihasvoimin liikkumista.
 - Huolehditaan asianmukaisesta retkeilyvarustuksesta.
 - Tarjolla on helppoja ja vaativia retkikohteita.
 - Tarjotaan mahdollisuus luontoelämyksiin.
 - Rakenteet, reitit ja ohjelmapalvelut ovat turvallisia.

- 7) Vaikutetaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen.
 - Käytetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten yrittäjien tuotteita ja palveluja.
 - Työllistetään mahdollisuuksien mukaan paikkakuntalaisia, mutta huomataan, että myös muualta tulleet ihmiset ja ideat voivat olla voimavara kotiseudun kehittämisessä.

- 8) Viestintä ja markkinointi on laadukasta ja vastuullista.
 - Asiatiedot ovat luotettavia.
 - Tiedotus on avointa ja vuorovaikutteista.
 - Markkinointi ei ole ristiriidassa luonnonsuojelun kanssa.

- 9) Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä.
 - Asiakkaiden mielipiteet ovat tärkeitä.
 - Järjestetään koulutusta yhdessä yrittäjien kanssa.
 - Annetaan kaikille kiinnostuneille mahdollisuus osallistua suunnitteluun.
 - Yhteistyössä asetetaan etusijalle ne, jotka sitoutuvat näihin kestävän luontomatkailun periaatteisiin.

Ehdotus Isojärven kansallispuiston järjestyssäännöksi

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 18 ja 20 §:n nojalla Metsähallitus on xx.xx.xxxx antanut seuraavan Kuhmoisten kunnassa sijaitsevaa Isojärven kansallispuistoa koskevan järjestyssäännön. Kansallispuisto on perustettu lailla 674/1981 ja sen rauhoitusmääräykset on annettu asetuksella 932/1981. Järjestyssääntö koskee myös kansallispuistoon sen perustamisen jälkeen liitettyjä laajennusosia.

Isojärven kansallispuisto on yleiseksi nähtävyydeksi tarkoitettu luonnonsuojelualue, jonka tehtävänä on Järvi-Suomen edustavan metsä-, harju-, suo- ja pienvesistöluonnon sekä alueella esiintyvien eliö- ja kasvilajien suojeleminen. Kansallispuisto tarjoaa mahdollisuuksia retkeilyyn, opetukseen ja tutkimukseen.

1 Kielletyt toimet

Kansallispuistossa on kielletty:

- 1) ojitus ja maa-ainesten ottaminen;
- 2) eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen sekä eläinten pesien, kasvien tai elävien ja kuolleiden kasvosien ottaminen ja vahingoittaminen;
- 3) koirien, kissojen ja muiden kotieläinten päästäminen irralleen;
- 4) avotulen teko metsäpalovaroituksen aikana;
- 5) roskaaminen ja muut toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa alueen luonnontilaa tai vaikuttaa epäedullisesti sen kasvillisuuden tai eläimistön säilymiseen.

2 Sallitut toimet

Kansallispuistossa on sallittu:

- 1) liikkuminen omin lihasvoimin lukuun ottamatta kansallispuistossa nähtävillä oleviin karttoihin ja maastoon merkittyjä rajoitusosia;
- 2) marjojen ja ruokasienten poimiminen, elleivät liikkumisrajoitukset sitä estä;
- 3) jokamiehen oikeudella tapahtuva telttailu ja tulenteke niihin osoitetuilla paikoilla käyttäen säästeliäästi tarkoitukseen varattua, paikalle tuotua puuta – retkikeittimen käyttö on sallittu muuallakin;
- 4) polkupyöräily ja ratsastaminen niitä varten osoitetuilla reiteillä;
- 5) moottoriajoneuvojen käyttö niillä kansallispuiston teillä, joilla se ei ole liikennemerkkein kielletty.

LIITE 6. 2(2)

3 Metsähallituksen luvalla sallitut toimet

Kansallispuistossa on Metsähallituksen luvalla sallittu:

- 1) tieteellisessä tai opetuksellisessa tarkoituksessa tapahtuva eläinten tappaminen ja pyydystäminen sekä eläinten pesien, kasvien, elävien ja kuolleiden kasvinosien ja kivennäisnäytteiden vähäinen ottaminen;
- 2) liikkuminen Lortikanvuorten ja Latokuusikon rajoitusosilla polkujen ulkopuolella lumettomana aikana sekä mairinnousu ja liikkuminen Isojärven Kaatselän saarissa ajalla 1.5.–31.7.;
- 3) hirvenajo metsästyksen yhteydessä metsästyslain (615/1993) mukaisesti;
- 4) maastoliikenne.

4 Muut määräykset

Luonnonsuojelun alueen valvojalla on luonnonsuojelulain (1096/1996, 60 §) mukaan oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin luonnonsuojelun alueella noudatettavia säännöksiä tai määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös luonnonsuojelun alueelta luvattomasti pyydettyjä eläimiä, luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä luonnonsuojelun alueelta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

Yhteenveto suunnitelmasta annetuista lausunnoista

Isojärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta pyydettiin lausunto seuraavilta 18 taholta: Jyväskylän yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitos, Jämsek Oy, Järvi-Suomen Partiolaiset ry, Keski-Suomen liitto, Keski-Suomen lintutieteellinen yhdistys ry, Keski-Suomen museo, Keski-Suomen ympäristökeskus, Kuhmoisten kotiseutuyhdistys ry, Kuhmoisten kunta, Kuhmoisten riistanhoitoyhdistys ry, Kylämän kyläyhdistys ry, Museoviraston arkeologian osasto ja rakennushistorian osasto, Pohjois-Hämeen riistanhoitopiiri, Päijälän osakaskunta, Päijänteen virkistysalueyhdistys ja Suomen luonnonsuojeluliiton (SLL) Keski-Suomen piiri ry. Lisäksi suunnitelman kommentoiminen ja lausunnon antaminen oli mahdollista Metsähallituksen internet-sivujen kautta.

Lausunto saatiin seuraavilta yhdeksältä taholta: Jämsek Oy, Järvi-Suomen Partiolaiset ry, Keski-Suomen liitto, Keski-Suomen ympäristökeskus, Kuhmoisten kunta, Museovirasto, Pohjois-Hämeen riistanhoitopiiri, Päijälän osakaskunta ja Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry. Viisi yksityishenkilöä esitti kommenttinsa suunnitelmasta sähköpostitse ja puhelimitse, ja lisäksi palautetta kerättiin yleisötilaisuudessa (20 osallistujaa) Kuhmoisissa 21.2.2008.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
YLEISTÄ	
Järvi-Suomen Partiolaiset ry	
Järvi-Suomen Partiolaiset ry:llä ei ole huomauttamista suunnitelmaan.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.
Keski-Suomen liitto	
Keski-Suomen liitto pitää Isojärven kansallispuiston ja suojelumetsän sekä Isojärvi –Arvajanreitin Natura 2000 -aluetta maakunnan kannalta merkittävänä suojelualuekokonaisuutena. Lisäksi alue on luontomatkailun ja virkistyskäytön kannalta tärkeä ja liittyy toiminnallisesti valtakunnallisesti merkittävään Päijänteen vesistöalueeseen.	-
JOHDANTO, SUUNNITTELUALUEEN NIMISTÖ	
Päijälän osakaskunta	
Kuvassa 4 on virheitä paikannimissä (Kivikoski, Kotakoski).	-Kuvan (kartan) paikannimissä on virheitä. +Korjataan kartan paikannimet.
JOHDANTO, SUUNNITTELUN PERUSTA	
SLL Keski-Suomen piiri ry	
S. 16 on viitattu puuttuvaan kuvaan X (RSO-alueista).	-Viittaus on virheellinen. +Korjataan tekstiä (oikea viittaus on kuvaan 12).
JOHDANTO, OSALLISTAMINEN	
Jämsek Oy	
Suunnitelma ilmoitetaan laaditun osallistavan suunnittelun periaatteiden mukaisesti. Se ei kuitenkaan ole toteutunut riittävästi ja suunnittelun tukena ollut yhteistyöryhmä on ollut liian suppea. Siitä on puuttunut tärkeiden sidosryhmien – mm. matkailuyrittäjien, kehitysyhtiön, maanomistajien (MTK) ja metsänhoitoyhdistyksen edustajat.	-Luontomatkailutoimijoita on osallistettu järjestämällä hks:n esittelytilaisuus erityisesti luontomatkailutoimijoille 24.1.2007. Hks:a on esitelty myös Jämsekille järjestetyllä maastoretkeilyllä 18.5.2006 ja Jämsekin hallituksen kokouksessa 9.11.2006. Luontomatkailutoimijoilta saatua palautetta on käsitelty yhteistyöryhmässä. Suunnittelualueeseen ei kuulu yksityisomistuksessa olevia maa-alueita, joten MTK:n ja metsänhoitoyhdistyksen osallistaminen yhteistyöryhmään ei ole ollut tarpeen. +Ei toimenpiteitä.
[+Suunnitelmaan on taulukossa mainittujen korjausten ohella lisätty Isojärven ja Päijänteen taimenkannan tilaa koskevia tutkimustuloksia lukuun 2.3 . Lähdeviite: Syrjänen ym. 2007.]	

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
<p>HISTORIA Keski-Suomen ympäristökeskus Selostukseen olisi myös voinut liittää tietoa siitä, onko alueella kulkenut vanhoja teitä tai polkuja, missä on ollut päätiloja tai kanta-tiloja mm. torpille ja mikä suhde niillä on ollut ympäröiviin alueisiin. Alueelta olisi ollut hyvä selvittää myös vanhojen rakenteiden paikat tai muut esim. metsätyöhön liittyneet rakenteet.</p>	<p>-Kansallispuiston retkeilypolut noudattelevat pääosin puiston alueella kulkeneiden vanhojen polkujen paikkoja. Puiston alueelta tiedossa olevia vanhoja rakenteita ovat mm. polkupyörätie siltoineen, Lortikan tien varressa sijainnut taimitarha sekä ladon jäänteet Latokuusikon kulmalla. Kansallispuiston alueella tehdään seuraavalla hks-kaudella kulttuuriperinnön inventointi, johon tulee kuulumaan myös maankäytön historian selvittäminen historialähteiden avulla. +Lisätään maininta vanhasta polkuverkostosta tekstiin (luku 6.1). Lisätään tekstiin maininnat vanhoista rakenteista (luku 5.2.1).</p>
<p>Kpl 2.10. Lisäysehdotus: "Haara-ahon kulttuuriperintöarvoja ei ole tutkittu."</p>	<p>-Metsähallituksen kulttuuriperinnön erikoissuunnittelijat ovat arvioineet Haara-ahon. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>SUUNNITELMAN TAVOITTEET Jämsek Oy Mikäli tavoitteena ei ole kansallispuiston kävijämäärän reilu kasvu ja asiakkaiden tutustuminen siihen, herää kysymys: Miksi puistoa ylläpidetään ja suojellaan.</p>	<p>-Hks:ssa on varauduttu puiston kävijämäärän kaksinkertaistumiseen. Kansallispuiston ensisijainen tarkoitus on luonnon monimuotoisuuden suojeleminen, minkä lisäksi tarjotaan kansalaisille mahdollisuuksia luonnonkauneudesta nauttimiseen ja luonto-elämysten kokemiseen. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Keski-Suomen liitto Liiton mielestä hoito- ja käyttösuunnitelma vastaa hyvin seutu- ja maakuntakaavoissa alueen suojelulle, kulttuuriympäristöjen hoidolle ja muulle maankäytölle asetettuja tavoitteita.</p>	<p>-Luonnon ja kulttuuriperinnön suojeleminen ovat keskeisiä tavoitteita. Hks toteuttaa seutu- ja maakuntakaavojen määräyksiä. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Keski-Suomen ympäristökeskus Alueen kehittämisen lähtökohdaksi voitaisiin nykyistä enemmän ottaa hienon luonnon lisäksi myös säilyneet kulttuuriperintökohteet.</p>	<p>-Kulttuuriperintökohteet ovat tärkeässä roolissa kansallispuiston esittelyssä ja virkistyskäytössä. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>SLL Keski-Suomen piiri ry – – puuttuu analyysi siitä, miten suunnittelualueen ulkopuoliset Isojärven ympäristöarvometsä sekä Metsähallituksen talousmetsä mahdollisesti tukevat alueen hoidon ja käytön tavoitteita.</p>	<p>-Ympäristöarvometsä toimii kansallispuiston tukialueena luonnon monimuotoisuuden suojelussa. Ympäristöarvometsän hks:n (Hiltunen ym., valmisteilla) mukaan ympäristöarvometsän luontokohteet, ekologiset käytävät, lajiesiintymät ja muut monimuotoisuuskohteet muodostavat kansallispuiston tuntumaan ekologisen verkon, joka mahdollistaa [uhanalaisten] lajien levittytymisen ympäristöarvometsään. Talousmetsien hoidossa noudatetaan Metsätalouden ympäristöoppaan (Metsähallitus 2004) ohjeita. Maankäyttöratkaisut on tehty luonnonvarasuunnittelussa. +Lisätään teksti suunnitelmaan (luku 5.1.1 Luonnonsuojelu, Nykytila).</p>
<p>VYÖHYKEJAKO Keski-Suomen liitto Vyöhykejaossa huomiota kiinnittää virkistysvyöhykkeen pienehkö osuus suunnittelualueen kokonaispinta-alasta. Virkistysvyöhykkeellä osoitetaan kuitenkin vain virkistyskäytön painopistealueet, eikä huomattavan suuret syrjävyöhykealueet sulje pois yksittäisiä palvelurakenteita tai siirtymäreittejä. Toisaalta Huhtalan ja Kalalahden välinen siirtymäreittiosuus on merkitty virkistysvyöhykkeeksi, mikä tuntuu poikkeavan vyöhykejaon yleisestä periaatteesta.</p>	<p>-Huhtalan–Kalalahden alue on virkistyskäytön kehittämisalue, jonne ohjataan kävijöitä (kävijämäärän merkittävästi kasvaessa) Heretyn ympäristöön kohdistuvan kävijäpaineen tasaamiseksi. Vastaavasti virkistyskäytön kehittämisalueeksi on linjattu Heretty–Kannuslahti–Kuorejärvi-alue. +Ei muutoksia.</p>

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
<p>VYÖHYKEJAKO Keski-Suomen liitto Kulttuuriperinnön osalta alueen kohteet ovat toisistaan etäällä olevia pieniä pihapiirejä tai -miljöitä, mitä suunnitelmassa käytetty <i>kulttuurivyöhyke</i>-termi ei onnistuneesti kuvasta.</p>	<p>-<i>Kulttuurivyöhyke</i> on Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmissa käytetty yleistermi. Isojärven kaltaisissa pienialaisissa kohteissa esim. termi <i>kulttuuriperintökohde</i> olisi ehkä kuvaavampi. +Noudatetaan Metsähallituksen voimassa olevaa hoito- ja käyttösuunnittelun ohjetta termien osalta. Ei toimenpiteitä.</p>
<p>LUONNONSUOJELU Keski-Suomen liitto Liitto pitää tärkeänä alueen metsien ennallistamista.</p>	<p>-Metsien ennallistaminen ja metsälajiston elinympäristöjen parantaminen on suunnitelman keskeinen tavoite (luku 3.5). +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Keski-Suomen ympäristökeskus Luutsaaren inventoidun perinnebiotoopin pinta-ala on 33,6 ha. Tämä edellyttäisi kokonaisvaltaisen hoitosuunnitelman laatimista alueelle. Luutsaaren tilan ympäristöä tulee hoitaa kaikilta niiltä osin, kuin se on todettu arvokkaaksi perinnebiotoopiksi.</p>	<p>-Luutsaaren perinnebiotoopin hoitosuunnitelma sisältyy vuonna 2007 valmistuneeseen Keski-Suomen luontotiimin perinnebiotooppien hoitosuunnitelmaan. Tätä yleissuunnitelmaa tarkennetaan kohdekohtaisin erityissuunnitelmin. Suunnitelmassa mm. esitetään Luutsaaren perinnebiotooppina hoidettavan alueen laajentamista ja metsälaidunalueen raivaamista. +Täydennetään tekstiä luvussa 5.1.3 vastaavasti.</p>
<p>Luutsaaren hoitosuunnitelmassa tulee erityisesti huomioida alueella kasvava erittäin uhanalainen ketokatkero.</p>	<p>-Ketokatkeropopulaation hoidossa ja seurannassa noudatetaan soveltuvin osin SYKEN uhanalaisten kasvien seurantaohjeita (Syrjänen & Rytteri 1998). +Lisätään tekstiin viite seurantaohjeeseen.</p>
<p>Lietetattaren nykyesiintyminen alueella tulisi selvittää ja mahdollinen esiintymä tulee turvata.</p>	<p>-Nykyesiintymä selvitetään inventoimalla aiemmin raportoitu kasvupaikka. Esiintymän hoitotarve arvioidaan, ja esiintymän hoito ja seuranta toteutetaan tarvittaessa SYKEN ohjeiden mukaisesti. +Lisätään tekstiin maininta esiintymän inventoinnista sekä hoidon ja seurannan toteuttamisesta.</p>
<p>Haara-ahon rakennusten tulevaisuudesta päätettäessä tulee selvittää, eläkö niissä lepakoita. Lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty (Lsl 49 §).</p>	<p>-Mikäli Haara-ahon rakennusten purkamista edistetään, selvitetään lepakoiden esiintyminen rakennuksissa. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Myös Haara-ahon pihapiirin kasvillisuusinventointi tulee tehdä.</p>	<p>-Haara-ahon pihapiirin kasvillisuus on inventoitu osana potentiaalisten perinnebiotooppikohteiden kartoitusta vuonna 2001. Metsähallituksen luonnonhoitoverkosto on tutkinut Haara-ahon pihapiiriä syyskuussa 2005. Pihapiiristä ei ole löytynyt perinnebiotooppilajistoa. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Huhtalan perinnebiotooppia tulisi pyrkiä hoitamaan ensisijaisesti laiduntamalla.</p>	<p>-Laiduntaminen on mainittu Huhtalan perinnebiotoopin hoitokeinona. Selvitetään käytännön ratkaisuja laidunnuksen toteuttamiseksi. +Tarkennetaan suunnitelmatekstiä (luku 5.1.3) perinnebiotooppien hoitotoimien osalta.</p>
<p>Huhtalan idänverjuuri-esiintymää tulee vaalia.</p>	<p>-Idänverjuuren esiintymän hoidossa ja seurannassa noudatetaan soveltuvin osin SYKEN uhanalaisten kasvien seurantaohjeita (Syrjänen & Rytteri 1998). +Ei toimenpiteitä.</p>

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
<p>LUONNONSUOJELU Päijälän osakaskunta Kanadanmajavan vaikutusta hymistellään. Majava on ryöstöelänyt puistossa kaikki kelvokkaat esiintymisalueensa ja levinnyt ympäriinsä. Majavista osa on levinnyt myös Ruoveden suuntaan.</p>	<p>-Ratkaisut kanadanmajavan asemasta Suomen luonnossa tehdään ensiksi muilla alueilla kuin kansallispuistoissa. Isojärveä lähin euroopanmajavan populaatio elää Kurun alueella. Isojärven kanadanmajava-populaatio ei uhkaa sitä. Kansallispuiston ulkopuolella majavakannan rajoittaminen on mahdollista metsästyslain (615/1993) mukaisesti. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>SLL Keski-Suomen piiri ry Pyydämme saada ajantasaista tietoa [ennallistamis-] suunnitelmien toteuttamisen vaiheista ja mahdollisista uusista suunnitelmista.</p>	<p>-Hks:ssa kuvatut ennallistamistoimet saatetaan loppuun vuoden 2008 aikana. Mahdollisista uusista ennallistamissuunnitelmista Isojärvellä tiedotetaan Metsähallituksen internet-sivuilla osoitteessa www.luontoon.fi/isojarvi. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>KULTTUURIPERINTÖ Keski-Suomen liitto Liitto pitää tärkeänä kulttuuriperintökohteiden kunnostamista ja hoitamista.</p>	<p>-Kulttuuriperinnön vaaliminen sekä arvokkaiden kohteiden säilyttäminen ja kunnostaminen on suunnitelman keskeinen tavoite (luku 3.5). +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Keski-Suomen ympäristökeskus Kansallispuiston kämpät ja vanhat maatilaympäristöt muodostavat hienon kokonaisuuden, jota tulisi vaalia.</p>	<p>-Kulttuuriperintö on kansallispuiston tärkeimpiä suojeluarvoja (luku 2.10). Kulttuuriperinnön vaaliminen on suunnitelman keskeinen tavoite (luku 3.5). +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Laajempi kulttuuriperinnön inventointi tulisi tehdä kansallispuiston alueella mahdollisimman pikaisesti. Rakennusten kunto ja paikalliset arvot on selvitettävä riittävällä tavalla myös talousrakennuksista. Kulttuuriperintöarvojen inventointiin tulee sisällyttää myös muinaismuistokohteiden inventointi ja hoidon tavoitteet näillä kohteilla.</p>	<p>-Kansallispuistossa tehdään laajempi kulttuuriperinnön inventointi (ml. arkeologinen ja historiallisten kohteiden inventointi) seuraavalla hks-kaudella, tämän suunnitelman päivityksen yhteydessä (luku 5.2.3). Inventointia ei voitu toteuttaa tätä suunnitelmaa varten, koska suunnitelman valmistelu käynnistyi ennen luontopalvelujen kulttuuriperintöorganisaation toiminnan aloittamista ja resursointia. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Rakennushistoriallisia selvityksiä ei ole tehty niistä kohteista, joista valmiita inventointitietoja ei ole ollut saatavilla. Olisi hyvä, jos hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten olisi ollut saatavilla kattavat selvitykset kohteista.</p>	<p>-Rakennushistoriallisia selvityksiä on ollut käytettävissä Huhtalasta, Heretyssä ja Lortikasta. Ala-Vahterin rakennukset on inventoitu osana hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelua 2007. Vuoden 2008 aikana toteutetaan suojeltujen rakennusten kuntotarkastukset Huhtalassa, Heretyssä ja Lortikassa yhteistyössä museoviranomaisten kanssa. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Kohde-esittelyissä myös piharakennukset olisi ollut hyvä ottaa kattavasti mukaan.</p>	<p>-Piharakennukset on mainittu suunnitelmassa. Ne inventoidaan tarkemmin tulevassa kulttuuriperinnön inventoinnissa. +Ei toimenpiteitä.</p>

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
<p>KULTTUURIPERINTÖ Keski-Suomen ympäristökeskus Suunnitelmatekstistä saa kuvan, että vain suojeltuja rakennusperintökohteita hoidetaan, mutta muut kohteet jätetään kokonaan hoitamatta. Jos näin on, tulisi muille kohteille etsiä uusia käyttötarkoituksia. Myös muun kuin suojelukohteiden hoidotta jättäminen heikentää kulttuuriperintöämme. Vain 10 % nykyisestä rakennuskannastamme on rakennettu ennen sotia – siksi kaikki sitä ennen rakennetut rakennukset ja erityisesti päärakennukset tulisi saada hoidon piiriin ja säilyttää osana kulttuuriperintöämme.</p>	<p>-Metsähallituksen tavoite on ensisijaisesti hoitaa suojeltuja kohteita. Inventoinnissa myös muut kohteet arvioidaan, ja jos ne osoittautuvat arvokkaiksi nykytutkimuksen valossa, ne otetaan myös hoidon piiriin. Käytettävissä olevia niukkoja resursseja on kuitenkin priorisoitava. Rakennusperinnön hoidossa se tarkoittaa, että etusijalla ovat suojellut kohteet arvoluokittain: Tärkeysjärjestyksessä ensimmäisinä ovat valtakunnallisesti, sitten maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat kohteet. Kohteille etsitään myös järkeviä, suojelua tukevia käyttötapoja – kuten käyttö osana kansallispuiston opastuspalveluita ja -toimintaa. Mielekäs käyttötarkoitus on yksi edellytys rakennussuojeluun käytettävien resurssien priorisoinnista päätettäessä. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>[Luutsaaren] alueen säilymistä ja hoitoa tulee edistää, sillä alueen rakennuskanta kertoo jälleenrakennuskauden vaiheista.</p>	<p>-Luutsaaren tilaa hoidetaan perinnebiotooppikohteena huomioiden myös maisema-arvot, joihin olemassa oleva rakennuskanta vahvasti liittyy. Rakennuskantaa hoidetaan säilyttäen alueen maisemalliset arvot ja rakennussuojellulliset arvot, mikäli kohteella todetaan sellaisia olevan. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Ala-Vahterin kunnostusta ja hoitoa varten tulisi olla varasuunnitelma siltä varalta, että tilalle ei saada vuokralaista. Ala-Vahterin nykyisiä rakennuksia tulee hyödyntää luontomatkailu- ja virkistyskäytössä.</p>	<p>-Jos Ala-Vahterille ei löydetä mielekästä käyttöä (ulkopuolista käyttäjää), kohteen suojelun toteutus arvioidaan uudestaan. Asiaa tarkastellaan hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuksen arvioinnin yhteydessä. Ks. myös edellä rakennusperinnön hoidon resurssien kohdentamisesta. Metsähallituksen käytettävissä olevat kulttuuriperinnön hoidon resurssit eivät nykytasolla mahdollista kaikkien rakennuskohteiden säilyttämistä ja hoitoa. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Uusien rakennusten tai rakennelmien tekemistä tulisi pohtia vasta, jos nykyisiä rakennuksia ei voida hyödyntää käytössä. Mikäli tilan ympäristöön kuitenkin rakennetaan wc ja varauslaavu, tulee niiden olla tilaympäristöön soveltuvia. Asiasta tulisi pyytää lausunto Keski-Suomen museolta.</p>	<p>-Uudisrakentamista pyritään välttämään. Jos sitä tehdään, rakennukset suunnitellaan yhteistyössä museoviranomaisten kanssa kulttuuriperintöarvot huomioiden ja säilyttäen. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Haara-ahon tilan rakennusperintöarvot tulee selvittää museoviranomaisten toimesta ennen kuin tilan tulevaisuutta koskevia suunnitelmia voidaan tehdä.</p>	<p>-Metsähallituksen kulttuuriperinnön erikoissuunnittelijat ovat arvioineet Haara-ahon rakennukset. Mikäli rakennusten purkamista edistetään, asiasta keskustellaan museoviranomaisten kanssa ennen toimien käynnistämistä. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Lortikan hevostalli sisältyy savottakämpäympäristön muodostamaan kulttuuriperintökokonaisuuteen. Talli tulee säilyttää tärkeänä osana kokonaisuutta.</p>	<p>-Hevostalli on rakennettu myöhemmin (1960-luvun alussa) eikä varsinaisesti kuulu kämpäkartanon kokonaisuuteen. Talli sijaitsee noin 80 m:n etäisyydellä kämpästä, ja rakennusten välissä on järeä puusto. MH:n kulttuuriperinnön erikoissuunnittelijat ovat arvioineet Lortikan rakennukset, eikä arvioinnissa todettu hevostallilla olevan suojelua edellyttäviä arvoja. Ennen tallin mahdollista purkamista asiasta keskustellaan vielä museoviranomaisten kanssa. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>S. 40 kuva 10. Kartasta puuttuu Haara-ahon tila.</p>	<p>-Kuvatekstissä on virhe. Kuvassa on esitetty kulttuuriperintökohteet. Haara-ahon tilalla ei ole todettu olevan kulttuuriperintöarvoja. +Korjataan kuvatekstiä vastaavasti.</p>

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
<p>KULTTUURIPERINTÖ Keski-Suomen ympäristökeskus S. 46. Muutosehdotus: "Tilaan kuuluu huonokuntoisen päärakennuksen lisäksi – –. Haara-ahon rakennuskantaa ei ole inventoitu eikä arvoa ole voitu vahvistaa."</p>	<p>-Metsähallituksen kulttuuriperinnön erikoissuunnittelijat ovat arvioineet Haara-ahon rakennusten kunnan ja kulttuuriperintöarvon. +Ei muutoksia.</p>
<p>Luku 5.2.2. Kulttuuriperinnön suojelun ja hoidon osalta yksityiskohtaisemmat tavoitteet tulisi Huhtalan torpan lisäksi kirjoittaa auki myös muiden kulttuuriperintökohteiden, kuten Ala-Vahterin, Haara-ahon ja Luutsaaren osalta.</p>	<p>-Luutsaaren suojelun ja hoidon tavoitteita on käsitelty luvussa 5.1.3 (luonnonsuojelun toimenpiteet), koska Luutsaaren kulttuuriperinnön hoitotavoitteet liittyvät lähinnä perinnebiotooppiarvoihin. Ala-Vahterille ja Haara-aholle ei ole asetettu erikseen kohdekohtaisia tavoitteita, sillä kulttuuriperinnön hoidossa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet on priorisoitu. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Luku 5.2.3. Haara-ahon tilan rakennusten ja Lortikan hevostallin arvo ja kunto tulisi inventoida museoviranomaisten toimesta, ennen kuin esitetään niiden purkamista.</p>	<p>-Mikäli rakennusten purkamista edistetään, asiasta keskustellaan museoviranomaisten kanssa ennen toimenpiteiden toteuttamista. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Taulukko 10. Taulukosta puuttuu Haara-ahon tila.</p>	<p>-Taulukossa on esitetty suojeltujen rakennusten kunnan seuranta. Haara-ahon rakennuksia ei ole suojeltu. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Museovirasto Huhtalan tilaa lukuun ottamatta rakennusten ja niiden ympäristön hoitoa ei ole käsitelty suunnitelmassa kokonaisuutena. Myöskään matkailu- ja muun toiminnan vaikutusta pihapiireihin ei ole riittävästi arvioitu.</p>	<p>-Rakennusten ja niiden ympäristön hoidossa huomioidaan rakennuksia koskevat suojelusäädökset ja -ohjeet. Matkailun vaikutusten arviointi ja kohteiden hoidon tarkempi suunnittelu tehdään toteutettavan laajemman kulttuuriperinnön inventoinnin yhteydessä. Kansallispuiston alueella matkailu järjestetään kestävä luontomatkailun periaatteiden (hks:n liite 5) mukaisesti. Periaatteita voidaan soveltaa myös arvokkaiden kulttuuriperintökohteiden matkailukäytössä. +Ei muutoksia.</p>
<p>Suunnitelman lähdeaineistoa kulttuuriperintöselvitysten osalta pidetään riittämättömänä. Alueella tulisi suorittaa tarvittavat arkeologiset inventoinnit suunnitelmassa esitettyjen luonnonhoitotoimenpiteiden pohja-aineistoksi. On syytä olettaa, että ihmistoiminnasta on jäänyt maastoon lukuisia merkkejä ja rakenteita, jotka tulee huomioida käytön ja hoidon suunnittelussa ja jotka voivat myös olennaisesti vaikuttaa tehtäviin hoitotavoitteisiin ja -toimenpiteisiin.</p>	<p>-Kohdekohtaisessa toimenpidesuunnittelussa ja toimenpiteiden toteutuksessa noudatetaan mahdollisesti löytyvien muinaisjäännösten osalta muinaismuistolakia (295/1963) ja Metsähallituksen voimassa olevaa ohjeistusta. Metsähallituksen kulttuuriperinnön erikoissuunnittelijat tarkistavat toimenpidesuunnitelmat ennen niiden toteuttamista. Näin varmistetaan, että kulttuuriperinnön suojelu on huomioitu suunnittelussa, eikä suunnitelluilla toimilla aiheuteta vahinkoa kulttuuriperintökohteille. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>KÄVIJÄMÄÄRÄ Jämsek Oy Suunnitelmassa ei vaikuta selkeästi olevan tavoitteena kävijämäärän runsas kasvu. Sisällöstä käy mieluummin ilmi aiheeton pelko lisääntyvien matkailijamäärien aiheuttamasta kulumisesta ja liikenteen aiheuttamista haitoista.</p>	<p>-Suunnitelmassa on varauduttu kävijämäärän huomattavaan kasvuun (kävijämäärän kaksinkertaistumiseen), mikä on huomioitu mm. palveluvarustuksen mitoittamisessa. Kävijämäärän kasvun mahdolliset haitalliset vaikutukset on arvioitu, ja alueen hoito ja käyttö on suunniteltu siten, että haitalliset vaikutukset voidaan minimoida. +Ei muutoksia.</p>

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
<p>KÄVIJÄMÄÄRÄ Jämsek Oy Läheisen Jämsän Himoksen matkailukeskuksen matkailijamäärän arvioidaan sen kasvun myötä vuoteen 2015 mennessä nousevan nykyisestä noin 280 000:sta noin miljoonaan matkailijaan vuodessa. Sen myötä kansallispuiston kävijämäärän kasvutavoite pitäisi olla nykyisestä n. 7 000:sta ainakin 50 000 kävijään vuodessa.</p>	<p>-Suunnitelmassa on varauduttu kävijämäärän kaksinkertaistumiseen, mikä on huomattava muutos nykytilasta. Matkailukeskuksen matkailijamäärän kasvu on huomioitu yhtenä taustatekijänä puiston kävijämäärän kasvuodotuksessa. Matkailijamäärän nelinkertaistumisen ei kuitenkaan arvioida johtavan kansallispuiston kävijämäärän seitsenkertaistumiseen. Mikäli puiston kävijämäärän kasvu kuitenkin merkittävästi ylittää hks:ssa esitetyn arvion ja palveluvarustuksen mitoitusperusteet, voidaan hks näiltä osin päivittää vastaamaan muuttunutta tilannetta. Suunnitelman toteutumista seurataan määräajoin toteutettavin väliarvioinnein Metsähallituksen voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti. +Ei muutoksia.</p>
<p>Kuhmoisten kunta Lisääntyneen matkailijamäärän vuoksi kansallispuistoon johtavan tiestön kuntoa tulisi parantaa.</p>	<p>-Yleisten teiden kunnossapidosta ja parantamisesta vastaa Tiehallinto. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>LUONTOMATKAILU Jämsek Oy Suunnitelmasta puuttuu asiakaslähtöisyys; se on sisällöltään liiaksi suojeluihanteinen ja yksityiskohtiin keskittyvä. Hks:ssa on unohdettu todellinen matkailu- ja elinkeinokäyttö sekä niiden edellytysten luominen.</p>	<p>-Suunnittelussa on pyritty asiakaslähtöisyyteen vuonna 2005 toteutetun kävijätutkimuksen ja osallistavan suunnittelun kautta. Kansallispuiston keskeinen tehtävä on luonnon monimuotoisuuden suojelu. Sen lisäksi kansallispuisto palvelee yleisöä virkistyskäyttö- ja luontomatkailukohteena. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Matkailijoille ovat myös uimarannat tarpeen. Tämän lisäksi nykyaikaiset matkailijat tarvitsevat myös kunnollisia pukeutumis- ja peseytymistiloja – –</p>	<p>-MH ei ylläpidä kansallispuistoissa virallisia uimarantoja. Uiminen on sallittua jokamiehenoikeuksien mukaisesti. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>– – sekä ainakin sesonkiaikana kioski-kahviota, josta voi ostaa juotavaa ja evästä vaellukselle ja jossa voi virkistyä vaelluksen jälkeen. Nyt puistossa ei ole sellaisia eikä hks:ssa ole varauduttu niiden järjestämiseen.</p>	<p>-Kansallispuiston kävijämäärä ei toistaiseksi mahdollista liiketaloudellisesti kannattavaa kioski- tai kahviotoimintaa. Mikäli tilanne kävijämäärän kasvun myötä muuttuu, Metsähallitus voi tarjota yhteistyöyrittäjälle mahdollisuutta ko. liiketoiminnan harjoittamiseen puistossa. MH ei itse harjoita ko. liiketoimintaa. Tilannetta arvioidaan suunnitelman väliarvioinnin yhteydessä. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Keski-Suomen liitto Liitto katsoo, että matkailun ja virkistyskäytön kannalta vetovoimaisen palveluvarustuksen luominen Isojärven alueelle tukee seudun yritystoiminnan kehittämistä.</p>	<p>-Paikallisen luontomatkailun yritystoiminnan edellytysten luominen ja parantaminen on suunnitelman keskeinen tavoite (luku 3.5). +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Päijälän osakaskunta Kpl 6.3.1. Muutosehdotus: "Isojärven kansallispuisto kuuluu muutaman luontomatkailuyrittäjän toiminta-alueeseen, – –"</p>	<p>-Esitetty ilmaus kuvaa nykytilannetta. +Muutetaan tekstiä ehdotuksen mukaisesti.</p>
<p>LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ Keski-Suomen ympäristökeskus Maaston kulumista tulee seurata.</p>	<p>-Maaston kulumista erityisesti virkistyskäyttökohteissa seurataan osana alueen normaalia huoltoa ja valvontaa. +Lisätään maininta kulumisen seurannasta tekstiin (luku 12).</p>

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
<p>PALVELUVARUSTUS Keski-Suomen ympäristökeskus Kuva 15. Kartasta puuttuu jätteidenlajittelupistemerkinnät.</p>	<p>-Kartassa on virhe. +Lisätään karttaan jätteidenlajittelupisteiden merkit.</p>
<p>Kuhmoisten kunta Lisääntyvään pysäköintitarpeeseen Heretyssä ja Huhtalassa tulisi hoito- ja käyttösuunnitelmassa varautua paremmin.</p>	<p>-Mikäli pysäköintitilan tarve kasvaa huomattavasti, voidaan pysäköinti-alueita laajentaa suojelumetsän alueella MH:n omalla päätöksellä. +Kirjataan mahdollisuus pysäköintialueiden laajennukseen hks:an (luku 6.1.3). Mahdolliset laajennukset toteutetaan mahdollisimman vähäisellä puuston raivauksella ja siten, että Heretyn ja Huhtalan rakennuksia ympäröivään maisemaan ei kohdistu haitallisia vaikutuksia.</p>
<p>Nykyisille leiriytymispaikoille tulisi saada lisää kunnollisia telttailupaikkoja laavujen lisäksi. Myös Vahterinjärvelle tulisi varata riittävästi tilaa telttailuun.</p>	<p>-Sopivien telttapaikkojen saatavuutta vaikeuttaa maaston kivisyys ja korkeuserot. Telttailualueille järjestetään tilaa mahdollisuuksien mukaan siten, että alueille mahtuu kerrallaan useampia teltoja. Laajamittaisiin puuston raivauksiin tai rakennustöihin ei ryhdytä. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Uusi reitti Kalalahdesta Vahterinjärvelle on hyvä asia. Se monipuolistaa puiston reittivalikoimaa.</p>	<p>-Reitti toteuttaa kävijäpalautteessa ja vanhassa runkosuunnitelmassa esitetyn ajatuksen ns. Isojärven rengasreitistä. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Yksi rantautumispaikka (joka olisi kaikkien käytettävissä) lisää Nokipohjan ja Renusaaren lisäksi olisi paikallaan. Tältä rantautumispaikalta tulisi olla polkuyhteys puiston reiteille.</p>	<p>-Isojärven kansallispuistossa on alueen kokoon ja kävijämäärään suhteutettuna verraten paljon rakennettua palveluvarustusta. Lisärakentaminen ei ole toistaiseksi aiheellista. Tilannetta seurataan hks:n väliarvioinnin yhteydessä. +Ei toimenpiteitä.</p>
<p>OPASTUS Jämsek Oy Matkailijoiden Jämsek Oy:lle antaman palautteen mukaan puiston kaikkien opastus- ja infotaulujen tekstit pitäisi olla suomen lisäksi vähintään myös englanniksi, mielellään myös saksaksi.</p>	<p>-Puiston opastus- ja infotauluja uusitaan vuosina 2007–2008. Teksteistä tulee osin englanninkieliset. +Lisätään maininta englanninkielisistä opasteista (luku 6.2).</p>
<p>Kuhmoisten kunta On toivottavaa, että kansallispuistossa säilyy Metsähallituksen palkkaama opas; kävijöiden määrän lisääntyessä oppaiden määrää voitaisiin mahdollisesti lisätä.</p>	<p>-Henkilöopastuksen järjestelyt riippuvat käytettävissä olevista resursseista. Henkilöopastus pyritään säilyttämään, jotta arvokkaita rakennussuojelukohteita voitaisiin edelleen hyödyntää opastuskäytössä ja nähtävyyshakohteina. +Ei muutoksia.</p>
<p>METSÄSTYS Pohjois-Hämeen riistanhoitopiiri Mahdollisista kansallispuiston laajennuksista sekä metsästysrajoituksista päätettäessä tulee ottaa huomioon hirvieläinten metsästysalueiden säilyminen riittävän suurina kokonaisuuksina ja tarpeen mukaan neuvotella alueiden järjestelyistä paikallisten metsästyssuurojen kanssa.</p>	<p>-Kansallispuiston perustamislain (674/1981) ja rauhoitusmääräyksiä säätelevän asetuksen (932/1981) mukaan kansallispuistossa voidaan sallia ainoastaan hirvenajo metsästyksen yhteydessä. Kansallispuistoa laajennettaessa metsästysvuokrasopimukset tehdään mahdollisuuksien mukaan niin, että ajoalueet muodostavat kullekin alueella metsästäväälle seuralle parhaan mahdollisen kokonaisuuden. Viime kädessä metsästyksestä laajennusalueilla päättää ympäristöministeriö. +Ei toimenpiteitä.</p>

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
METSÄSTYS	
Pohjois-Hämeen riistanhoitopiiri	
Hirvieläinten kannansäätelyn mahdollistamiseksi tulee kansallispuiston alueella sallia hirven ajo metsästyksen yhteydessä koiraa käyttäen.	-Hirvenajo kansallispuistossa metsästyksen yhteydessä käyttäen koiraa sallitaan (luku 8.3). +Ei toimenpiteitä.
Suunnittelualueen reunoilla tulee mahdollisuuksien mukaan huolehtia siitä, että majavien aiheuttama vedenpinnan säätely ei aiheuta vahinkoa yksityismaille.	-Majavien toiminnasta ei aiheudu kansallispuiston alueen sisällä sellaista alueen perustamistarkoitusten vaarantumista, että majava-kantaan ja majavien patorakennelmiin olisi puututtava (Lsl 15 §). Kannansäätely metsästyksellä on mahdollista suojelualueen ulkopuolella metsästyslain (615/1993) mukaisesti. Vettymisvahingot ovat yleensä paikallisia, joten yksityismaille ei aiheudu vähäistä suurempaa haittaa. +Ei toimenpiteitä.
Alueiden metsästyskäyttö tulee säilyttää nykyisessä laajuudessaan. Metsästys ja eränkäynti ovat olennainen osa suunnittelualueen kulttuuri-historiaa ja nykyistä virkistyskäyttöä, eikä metsästys vaarana suunnittelualueen kasvi- ja eläinlajiston suojelua.	-Luonnonvarasuunnittelussa on linjattu, että Länsi-Suomen valtionmaiden metsästysalueiden pinta-ala säilytetään nykytasolla. Suunnitelma linjaa valtionmaiden käyttöä Länsi-Suomessa vuoteen 2013. Isojärven suojelumetsä (481 ha) muodostaa hyvin pienen osan Länsi-Suomen metsästysalueesta. Korvaavien metsästysmahdollisuuksien järjestämisellä on kuitenkin huomattava paikallinen merkitys. Asia huomioidaan suunnitelman toteutuksessa. Ks. myös suunnitelman vaikutusten arviointia koskeva luku 15.3 Sosiaaliset vaikutukset. +Tarkennetaan metsästystä koskevaa suunnitelman lukua (8.3) sekä suunnitelman vaikutusten arviointia (luvut 15.1.3 ja 15.3), ja esitetään vaihtoehdot metsästyksen harrastajiin kohdistuvien haitallisten vaikutusten vähentämiseksi.
HUOLTO	
Keski-Suomen ympäristökeskus	
Polttopuukuljetukset tulisi hoitaa kokonaan lumipeitteen aikaan moottorikelkalla, eikä lainkaan mönkijällä sulan maan aikana maastovaurioiden ehkäisemiseksi.	-Pääosa huoltoajosta tehdään talviaikaan kelkalla. Tarvittaessa huolto-toimia tehdään myös mönkijällä, mikäli esim. sääolot tai työturvallisuusnäkökohdat eivät mahdollista kelkalla tehtäviä töitä. Huoltotoimet toteutetaan niin, että maastovauriot jäävät mahdollisimman vähäisiksi. +Ei toimenpiteitä.
LAAJENTAMINEN	
Keski-Suomen ympäristökeskus	
On hyvä, että kansallispuiston aluetta laajennetaan liittämällä siihen Salmijärven vanhojen metsien suojeluohjelmakohde sekä Isojärven suojelumetsä.	-Kansallispuiston laajentaminen on luonnonvarasuunnittelun linjausten mukaista. +Ei toimenpiteitä.
VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	
Keski-Suomen ympäristökeskus	
Tulee huomioida myös perinneympäristöjen hoitamatta jättämisen tai hoidon loppumisen aiheuttamat haitalliset vaikutukset alueen lajistoon.	-Mainitut vaikutukset on huomioitu maankäyttö-analyyseissä (luku 2.9) ja ekologisten vaikutusten arvioinnissa (luku 15.1.1). +Ei muutoksia.
LÄHDELUETTELO	
SLL Keski-Suomen piiri ry	
Hiltunen ym. 2007 -julkaisua ei löydy MH:n julkaisuluettelosta (internetistä).	-Lähdeluettelossa on virhe. Ko. julkaisu on lähes valmis, mutta julkaisua on siirretty suunnitelma-alueetta koskevan tutkimushankkeen valmistelun vuoksi. Suunnitelma pyritään julkaisemaan mahdollisimman pian. +Korjataan lähdeluetteloa.
Kirjallisuusluettelosta puuttuu Eloranta & Huovinen 1991 (s. 17).	-Lähdeluettelossa on virhe. +Korjataan lähdeluetteloa.

Ympäristöministeriön vahvistuskirje

27.1.2009

YM 12/5741/2008

Metsähallitus

METSÄHALLITUS

02.02.2009

MH 2399/623/2006

Viite
Hänvisning

Metsähallituksen kirje Dnro 2399/623/2006, 9.12.2008

Asia
Ärende

Isojärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaminen

Metsähallitus on 9.12.2008 lähettänyt viitekohdan saatekirjeellä ympäristöministeriölle Isojärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman luonnonsuojelulain (1096/1996) 9 §:n mukaista vahvistamista varten. Suunnitelmasta on luonnosvaiheessa pyydetty tarpeelliset lausunnot, joiden perusteella se on viimeistelyministeriöön vahvistettavaksi tullessaan muotoon. Ympäristöministeriölle on suunnitelman valmisteluprosessin kuluessa esitellyt suunnitteluperiaatteita. Ministeriöllä on myös ollut mahdollisuus tutustua suunnitelmasta annettuihin lausuntoihin. Metsähallituksen laatima Isojärvenkansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma perustuu riittäviin luontoinventointeihin ja muihin perustietoihin, osallisuuteen ja vaikutusten arviointiin.

Isojärven kansallispuisto muodostaa keskeisen osan Isojärven-Arvajanreitin Natura 2000 -alueesta (FI0900101), johon lisäksi kuuluvat Salmijärven vanhojen metsien suojeluohjelmakohde sekä Isojärven ja Arvajanreitin vesialueet. Suunnitelmassa on esitetty perustelut siihen, miksi hankkeelle ei ole laadittu luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n mukaista Natura-arviointia. Niiden mukaan suunnitelman toimeenpano ei merkittävästi heikennä niiden lajien elinoloja tai niiden luontotyyppien edustavuutta, joiden perusteella Isojärvi-Arvajanreitti on liitetty Suomen Natura 2000 -verkostoon. Suunnitelmassa esitettyjen ennallistamis- ja luonnonhoitotöiden on arvioitu vaikuttavan myönteisesti alueen Natura-lajiston ja -luontotyyppien suotuisaan suojelutasoon.

Ministeriö katsoo, että suunnitelmassa esitetyt arviot hoito- ja käyttösuunnitelman mahdollisista vaikutuksista Natura -lajistoon ja -luontotyyppihin perustuvat riittävään tietoon ja ovat perusteltuja, joten hankkeen vaikutuksia ao. Natura 2000 -alueeseen ei ole ollut tarpeen arvioida luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Metsähallituksen laatima ehdotus Isojärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaksi täyttää tehtävänsä sekä Isojärven kansallispuiston että Isojärven-Arvajanreitin Natura 2000 -alueen hoitoa ja käyttöä ohjaavana asiakirjana. Ympäristöministeriö vahvistaa suunnitelman kansallispuiston osalta sellaisena kuin se on viitekohdan saatekirjeen liitteenä. Samalla ministeriö ilmoittaa, että Metsähallitus voi vahvistaa kaikki kohdan 9 mukaiset, kansallispuistoon kohdistuvat luonnonhoito- ja toimenpidesuunnitelmat. Lisäksi ministeriö

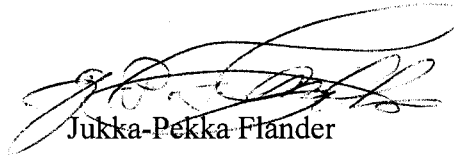
katsoo, että valtioneuvoston päätös Euroopan yhteisön Natura 2000 –verkoston Suomen ehdotuksen hyväksymisestä on syytä lisätä kirjallisiin lähteisiin.

Luonnonsuojelujohtaja

Ilkka Heikkinen

Ylitarkastaja

Jukka-Pekka Flander

TIEDOKSI

Maa- ja metsätalousministeriö
Museovirasto
Keski-Suomen ympäristökeskus
Keski-Suomen liitto
Kuhmoisten kunta
Suomen luonnonsuojeluliitto

Vuodesta 2006 alkaen ilmestyneet Metsähallituksen C-sarjan julkaisut

- No 1 Metsähallitus 2006: Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s.
- No 2 Metsähallitus 2006: Syötteen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 3 Metsähallitus 2006: Parikkalan Siikalahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 169 s.
- No 4 Metsähallitus 2006: Koitajoen Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 77 s.
- No 5 Metsähallitus 2006: Mietoistenlahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 92 s.
- No 6 Metsähallitus 2006: Levanevan hoito- ja käyttösuunnitelma. 66 s. (verkkojulkaisu)
- No 7 Metsähallitus 2006: Joutsenaavan–Kaita-aavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s. (verkkojulkaisu)
- No 8 Metsähallitus 2006: Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 54 s. (verkkojulkaisu)
- No 9 Metsähallitus 2006: Näätävuoman–Sotkavuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s. (verkkojulkaisu)
- No 10 Metsähallitus 2006: Teuravuoman–Kivijärvenuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)
- No 11 Metsähallitus 2006: Viiankiaavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 51 s. (verkkojulkaisu)
- No 12 Metsähallitus 2006: Hossan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 58 s.
- No 13 Metsähallitus 2006: Omenajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 64 s. (verkkojulkaisu)
- No 14 Metsähallitus 2006: Koskeljärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 79 s.
- No 15 Metsähallitus 2006: Haukisuon–Härkäsuon–Kukkonevan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 63 s. (verkkojulkaisu)
- No 16 Metsähallitus 2007: Olvassuon Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 71 s.
- No 17 Metsähallitus 2007: Litokairan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 81 s.
- No 18 Metsähallitus 2007: Iso Tilansuo–Housusuon Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 41 s.
- No 19 Metsähallitus 2006: Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 123 s.
- No 20 Metsähallitus 2007: Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015. 131 s.
- No 21 Metsähallitus 2007: Älänteen Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 60 s. (verkkojulkaisu)
- No 22 Metsähallitus 2007: Venenevan–Pelson Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)
- No 23 Metsähallitus 2007: Kermajärven rantojensuojeluohjelma-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 35 s. (verkkojulkaisu)

- No 24 Metsähallitus 2007: Siikavaaran hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)
- No 25 Metsähallitus 2007: Jämäsvaaran virkistysmetsän hoito- ja käyttösuunnitelma. 47 s. (verkkojulkaisu)
- No 26 Metsähallitus 2007: Oukkulanlahden Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 71 s. (verkkojulkaisu)
- No 27 Metsähallitus 2007: Otajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 84 s.
- No 28 Metsähallitus 2007: Kansanneva–Kurkineva–Muurainsuon, Kinkerisaarennevan ja Itämäki–Eteläjoen hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015. 45 s. (verkkojulkaisu)
- No 29 Metsähallitus 2007: Medvastön–Stormossenin alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 81 s.
- No 30 Metsähallitus 2007: Pyhä–Luoston kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 129 s.
- No 31 Metsähallitus 2007: Petkeljärvi–Putkelanharjun ja Puohtiinsuon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 101 s.
- No 32 Metsähallitus 2007: Hiidenportin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 33 Hokkanen, M. & Kanerva, T. 2007: Saltfjärdenin luonnonhoidon ja rakenteiden toimenpidesuunnitelma. 33 s. (verkkojulkaisu)
- No 34 Pirkanmaan ympäristökeskus & Metsähallitus 2007: Ekojärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s. (verkkojulkaisu)
- No 35 Metsähallitus 2008: Viklinrimmen Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 49 s. (verkkojulkaisu)
- No 36 Metsähallitus 2008: Pallas–Yllästunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 198 s.
- No 37 Metsähallitus 2008: Rokuan kansallispuiston ja valtion omistamien Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 60 s.
- No 38 Metsähallitus 2008: Ystävyden puiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 143 s. (verkkojulkaisu)
- No 39 Metsähallitus 2008: Käsivarren erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 134 s.
- No 40 Metsähallitus 2008: Giehtaruohttasa meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána. 134 s.
- No 41 Metsähallitus 2008: Vätsärin erämaan hoito- ja käyttösuunnitelma. 143 s. (verkkojulkaisu)
- No 42 Metsähallitus 2008: Váhčira meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána. 146 s. (verkkojulkaisu)
- No 43 Metsähallitus 2008: Kuusisuo–Hattusuon, Soininsuo–Kapustasuon ja Ohtosensuon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2007–2016. 57 s. (verkkojulkaisu)
- No 44 Metsähallitus 2008: Hepokönkään hoito- ja käyttösuunnitelma. 40 s. (verkkojulkaisu)
- No 45 Metsähallitus 2008: Hämeenkaan monikäyttö- ja harjoitusalueen sekä Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 130 s. (verkkojulkaisu)
- No 46 Jansson, H. & Raatikainen, K. 2008: Vallisaaren ja Kuninkaansaaren alueen hoitosuunnitelma. 119 s.
- No 47 Rouvala, A. & Peltonen, T. 2008: Seitsemisen ja Helvetinjärven alueen luontomatkailusuunnitelma. 71 s. (verkkojulkaisu)

- No 48 Metsähallitus 2009: Lemmenjoen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 208 s.
- No 50 Metsähallitus 2009: Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008–2017. 87 s.
- No 51 Metsähallitus 2009: Seitsemisen suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma. 161 s.
- No 52 Metsähallitus 2009: Liesjärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 84 s.
- No 53 Metsähallitus 2009: Torrnsuon kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 75 s.

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-699-8 (nidottu)
ISBN 978-952-446-700-1 (pdf)

Julkaisua voi tilata osoitteella:

Metsähallitus
Asiakaspalvelut
PL 36
99801 IVALO
natureinfo@metsa.fi
www.metsa.fi

Puhelin: 0205 64 7702

Julkaisu on luettavissa osoitteessa:

www.metsa.fi/hks